

॥ ॐ ॥

श्री

पाटणकर काव्यमंजरी

भाग १ दो.

सुधाग वंशग सारे
आवृत्ति भीष्ट.

लेखक अने प्रकाशक,
वारा भोगीनाल रतनचंद पाटणवाणा.

दास-अवेरीवाले सलजनाथनी जस्टी

अमदावाद

आवृत्ति २ छ

म. व. १९८८

प्र. २५००

अने १९७७

डि. म. ३ १-८-०१

નેકનામદાર મહારાણા શ્રી વિજયદેવજી સાહેબ,
મહારાણા સાહેબ સ્વસ્થાન ધરમપુર.

અર્પણ પત્રિકા.

અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ ગૌઆલણ પ્રતીપાળ
વિદ્યાવિલાસી નેઠનામદાર મહારાણ
શ્રી વિન્યદેવજી રાણા સાહેબ

સ્વસ્થાન ધરમપુર

માનવતા નામદાર સાહેબ,
આપ નામદારમા દયા, પ્રેમ, વિદ્યા વિલાસિના,
પરમાર્થ આદિ વિકસિ રહેલ એવા અનેક શુભ શુભોદ્ધી
મોહિત થઈ આપ નામદારના અદ્ય પરિચયમા
સેવક આલ્યા પછી આપ નામદારે સેવકને
આપના હૃદયમા સ્થાન આપવાની
ખતાવેલી ઉદારતા તેમજ સેવક
ઉપર કરેલા અન્ય ઉપકારો
માટે શુદ્ધ બુદ્ધિથી આપ
નામદારને આ લઘુ
પુસ્તક અર્પણ

કર છું

રહ્ય ઉદ્દગાર.

સ્વીકારી કરો ઉપકાર,

કાવ્ય મંજરી-સ્વીકારી કરો ઉપકાર.

અખંડ પૌઠપ્રતાપી શોભો. ગૌઆદ્યણ પ્રતિપાળ,
મહા પરાક્રમી સુર્યવંશી છો, ધર્મતાણુ રખવાળ

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૧

કુળા કોશદયે રાજ્ય ચલાવો, પ્રત્નહિતે પ્રેમાળ,
ક્ષત્રિયવટમાં શૂરવીર શોભો, ધર્મ તણા અવતાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૨

વિજયા દશમીના શુભ દને, દેવતા પશુ બળીદાન,
સદ્ગુરુના સદ્ બોધેથી, અપાયા અભય દાન

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૩

પરમ પૂજ્ય મહુમ મહારાણા, કરુણા તણા અવતાર,
પ્રભ પીઠ જે પ્રેમે ધરતા, ઓહના આપ કુમાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૪

જૈન તણા આચાર્ય શોભે, વિજયકેસર સુખકાર.

સદ્બોધે સદ્વર્તન પામ્યા, બંધ કર્યો શીકાર

સ્વીકારી કરો ઉપકાર. ૫

વિનયદેવનું નામજ શોભે, છે વિવેકી ગુણવાન
વિદ્વાન જનોની પીડન હઠતા, દધને અદિરમાન
સ્વીકારી કરે ઉપકાર ૬

પ્રજા તણું દુર દારીદ્ર કરવા, ચોળ્યા ઉપાય રસાળ,
શુભ જ્ઞાનના શુભ પ્રયાસે, ઉપનયનું અતર બહાલ
સ્વીકારી કરે ઉપકાર ૭

હીન જનોને દાનન દેતા, ધરીને અતઃ ખ્યાલ,
શુદ્ધ ચારીત્ર સચમ શોભે, શોભે ઉચ્ચ ધહેવાર,
સ્વીકારી કરે ઉપકાર ૮

એવી ઉત્તમ ગુણોથી મોહી, પદેરાત્ર મગજમાગ,
આપ કરી કાંઈ મંજરીઆળે, ખુશી થતો તમ જાળ
સ્વીકારી કરે ઉપકાર ૯

આપ નામદારશ્રીનો સદાનો કૃપાંશિલાયી
કંવિ ભોગીલાલ રતનચંદ વેરા.
(શ્રી મુંબઈ ઇવદયા મંડળીના ઓન. ઉપદેશક)

ઘણુ જીવો પ્રજાપ્રીય મહારાણાશ્રી વીજયદેવજી મહારાજ.

લાવણી

મા' રાણાશ્રી તખ્ત નશિન થઈ, પ્રજા સેવા કીધી સારી
વર્ણન તેનું જૂજ બુદ્ધી, કરવા મરજી થઈ મહારી
પ્રજા તણી પીડા દાલ ધરતા, પ્રજાના હુખે હુખી થાય
વિજયદેવજી મા' રાણાનો, વિજય હમેશાં પ્રજાગાય ૧

રાજ્યતણા શુભ ચિંતક સાચા, દિવાન બહાદુર બહુ વખણાય
નામ અનોપચંદ સુંદર શોભે, કવિ મુરખી સાચા ગણાય
દીનજનોની દાઝજ બાણે, ન્યાય પરાયણ સદા દેખાય
વિજયદેવજી મા' રાણાનો, વિજય હમેશાં પ્રજા ગાય. ૨

કોઈ બતના કર વેરાથી, પ્રજા બિચારા ન કચરાય
દવાખાનુ અને સ્કૂલોમાં, દવા કેળવણી કી દેવાય
કંઈક વિધવા હુખી ખડેનોને, રોજ સ્ટેટ થકી બંધાય
વિજયદેવજી મા' રાણાનો, વિજય હમેશાં પ્રજા ગાય ૩

દેવ સમું છે નામજ સાચુ, દાન દેવામાં બહુ દાતાર
સાની વિદ્વાન કવિજનોનો, કરતા પ્રેમે બહુ સત્કાર

બ્રહ્મચર્યનો મદ્ગુણ સાચો, દેખી દીલડું બહુ હરખાય
 વિજયદેવજી મા'રાણાનો, વિજય હમેશા પ્રજા ગાય ૪
 જીવદયા પર ધરતા પ્રીતી, રાખી અંતર શુદ્ધ રમાણ
 જીવદયા મહાની સુબાઈની, પેદ્રન થયા પ્રેમે ભૂપાળ
 પશુ બળીદાન બધજ શીધા, પર્યુષણે હીસા નવ થાય
 વિજયદેવજી મા'રાણાનો, વિજય હમેશા પ્રજા ગાય ૫
 અનેક જાનના શુભ કૃત્યોથી, દેશોદેશ યશ વખણાય
 પર પીડામા મદદ કરતા; જાણે બીજો વિક્રમ રાય
 અનેક જાતના સદ્ગુણોથી, અન્ય દેશના લોકો સ્તુતિ
 વિજય દેવજી મા'રાણાનો, વિજય હમેશા પ્રજા ગાય ૬
 અમલદારો બીજા પણ સારા, પ્રજા હુખમાં કરેતા સ્તુતિ
 ઉંચ જ્ઞાનની ઉંચી ભાવના, ઉંચ કેળવણીના જ, પસાય
 ચર્મપૂરમા રામરાજ્ય છે, મળે નહીં કોઈને અન્યાય
 વિજય દેવજી મા'રાણાનો, વિજય હમેશા પ્રજા ગાય ૭
 રાજ્ય માતા મનહર કુંવરણા. વસે અંતર લક્ષ્મી ઉદ્ભાસ
 દીન જનોપર પ્રીતી ધરતા, સત્ય નીતીના સદ્ગુણ ખાસ
 અખંડ સીલાચ સુખ સાપડેને, દીર્ઘાયુરો રહેને સદાય
 વિજય દેવજી મા'રાણાનો, વિજય હમેશાં પ્રજા ગાય ૮
 સુર્યવંશીનું તપોસિદ્ધાસન, ઘણું જીવો સુજ ભુપાળ
 ઉદારતા કીધી મૂંઝપર બહુ, ધરતા અંતર વાતસલ્ય બહાવ

જેવો ચાહો છો આજે મુજને, તેવો ચહાજો નિત્ય સદાય
 વિનયદેવળ સારાણોનો, વિનય હમેશાં પ્રજા ગાય ૯
 ભૂલ ચૂકની ક્ષમાજ યાચું હોંજો, મન વંછિત સૌ કામ
 રાધા પતિશ્રી રક્ષા કરજો; હોજો અમર અવનીમાં નામ
 દિર્ઘાયુષ્ય ઇન્દ્રિય રાજવી રાજ્ય કુટુંબ રહો સુખી સદાય
 કહે ભોગીલાલ સદા આપનો વિનય દેશો દેશ ગવાય ૧૦

લી.

આપ નામદારનો સદાનો કૃપાલિલાષી
 કવિ-ભોગીલાલ રતનચંદ

સુર્યકુળ તિલક ધર્મપુરના મહારાણુ ના

સંક્ષીપ્ત ઇતીહાસ

હરીગીત ૭૬

ચિતોડના મા'રાણા કુળમાં, સુર્ય વંશ કુમારશ્રી
શિશેદીયાની ઈર્ષીમાં, શોભા વધારી રામસી
અગ્રત ભુ મેવાડની એક, લીંગ દેવ પ્રતાપની
સુર વીર પુત્રો વીર ભુમીના, અચળ મુખની વાસની ૧

મહારાજ કુંવર રામસીએ, સેન્ય સામેત સાહયથી
સ્થાપવા નવી રાજધાની નીકળ્યા ચિતોડથી
ભાર સંકે બાસક ઈસ્વી સુને કુકણ સ્થાનમાં
પધાર્યા કુવર રામસીમહા, રાષ્ટ્રના મેદાનમાં ૨

ઉતર કુકણમાં દેવાગરિનું, રાજ મહા વિશાળ ત્યાં
આણા યદુ વંશ રાજાની સદા વરતાય જ્યાં
વિખ્યાત તે, દેવ ગિરીનું પર્વત
રામ નથને રાજ ધાનીમાં

ફેકે વાવટો વીજયનોને, રાજતંત્ર જમાવિયું
 રામ નગ્ને સ્થાપિને નીજ, નામ સ્મર્યું રાખિયું
 વજિર અલ્લાઉદ્દીન મુગલનો, સેન્યા લઈ આવ્યો ગડી
 ચાદવ કુંકણુ ધ્વંશ કરિને, જીતિ લેવા તે ઘડી ૪
 રામસીં મહારાણાજીએ, ક્ષત્રી ખીરદ પાળિયું
 રક્ષણુ કૃત્યું રણમાં ઝુંઝી, સુર્યવંશ ગૌરવ રાખિયું,
 ભચવ્યો ચાદવ વંશ રાજને, કાકુર મ્લેક વજીરથી
 નાશ કીધો મ્લેક ફેજનો, ખાંધીયા જંજીરથી ૫
 સુધ વીજથી રામસીંહજી મુગલથી સન્મુખે રહ્યા
 ક્ષત્રીનું તેજ ગતાવીને, શત્રુને ભુશ્યાથી ક્યારી
 દેવગિરીના રાજ વંશને શરણુ આપી સાચવ્યો
 મ્લેક કાકુર દીલ્લી વજીરને, દેશમાંથી દુર ક્યો ૬
 પ્રસરી કીર્તી પુર્વજેની, દેશની દુગ્ધા હરી,
 વિધર્મીના અતીત્રાસમાં, નિજ ધર્મનિ રક્ષા કરી,
 આસે બાસઠ ઈસ્વીસને, થી પંચાણુ સાલમાં
 રાજ સ્થાપી વીચરીયા શ્રીરામ કૈલાસમાં. ૭

મહારાણા શ્રી જયદેવજી

દોહરો.

સુર્યવશિ મહાગથિ તણો, અદ્ય કર ઉદ્દેખ
સુર વિરો મણિ મુગટમા, શોભે સુવર્ણ રેખ
હરીગીત છદ

રામ નગના મહારાણા શ્રી, જ્ય દેવજી લુપતી
સૈકે પત્તર એકત્રીસને, આણ ગગનમા ગાજતી
સુલતાને દૈવ્યત દેખતા પછિ, દેવ સબોધણ કર્યું
ગાદિ પતિ મા'રાણાઓનું, નામ દેવ પદે ધર્યું.
છપો.

આદિદેવગા સુલતાન, બખાપુર રાજતણાએ
અહ મદ નગર સુલતાન, શાહ નિજામ ડે'વાયે
શુજરના સુલતાન, મુજ્દર શાહ પ્રતાપીક
ઉતર કુકણ દેશમા, સદ્તાનના માલીક
નદિ ઠાંઠે બદરો, સત્તા પોર્ટુગિઝ રાજની
જામિ પ્રભા સર્વપર જય દેવ મહારાજની
લાવણી

આલ સવધયા એક ત્રીસાની—

પોર્ટુગીઝ આદિ સુલતાનો રીજવતા મા'રાણાને
શરણ લેતા મદદ દેતા, તોડી ન ગકતા આણને ૧

નિજ શક્તિથી પ્રભાવ પાડ્યો, ગાળુ રહ્યા કુંકણ દેશે
 અવર રાજા માગે સાહયતા, પ્રસરી કિર્તી ચૌ દીશે ૨
 મહારાણા શ્રીજગતસીંહજી, શિશોદીયા કુળ પ્રભાવક
 સુર્યવંશી પ્રભાવશાળી, સુર્યદેવના ઉપાશક. ૩
 સુર્યદેવનાં દર્શન કરીને, અનન્યજનને લેતા સુખમાં,
 અડગ ટેક તે પુરણ પાળે રહેતા નિજ આતમ સુખમાં ૪
 સુનંદરશા સુલતાન ગુનજરના, જીતી શક્યા ન ફિરંગીને
 પોટુંગીઝને શાશન દેવા. મદદ માંગી સુલતાને. ૫
 સુનંદરશાની મદદ માંગણી, રાણાજીએ સ્વીકારી
 ગણા આગ્રહથી ખંભાત નગરે તેડાવી થયા આભારી ૬
 મહારાણા શ્રીજગતસીંહજી, ખંભાત નગરીમાં આવ્યા
 સમય હતો વર્ષા રૂતુનો સુરજ વાદળે ઢંકાયા ૭
 સુર્ય દર્શનની ટેકીવંતા વીન દર્શને રહે ઉપવાસે
 મુંશળધારે મેંડ વરસતો સુર્ય રહે વાદળ વાસે ૮
 આઠ દીવસ ઉપવાસથયા બાણી સુનંદર સુલતાન કચવાણો
 મહારાણાને આવી વીનવે, ઈષ્ટદેવ કેમ રીસાણો ૯
 ઈષ્ટ ઉપાસના સાચી હોય તો સદા દર્શન આપે તમને
 આજ તમારા ઈષ્ટદેવનાં દેખાડો દરશન અમને ૧૦
 જગતસીંહજી મા'રાણાએ વચન સુંણી આવ્યા હોઠા
 સ્નાન કરી પીતાંબર પહેરી, ચોગાનમાં આવી બેઠા ૧૧

ધોધમાર વરસાદ વરશતો અસાન, વાળી ધ્યાન ધરી
 કરી પ્રાર્થના સુર્યદેવની આરાધના મનમા ઉચરી ૧૨
 દૃઢ ટેકની દાદ સુણીને, સ્થભણ મેઘ થયો ગગને
 વાદળ વીખરી સુર્ય પ્રકાશ્યો, દર્શન કરી નમ્યા ચરણે ૧૩
 એક ઘડી પ્રકાશ પાડી પછી વાદળમા વીહારી થયા
 મહાગણા ઉઠી આસનથી, સીધા રાજભુવનમા ગયા ૧૪
 અવીશ્રાત થઈ પછી વૃષ્ટી ગગન ઘોર અધકાર થયો
 લોજન કીધું ભાવ ધરાને, રાણાજીનો ટેક રહ્યો ૧૫
 સુલકરશા તો અચરજ પામ્યો દેવ સંગોધીતનામ ધર્મ
 નામ જગતસિ ષદ્દતી દધને જયદેવ નામ પ્રસિદ્ધ કર્યું ૧૬
 સુર્યદેવનો પ્રભાવ દેખી, મુગલરાજ તો હરખાયો,
 રામનથે મારાણા નામને દેવ શબ્દ ને જોડાયો ૧૭
 રાજ અવધ વલસાડ તાલુકે, ભુતમરના પ્રગણા સુધી
 દક્ષીણમા વસાઈના છેડે, રાજતણી સરહદ કીધી ૧૮
 પદરમે એકત્રી ઈન્દ્રીસવથી પદરસે ને એશી,
 નિર્ભયરાજ અમલ સ્થાપી થયા, જય દેવરાણાડલામી ૧૯

મહારાણા . શ્રી ધર્મદેવજી

૩

મનહર છંદ.

મહારાણા ધર્મદેવ, જગતમાં નરદેવ
 નર નારી કરે શેવ ગાદીએ ખીરાજ્યા
 સને સત્તર ચોસઠી સતર ચૌસીતેર
 સુધી રાજ કરી પછી સ્વર્ગમાં સિધાવીયાં ૧
 રાજયોગી અલેનાથ, એ ગુરૂએ ઝાલ્યો હાથ
 નીજ માતાનાએ બ્રાત રાજ કરે શેવના
 માંડવીના રાજતાતવી રમહાડાની જાત
 ગુરૂવર્ય અલેનાથ વીરમ ધર્મ દેવના ૨
 ગાદીએ ખીરાજ્યા પછી માધુરાવપેશવાથી
 મોટી લડાઈ કરીને-રામનગ્ર સાચવ્યું.
 પેશ્વાઓને પાછા પાડ્યા દેશમાંથી હાંકી કાઢ્યું
 યુદ્ધ કરીને પછાડ્યા સુરાપણુ દાખવ્યું, ૩
 નીજ નામનું રમરાણુ રે'વા વસાવ્યું નગર
 સતર છાસઠ સન ધર્મપુર વાસવ્યું
 વંશની વધે આખાદી અમર તપો એ ગાદી
 સુર્યદેવની પ્રસાદી રવીકુળ ઉજવ્યું ૪

મહારાણા શ્રી વીજયદેવજી ૧ લા

હરીગીત છંદ

વીજયદેવજી બાળરાજ ગાદિપતિ લઘુવય થયા
 દ્વાદશ વર્ષની ઉમરમા તે રાજ લક્ષ્મી ને વર્ષા
 નીપુણ કીધા માતાજીએ ન્યાય નીતીમા દખ્યા
 સાસન્ન દોરી હાથ લીધી રાજમાતા બાઈબા ૧
 માંગજ ગણપત રાવ ગાયક વાડચિ મીત્રઈ હતી
 રહેતા ઘણું સહવાસમા પેદાસ ખર્ચિ મા જતી
 વડોદગ મહારાજ તુલ્યની બરોઝરિમા રહે સદા
 મહારાણા વિજય દેવજી રેતા આનદિ સર્વદા ૨
 બળવાનને ઉદારતા ના, ઉચ્ચ ગુણ ઉરે ગદ્યા
 અન્યાઈ અત્યાચાર દુર્ગણ રાજથી દુરે કય
 કસાઈ ખાના સુરતમા તે જાંઘ સર્વ કરાવિયાં
 અનાથ મુગા પ્રાણીઓને મરણથી ઉગારીયા ૩
 સ્થાપક શેહેજનદ સ્વામી ના રણ સપ્રદાયના
 પધરાવ્યા ધર્મપુર નથે લાવિ અતિશે ભાવના
 અઠાર સઘંકે પટ સન્નેથી અઠાર છપ્પન વાસમાં
 અર્ધે સઘંકે રાજ કીધુ વિચરીયા કંઈલાસમાં ૪

અહીંસા તરુમળ ના પોશનારા	
પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા	૩
ગુણી બોધ આપે મયાળુ દયાળા	
રૂઠા નીતિ પથે ચઢાવે કૃપાળા	
છુટે મુખથી જ્ઞાન વારી નિધારા	
પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા	૪
હતા સીધ સાચા ત્રિકાળીક જ્ઞાની	
રહે રાજની સાહય માં પ્રેમ આણી	
મહારાણાના હીત ને ઈચ્છ નાંરા	
પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા	૫
ઘણી વાર એ રામ પુરી બચાવી	
ઘણી વાર વેરીની ફેાળે હઠાવી	
સદા ભુત ભાવી તણા જાણનારા	
પુરા રાજ યોગી અલેનાથ સારા	૬
અતી આવતી આફતો ને નિવારી	
હતા ઈષ્ટ સ્થાને ગુરુ ભાવ ધારી	
પુના પેશવારાજ ના પુજ્ય ખ્યારા	
પુરા રાજ યોગી અલે નાથ સારા	૭

વર્તમાન મહારાણા શ્રી વીજયદેવજી બહાદુર

છપ્યો

ઠવ દયાનો સ્થલ રાજમા રોપી દીધો
અલો દીધો હુકકમ રાજમા બહર કીધો
ગૌપ્રામણ્ય પ્રતિપાળ ક્ષત્રિનો ધર્મસલાહ્યો
કીર્તિ ગૌરવનો ધ્વજ અવર રાજ્યોમાં ઘાટ્યો
થયા નહિ થાશે નહિ નૃપ વિજય દેવ સારખા
અલય ઘોષણ ગડગડે લોગિલાલે પારખ્યા ૧

હરીગીત છંદ

કીરણ ભાસ્કર જયોતીઓ ઉધોતમા પ્રજાશર્ણી
અલકા પુરીના તુલ્ય ધર્મપુર નમ્રી ભાસવી
ધર્મપુરમા ધર્મરાજ છે અલ્લ ન્યાયી શાસને
મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીદ્ધાસને ૧
નરેદ્ર ભાગ્ય દેશ મંડળે ધર્મને પ્રગટાવિયે
સુર્યકુળ મુગટમણી લવ કુલ વશ દીપાવિયે
અનેક પ્રાણી અનાથનો ટાળિ દીધો છે ચાસને
મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીદ્ધાસને ૨
અખડ પ્રોઠ પ્રતાપી કીર્ણ દીપના ભુપાળ હેર
દ્યાતણા હરીયાવ છે ગૌરુદાના પ્રતિપાળ છે

બિદારતા દીનો પ્રત્યે ભુલાવે કુન્તા પુત્ર
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૩
 શરણુ દેતા કંદર કર્તા વીધ્વતા સુખ વાસની
 વીધા તણા મહાદાનમાં શોભા વધારી રાજની
 દાનેશ્વરી છે ભોજતુલ વીકેમ સમા દુખ ભંજને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૪
 આશ્રિતોના પ્રેમાળ ક્ષત્રિ રાજ ભુષણ આપ છે
 અનાથના છે નાથરાજ અભય વચની તાત છે
 પુણ્ય કુંજના કીર્તિ પુષ્પની દેખાવિ છે સુવાસને
 મહારાણા વીજયદેવજી અમર તપો સીંહાસને ૫
 રાજ સૃષ્ટી સ્થંભના આધાર છે ધરણી ધરા
 કરે સાહુય ચૌભુજ દેવતા સુખિ રાખે જગદીશ્વરા
 દીર્ઘા યુધી રહે જગતમાં શેવા સમર્પે દાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૬
 યુવરાજજી અમર તપો રાધા પતિ રક્ષા કરે
 અંગે સદા આરોગ્ય રહે પ્રમેશ્વરા પિઠાહરે
 વાધો સદા માયાળુ માતના લાડ કોડ ઉઘાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૭
 ભોગીદ્ર કવિનું શીર તે નરનાથ તમ ચરણે ધયું
 પારશમણીનો સંગ થાતાં લોહ કંચન મયી થયું
 ધર્મ રાયના દર્શનનો ઈચ્છું સદા સંહવાસને
 મહારાણા વીજય દેવજી અમર તપો સીંહાસને ૮

છપો

વિજય દેવ મહારાજ રાજના ધર્મ ધુરધર
 લોજ સમાદાતા અવનીમા આવ્યા ઇંદર
 પરદુખ લગન નાથ વીર છે વીક્રમ સરખા
 લીમ સમા લડવીર લોગીદ્ર કનિચે પરખ્યા
 પ્રજા પાળ ભુપાળ છે રઈયતને સુખ આપના
 છત્ર છાયા જગદીશની આશ્રીતને નિવાજતા

૨

ધર્મપુરતુ નામ અમર અવનિમા કીધું
 દયાદાન દરિયાવ અલયતુ દાનજ દીધું
 શુભ દયાના તાત નાથ અનાથ જીવોના
 નિલય કીધા શુભ નિવાસી ગાઢવનોના
 અમર પડો વજ્રડાવિને વરતાવિ ઝેઝૂઆણુને
 લકિત લોગીલાલની ઉગાર્યા કંઈપ્રાણુને

૩

ગદાપતિ મહારાજ આપની ઇચ્છા પુરતો
 દક્ષિ સુતા રહો સ્થાઈ સદા લડારને ભરતો
 દીન કર રહી સતેજ રાજતુ તેજ વધાવે
 રામ રાજ્યનો ન્યાય નીતિની સુગધ પ્રસારે
 પુત્ર કલત્ર સુખિ રહો તનમન પિડાહરો
 દેવ દાનવ કુળ દેવતા નવ ગ્રહો ગ્રહા કરો

લી અ પ નામદારનો નમ્ર મેવક

કવિ ભોગીલાલ.

પ્રસ્તાવના

આ પાટણકર કાવ્યમંજરી જેવા અગાઉથીજ લોક-પ્રિય થએલા પુસ્તક ને વાસ્તવિક રીતે પ્રસ્તાવનાની જરૂર પણ ન હોય છતાં પુસ્તકને આરંભે પ્રસ્તાવના હોય તે રૂઢી આતર મારા પરમ મિત્ર ભાઈ શ્રી લોગીલાલની ઈચ્છાને માન આપી લેખક અને તેની શક્તિનો પરિચય રજાવવાના મારા પ્રાથમિક હેતુચીજે હું આ પ્રસ્તાવના લખું છું. વાંચકને તેવી પ્રસ્તાવના દોષરૂપ જણાય તો હું ક્ષમા ચાચું છું.

જો કે કવિ લોગીલાલની આ કાવ્યમંજરી તેમજ તેમનું અત્યાર સુધીનું કવિ અને સમાજ સેવક તરીકેનું જાહેર જીવન તેમની શક્તિનો ખ્યાલ આપી શકે એમ છે આજની દુનિયાનું દૃષ્ટિબિંદુ ગમે તે હોય છતાં કવિ લોગીલાલની કાવ્યશક્તિ એ જાહેર પ્રભમાં જે રસ રેડયો છે તે આધુનિક કવિવરો ભાગ્યેજ રેડી શકે છે. સાહિત્યની હાલની દિશા બદલાઈ છે. તેની સાથે કાવ્ય પદ્ધતિ પણ વિલક્ષણ બની છે હાલના ઘણા કવિઓની કૃતિ કેવળ તેમને જેમ આનંદ આપનારી જણાય છે. એટલે સામાન્ય જનતા તેમાં એકસરખો રસ અનુભવી શકતી નથી તેમાં દોષ કદાચ તે મહાકવિઓનો નહોતો પણ જનતાની સામાન્ય સ્થિતિ તે મહાકવિઓ ધારે છે તેટલી સૂક્ષ્મતો નથીજ

અને કદાચ તેને પરીણામે તેવી કૃતિઓ જનસમુહના મોટા ભાગને નિરસ, ડિસલ્ક અને વિવક્ષણ લાગે છે. મહાકવિઓ તેમજ સાક્ષર વર્ગે એ વાત સ્વીકારે કે ન સ્વીકારે છતાં વસ્તુચિતિ તેમજ છે તેમજ વણાએ કાવ્યો અગ્રુ વચ્ચાએલા અને અણુમમનએલા પડ્યા હશે એક કાવ્ય વાચક સરળતા સમજી કે ગાઈ ન શકે તે કાવ્યમા ગમે તેટલું પાડિય અર્થ ગાલીય અને અલૌકિક રસ હોય પણ તે નિર્થક છે કવિઓએ એટલું તો અવશ્ય જાણવું જોઈએ કે તેઓના કાવ્યની કમોટી જનતા છે કાવ્યો કે અન્ય માહિત્ય ગહું લાગે લેખકના સતોષના કરતાં વાચકના સતોષ માટે લખાય તેજ લેખકના પરિશ્રમ સફળ થાય. કવિ ભોગીલાલની કૃતિઓ તેમજ તે કોટિ કવિઓની કૃતિઓ વાચકને સતોષ આપનારી હોવાથીજ જલદી લોકપ્રિય થઈ પડે છે આ કાવ્યમંજરી તેવો એક નમૂનો । છે. અને લોકોની અનિરૂચી કોઈ જાતના કાવ્યો તરફ વિશેષ છે તેની પણ સાબીતી છે

જેમ પદમાં લાખા અને વિચારોની નૈમર્ગિકતા આજે સરળતા આજે લોકપ્રિય થઈ છે, તેમજ પદમાં પણ નૈસર્ગિકતા તથા સરળતા આદરણીય છે. હૃદયના લાવેને લાખા દ્વારા વ્યક્ત કરવામા જેટલી કૃત્રિમતા અને કલ્પતા હોયજ તેટલી તે કૃતિમા અરમિકતા આવે છે તે નિસંદેહ છે સાક્ષરમંડળમા તેઓ ભલે કદાચ કિંમતી લેખાય પણ આમાન્ય જનતામા તે કદી લોકપ્રિય થાય નહિ કાવ્ય-

જીવદયાની પ્રવૃત્તિના ખરા આગેવાન છે તેમણે કવિ
 ભોગીલાલની આ ઉત્તમ શક્તિને જીવદયાના પવિત્ર કાર્ય
 તરફ વાળવા ઇચ્છા બતાવી અને ભાઈ શ્રી ભોગીલાલને
 તે ઇચ્છા વ્યક્ત કરતાજ તેમણે વગર સંકોચે જીવદયાનું
 પ્રચાર કાર્ય કરવા પોતાની માનદસેવા અર્પણ કરી. તેમણે
 આ પહેલાં પણ તેમનું જીવન લોક કલ્યાણ અર્થે ગાળેલું
 અને દેશસેવા, ખાદીપ્રચાર, દારૂનિષેધ આદિ જાહેર પ્રવૃ-
 ત્તિમાં તન મન અને ધનથી ખરી સેવા કરી છે. પણ
 આ પ્રસંગ પછી તેમણે તે બધી પ્રવૃત્તિ છોડીને કેવળ
 મુંગા પ્રાણીની વકીલાત અર્થે તેમની આ શક્તિનો વ્યય
 કરવાનું ચાલુ કર્યું અને મંડળી પાસેથી કોઈ જાતનો
 પગાર લીધા સીવાય ગુજરાત કાઠિયાવાડ, અને અન્ય
 સ્થળે સસાઓદ્વારા લોકમત કેળવવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું
 છે. એ તેમના જીવનના મિશિષ્ટ કાળની શરૂઆત ગણી
 શકાય,

ગામડાઓમાં, જંગલોમાં, રાત દિવસ ટાઢ તડકો
 વરસાદ સહન કરી ઘરખાર છોડી આવી નિસ્વાર્થ સેવા
 કરવી તે ઉચ્ચ પ્રારબ્ધ વગર બની શકતું નથી. દેખાવ
 કે આડંબર ખાતર અગર કંઈ સ્વાર્થ ખાતર સેવા
 કરનારાઓ લાંબો વખત તે કોઈને વળગી ન રહે તેમ
 અંતકરણ પૂર્વ કંઈ પણ ન બને જ્યારે કવિ ભોગીલાલ
 આજ પાંચ વર્ષ થયા જીવ દયાના કાર્ય માટે અગાધ
 મહેનત કરે છે તે તેમની ખરી સેવાની ધગસ બતાવે છે,
 તેમણે મંડળીનું કાર્ય ચાલુ કર્યા પછી માંસાહાર નિષેધ

ધર્મને નામે ચાલતી હિંસા વીગેરે ઘણું સ્થળે જોવા મળે છે અને તે પુન્યના તેઓ ખરા ભાગીદાર છે એવીજ રીતે તેમની પ્રેરણાથી મહાત્માને સીધો આર્થિક મદદ પણ તેઓ અપાવી શક્યા છે, પરમાત્માએ તેમને આપેલી ખાસગણિતનો તેઓ આમ પગથે ઉપયોગ કરે તે તેમના જીવનની વિશિષ્ટતા છે. ન્યાયની ખાતર મારે કહેવું પડશે કે તેમણે ઉપદેશક તરીકે કાર્ય ચાલુ કર્યા પછી મહાત્માના કામમાં ખામ ચેતન જરૂર આવ્યું છે તેઓ જ્યાં જ્યાં ભાષણ આપે છે ત્યાં તેમના ભાષણથી ભેદો ઘણાજ સંતોષ પામે છે અને તેમની પાછળ ઘેલા બને છે. તેની નીચાની તરીકે તેમને અત્યાર સુધીમા ૫૦ દરનાં વધારે પ્રમાણ પત્રો અને માનપત્રો તથા મોનાના ચાદો જાહેર પ્રજા તરફથી મળેલા છે.

અગાઉના સમયમાં આવા ગણિતમાન પુરૂષો તો રાજ્યના રત્નો ગણાતા અને રાજાઓ તેમને વશપરપરા જાગીરો આપી સાચવી રાખતા કેમકે તે રાજ્યનું ભૂખણ હતું આજ સમય ખદલાયો છે છતાં હજી પણ કદબદલ રાજવીઓ તેમની કદર કરે છે ધરમ પુરના નામદાર મહારાણા સાહેબે તેમને પોતાના હૃદયમાં સ્થાન આપ્યું છે તેવીજ રીતે માણદના નામદાર ઠાકોર સાહેબ પણ તેમને પોતાના જ માને છે તે સંતોષની વાત છે તેઓ લોક સેવા અને પરમાર્થ પાછળ ઘેલા છે તેમને જાનની કે કુટુંબની પરવા નથી તેવી સ્થિતિમાં આવા કદરદાન રસિક રાજકર્તાનો તેમજ શ્રેષ્ઠ લઘુભાષ દીપચંદ્ર જવેરી જેવા લાયક શ્રીમતો તેમને સંભાળે તે ઘટે છે.

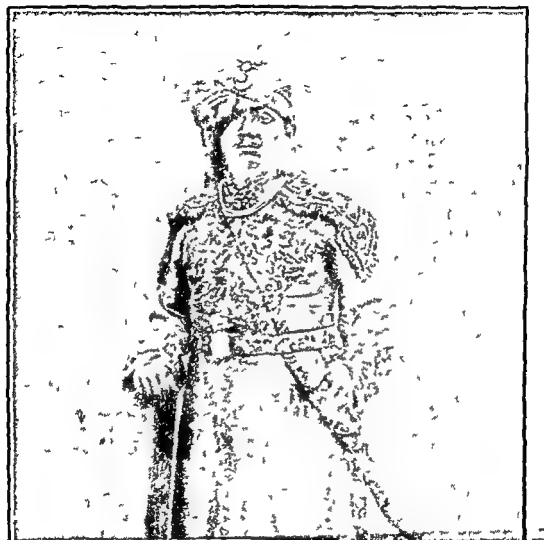

મારા તરફ તેમનો પક્ષપાત છે મને તેઓ લાઈ તરીકે ગણે છે. તે તેમનું ઔદાર્ય છે હું ઉપર જણાવ્યા મૂળ્ય તેમનામાં રહેલી શક્તિ તથા તેમની સેવાવૃત્તિથી તેમને માનની દૃષ્ટિથી જોઉં છું સાક્ષરો અને બહિર પ્રજા પણ તેમને તેવીજ રીતે માનની નજરે જુએ ત્યારે તેમને ન્યાય મળ્યે! પણ ગણાય તેમને તે બાબતની પરવા ન હોય પણ પ્રજાએ તેમના આવા રત્નોને જરૂર સાચવવાં જોઈએ કેમકે તેઓ દેશની મગરૂખી છે તેમણે તૈયાર કરેલા આ પુસ્તક બહિર પ્રજાએ આગળથીજ વધાવી લીધું છે તે ઘણું શોભા ભર્યું છે, તેમના આવા પ્રયાસો અધિક ઉત્તેજન પામે તેવી મારી અંતિમ પ્રાર્થના છે.

લી. સદાનો હિતેચ્છુ
જીવદયા મંડળીના આસીસ્ટન સેક્રેટરી,
જયંતીલાલ એન. માન્કર,
ના પ્રણામ

નેકનામદાર ડાકેરસાહેબશ્રી જયવન્તસિ હજી સાહેબ બહાદુર.
હાકોગ્રાહીબ મનથાન માણુ અને કોઠ.

લેખકના બે બોલ

પાટણકર કાવ્ય મંજરી હું આપની સેવામાં ગળું કરું છું, મને ખાતરી છે કે આપ તેને યોગ્ય આશ્રય આપશે. એ પુસ્તકોમાં મેં કાંઈ પાડિત્ય બતાવવા પ્રયાસો કર્યા નથી કેમકે હું વાસ્તવિક રીતે કહું તો અભય માણસ છું મારો આહિત્યનો ખાસ અભ્યાસ નથી મારી બાંધવા-સ્થામાં હું બોલી શકતો નહિ એટલે મને વિદ્યાભ્યાસ કરવા તક મળી નથી, સારે નગીએ મારા વડીલોના પુન્યના બળે કાંઈ મહાત્માઓએ મને આગીવાદ આપ્યો ત્યાંથી મોળ વર્ષ પડી હું બોલતા ગીગ્યો અને ત્યારથીજ મારાપર કાવ્ય દેવી પ્રમત્ત થયા હું લાગી તુટી લાપામાં કાવતાઓ બોલુ છું અને કદગ્દાન પ્રલને તે પ્રસદ પડે છે તેમ આટલા અનુભવથી હું લેઈ શક્યો છું મને લખીને કવિતા ગોઠવવાનો કદી મહાવગે નથી એટલે મારી કવિતાનો સંગ્રહ માની પામે નહોતો લોકો મારી પામે તેની વખતો વખત માગણી કરતા તેથી મારી ડોમીક કવિતાઓ તેમજ બીજા વિદાનોના લોકપ્રિય ભજનો સંગ્રહ કરી આ પુસ્તક હું આપની સેવામાં ગળું કરું છું

એના પુસ્તકો છપાવી બહાર પાડવાની મારી શક્તિ નથી છતાં મારા મિત્રો અને વખાણનારાઓએ મને અગાઉથી જ સહાયતા આપી જેને પરિણામે આ પુસ્તક બહાર પડે છે એટલે તેઓનો જેમ હું આભારી છું તેમ

અનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ	નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	મૃતી	૫	૨૩	ધનનીલુ નિજબન્ધુ	૨૮
૨	માલ મુમારડ	૬	૨૪	આનંદ જીવના ક્ષાણ	૨૯
૩	તે ગાયનમા ગાવુ શુ	૬	૨૫	જગત એ દીનનુ મહેમાન	૨૧
૪	તે મને માયા લગાડી	૭	૩૬	એ પુરી પચાત	૩૩
૫	ચાલુ ડરો સૌ રેટીયો	૮	૨૭	જગતમા એક દારૂ છે	૩૪
૬	મૌ બોલો વહેમાતમ	૯	૨૮	તજને તું તોફાન	૩૬
૭	બોલો ગૌમાતાડી જય	૧૦	૨૯	નિતિ ઉપર	૩૭
૮	સાને ડરો અભિમાન	૧૧	૩૦	શુભ ભાવના ,ભાવો	૩૮
૯	દામની છે દુનીયા	૧૨	૩૧	સમયને માન આપોને	૨૯
૧૦	લલે બહુ ભાવથી શીખ્યા	૧૨	૩૨	ખગી દોસ્તીને	૪૦
૧૧	નજીમી કાણુ એવો છે	૧૩	૩૩	દુનીયા તણા	૪૨
૧૨	વિચીત્ર ગતીઆ વિચિત્રણી	૧૩	૩૪	ખુશાલી લગ્નની આજે	૪૨
૧૩	ગરજ એવી છે	૧૪	૩૫	આ કાલે બનાવ્યો ચગખો	૪૩
૧૪	જગતને શુખ દેનારી	૧૫	૩૬	શારાનના ગણુગાર	૪૪
૧૫	મૌ બહેનોરે પ્રીત	૧૬	૩૭	સરીશ્વર ધર્મ તણા	
૧૬	શયતાન સ્ટો છે	૧૮	૩૮	આર્યધર્મને ઉત્તમ કુળ	૪૬
૧૭	સુણુ દરજીડા	૨૦	૩૯	જગી કંઈ દાન દેતો જા	૪૮
૧૮	સુધરેલ મુઢરીઓ	૨૧	૪૦	કર્મ ડરે તે કાષ્ઠ નવ	૪૯
૧૯	દીડરાની વાખ્યા	૨૨			
૨૦	લગ્ન વખતે અપાતી		૪૧	પ્રભુ તે તમેાન નથી	
	સમસ્યા	૨૩		પુછવાનો	૫૦
૨૧	મેઘગજને અગ્ન	૨૬	૪૨	જગતમા શુ ચડવુ સગર	૫૨
૨૨	પોતાનણ પોતે હણે	૨૮	૪૩	પ્રેમ વાખ્યા	૫૪

૪૪ નિતિને ન્યાયથી ચાલુ!	૫૫
૪૫ બાવન પત્તાની બાજી	૫૬
૪૬ આજકાલ રાજમાંહી	૭૮
૪૭ સમજી લે શાણા	૫૮
૪૮ સંપ કહો સુખદાર	૬૦
૪૯ ગુજરાત અમારી ભૂમિ	૬૧
૫૦ આર્યાકે સ્વીતી	૬૨
૫૧ શીખામણના દોહરા	૧૩
૫૨ દુનીયા રચી છે	૬૪
૫૩ હવે તો વિર પ્રભુના બાળ	૬૫
૫૪ વિચિત્ર જમાનો	૬૬
૫૫ દીનેનું શું ભલું કીધું	૬૭
૫૬ અજબ નવાઈ	૬૮
૫૬ સોઅત પછી શા કામની	૬૯
૫૮ પતિવ્રતા જેણે નારી	૭૦
૫૯ વચન જે બોલેલું બોળે	૮૧
૬૦ ખરે ભવજળ તરવા દે	૭૨
૬૧ હળા હળ કળજૂગ	
આવ્યો	૭૨
૬૨ ભકિત વશ ભગવાન	૭૪
૬૩ માટીનું પરી વર્તન	૭૫
૬૪ કાજના ગુણ	૭૬
૬૫ નાવ્યું પાનનું ખીડું	૮૨
૬૬ કસ્તુરી છે રંગમાં	
કાળી	૮૩
૬૭ પીપળાના પાન પડ	૮૪

૬૮ સામુદ્રીક દોહરા	૮૫
૬૯ સામુદ્રીક દોહરા	૮૬
૭૦ પુરુ સુખ ક્યાં છે	૮૮
૭૧ દગો	૮૯
૭૨ સહન કરતા શીખો	૯૦
૭૩ ભોળા ભંગને	૯૧
૭૪ ભંગને સદ્બોધ	૯૨
૭૫ નીલાવી લેવું	૯૨
૭૬ પસ્તાવો	૯૩
૭૭ તમન્ના એ રહી છેલી	૯૪
૭૮ દોસ્ત કે દુશ્મન	૯૫
૭૯ મિત્ર જેવા દેખીતા વિષે	૯૬
૮૦ ખુદાઇનો રાહ	૯૭
૮૧ ધતના કરો નુમ સ્વામી	૯૭
૮૨ કવિ હીરો કાવ્ય છે	૯૮
૮૩ હીત ક્ષીક્ષા	૯૯
૮૪ નારી છે રતનની ખાણ	૧૦૧
૮૫ ધાર્યું ધણીનું થાય છે	૧૦૨
૮૬ શીખામણના દોહરા	૧૦૩
૮૭ શીખામણના કાવ્યો	૧૦૫
૮૮ જીને આપકો જોયા	
નહી.	૧૦૭
૮૯ કહો દુઃખ કાપશો ક્યારે	૧૦૮
૯૦ કદી બુલાના ન ચહીએ	૧૦૯
૯૧ પતિ પન્તી	૧૧૦
૯૨ ગરીબાઇનો સંસાર	૧૨૩

ભાસ્કર વસત	૧૫૧	કેશીની સ્ત્રીની	૧૭૧
શ્રીયુત પાદ્મકર	૧૫૭	સાયજાને શીખ	૧૭૩
તુ તને પીછાન	૧૫૭	આપ લેને કથ	૧૭૪
લગન	૧૫૮	અહરયાત્રમનો સહ-	
આનુભવનો બહાર	૧૫૯	યાગનો આદર્શ	૧૭૫
શુરુ નામકી ગોળી	૧૬૧	કયા રમી આબ્યા	૧૭૬
જીવતા મરો	૧૬૧	પરદેસમે	૧૭૭
અલખ ધૂન	૧૬૨	કેર કટિ વાગ્યો	૧૭૮
શુ ડરવુ	૧૬૨	ગામડાનું સ્વાગત	૧૮૦
દંદના સંદર્ભ	૧૬૩	સાક્ષર ગ્રહપાલાઇ ધોળમાજી	
દુનીયાના ઉધા અશ્મા	૧૬૪		કૃત્ય ૧૮૧
પરચુરણ દોહરા	૧૬૪	પીડેછે પ્રાણ લોકોનો	૧૮૧
પુનમચંદ કામચંદ કોટાવાળા		નએ નુકસે નજીબાને	૧૮૩
	૧૬૭	એવો વીહલકોઈ	૧૮૪
નીશાની નાગાધ	૧૬૯	ચાવીશ તીર્થકગ્નો વિસ્તાર	૧૮૫
નીશાની નાગાધ	૧૭૦	તીર્થદરોનું બળ,	૧૮૭

શુદ્ધિપત્રિકા.

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧	૭	સખી	ખી
૭	૨	ત	તં
૬	૧૩	ભણાવ્યા	ભણાવ્યે
૬૩	૧	સા	સૌ
૬૮	૧૦	સ	સા
૧૦૩	૧૨	જેના	જેનો
૧૧૩	૭	અપાટા	અપાટો
૧૮	૧	ટા	ટો
૧૮૩	૧૧	નાથ	નાથે
૨૦	૧૦	પાડનારી	કરનારી
૨૦	૧૬	લાચરી	લાચારી
૨૩	૧	શ્રા	શ્રો
૨૩	૪	શ્રા	શ્રો
૨૪	૧	પુરા	પુરી
૨૪	૩	સામે	સામે
૩૬	૧૩	જ	જં
૩૮	૧	સ	સૌ
૪૦	૨	ખરા	ખરી
૪૩	૧૧	છબે	દ
૪૩	૧૦	સા	સૌ
૫૩	૧૦	સચી	સાચી

૫૪	પકિત	અશુદ્ધ	શુદ્ધ	૫૫
૫૫	૯	પ	પ્રે	૬
૫૮	૭	૨	સર્ધ	૭
૬૨	૧૪	ગુજરાત	ગુજરાત	૮
૬૫	૨૨	બઠઃ	બઢી	૯
૬૬	૧	બાણે તો	બાણુ તો	૧૦
૬૬	૧૧	મેવા	મેવા	૧૧
૬૮	૧૨	કર્મ	કર્મ	૧૨
૭૧	૧૨	શામળાશા	સગાળશા	૧૩
૭૧	૧૩	થાતી	થાતી	૧૪
૭૨	૨	ખોટા	ખેટી	૧૫
૫૩	૨૨	પ્રમ	પ્રેમ	૧૬
૭૪	૬	એના	એનો	૧૭
૭૪	૬	દેતો	દેતા	૧૮
૭૭	૫૨	મારી	માટી	૧૯
૭૬	૧	સા	સો	૨૦
૮૦	૨	બળ	બળ	૨૧
૮૦	૯	આરે	આવે	૨૨
૮૧	૮	ઠાલીયા	ઠાલીયા	૨૩
૮૧	૧૫	ચુણા	ચુણા	૨૪
૮૨	૭	ગારી	ગોરી	૨૫
૮૪	૩	સ	સહુ	૨૬
૮૪	૭	દેનાગ	દેનારી	૨૭
૮૮	૧૨	ટલી	કલી	૨૮

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮૯	૧૩	તવુ	તેવું
૯૨	૭	સા	સા
૯૬	૩		ઈ
૯૮	૮	સગર	સા
૧૧૩	૧૯	પાર	ખ્યાર
૧૧૪	૧	મદો	મદો
૧૧૪	૩	ધાયુ	ધાયુ
૧૨૦	૧૩	જય	જયાં
૧૨૧	૨૨	મારૂ	મારૂ
૧૨૨	૧	ગયાં	જરી
૧૨૨	૪	કડી	કડી
૧૨૨	૭	વદી	વશ
૧૨૨	૭	કોશ	નકી
૧૨૨	૧૫	ભામિતી	ભામિની
૧૨૩	૪	શણુધાર	શણુગાર
૧૨૩		વિધવા વિધવા.	
૧૨૪	૧૩	પ્રાસખ્ધ	પ્રારખ્ધ
૧૨૪	૧૫	સંધ	સંગ
૧૨૪	૧૬	પારા	પાસ
૧૨૫	૧૬	કરતી	કરતી
૧૨૫	૧૭	સતી	સતી
૧૨૭	૧૦	સાથસાં	સાથમાં
૧૨૯	૧	ખ્યાર	ખ્યારા

પૃષ્ઠ	પ કિત	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૨૯	નામ	પ્રીયકાન્તા,	પ્રીયકાન્ત
૧૩૦	૧૦	પીથુ	પીયુ
૧૩૧	૧૩	ત્યાગી	ત્યાગી
૧૩૪	ગાજલ)-૨	ગમીયે	ગમીયો
૧૩૫	૧૬	ઝપાડે	ઝપાટે
૧૩૫	૨૦	હીમત	હીમત
૧૪૯	૯	સતીઓએ	સતીએ ને
૧૫૫	૨-૩	ગાજછી	ગા /તી
૧૫૫	૨-૭	નછી	નથી
૩૨	નંબર ૮૩		નંબર ૮૩-૮૪
૩૨	નંબર ૮૫	ધાર્યુ ધણીનું થાય છે.	નારી છે રત્નની ખાણ
૩૨	નંબર ૮૬	શીખામણના દોહરા ત્યા	ધાર્યુ ધણીનું થાય છે
	નંબર ૮૭	શીખામણના દોહરા ત્યા	નંબર ૮૭-૮૮-૮૯-૯૦
	નંબર ૮૮	જીને નહી આપડો જોયા	નંબર ૯૧
	નંબર ૮૯	કહો કુખ કાપયો ક્યારે	નંબર ૯૦
	નંબર ૯૦	કલી ભુલાના ચ હીયે	નંબર ૯૩
	નંબર ૯૧	પતિ પત્ની	નંબર ૯૪
	નંબર ૯૨	ગરીબાઈનો મસાર	નંબર ૯૫

હૃદય પ્રેમી પુખ્ત
પરમ પુજ્ય તીર્થ રૂપ,
પીતાશ્રી.

રતનચંદ લલ્લુભાઈ.

સીખરણી છંદ.

લઘુંતાની વેળા અદ્ય સમજ યુદ્ધી મમ તણી
વિસારી મોભાને, અન હૃદ સુધુંશા કરિ ઘણી
મને હુંખી દેખી, કમળ મુખ ચંતા મય થતું
નથી એ હું ભૂલ્યો, સ્મરણ ઉરમાંથી નથિ જતું
શિશુંતા તારણ્યે, મમ ઉપર લાવો ધરિ તમે
ઘડી વીસાર્યોના, મહદ ઉપકારો ઉર દમે
વ્યવહારી યુદ્ધીના અમુલ ઉપદેશો રચવતા
અહા જ્ઞાની વાક્યો, સરળ સદ બોધે સુચવતા
ગ્રહી ઉંચી નીતી ઉર સદન સ્થાઈ કુલિનતા
અમીની દ્રષ્ટીએ, સમય સુચનામાં કુશળતા

લી. આપનો આભારો પુત્ર.

ભોગીલાલ,

શ્રીમાન મુરબ્બી, રતનચંદ લલ્લુભાઈ વોરા
(ઘોગજવાળા) વતન પાટણ.

—લેખકના પત્ન્ય પિતાશ્રી—

તેમનું વાત્સલ્ય અને પિતૃપ્રેમ આજનાં જે તેમની કવિત્વ ગતિ પણ
નૈમિત્તિક છે લેખકના ડાહ્યાની જો કંઈ વિચિત્રતા હોય તો તે પુત્ર્ય
મુરબ્બીના અનેક ઉમદા ગુણો અને ગતિની પ્રમાણે છે અને
તે માન તેઓશ્રી ને અંગે રહ્યા લેખક દૃતદૃત્ય થાય છે

જ્ઞાન સાથે ગમતની નવી ગોઠવણ.

૬ દરેક ધર્મોના ઉપર સગીતમાં આખ્યાનો તથા તાલકાલીક કવિતા બનાવી શ્રોતાઓનું મનરંજન કરવામાં લગભગ ગત્રી જગજાહેર ભાષણો તથા ખાનગી જલસાઓમાં તથા રાજ મહારાજાઓના જલસાઓ વિગેરેમાં સગીત સાથે પ્રવચન કરી લગભગ અઠાવિસ સોનાના (મેડલો) મેળવ્યા છે. તથા ઘણા પ્રમાણુ પત્રો મળ્યા છે ધાર્મિક પ્રસંગોમાં ફક્ત ગાડી ભાડા શીવાય કોઈ પણ જાતની ફી લેવામાં આવતી નથી આવી ગમતનો લાભ લેવા સરવે જૈન ભાઈઓ તથા જૈનેત્તરને ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસાથે રૂબરૂ અગર પત્ર વહેવાર કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ શીવાય દરેક રોગોની ચીકીત્સા જોઈ સલાહ આપવામાં આવે છે તથા વહેમી કારણોથી પીડતા જહેન ભાઈઓને ખાસ અમારી સલાહ લેવા તથા રૂબરૂ બોલાવવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

કવિ ભોગીલાલ રતનચંદ વેરા

પાટણવાળા.

૭ અવેરીવાડો મણવનાથની ખડકી-અમદાવાદ.

ધી આનંદ પ્રાન્ટીંગ પ્રેસમાં ચીમનલાલ જીવરામે છાપી.
સીવીલહસ્પીતાલ પાસે, ઘીકાંટારોડ—અમદાવાદ.

અંતર ભાવના.

રાગ બનબારા લાવણી

દહુ વાત સુજન સુખકારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી
નીજ અંતર ભાવના લાવુ, સદા સ્નેહ મગીતા વસાવું.
જ્ઞાન તણ સૌચુ વારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
મૂલ દોશ દીલ ન ધર્યો કાવ્ય વાળી હાસ્ય ન ફર્યો
લેજો વિનતિ મુજ સ્ત્રીકારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
જૂજ બુદ્ધિથી પુસ્તક લખીયુ આપ જોતા ચરણમા ધરીશું
લેજો ભૂત ચૂક સુવારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
ઘણા દિવસોથી વિચાર કરતો, જ્ઞાન વગર દીલ અચકાતો
પણ ખેડયુ સાહસ વિચારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
દેવી શાબ્દ ને સલામી, ડરી લખવા તણી તૈયારી
સહાય દેજો માણ મારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
કુળદેવીની અતુ કપાથી, રહ્ય રમણ દીલથી સાધી
કરે વદન વાગ વારી નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
કવિના કાષ્ટ નવી લણીયો કુદગતી યોગજ મળીયો
વદ વાત સાચી દીલ ધાગી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
પણ ઘણા વિચારો સ્ફુર્તા નીજ બુદ્ધિથી પૂગ ક્યા
માટે કરે ન બહુ વિસ્તારો, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.
અતઃ પટના શબ્દો ઉચ્ચાર્યા મુજ દીલથી ઘણા વિચાર્યો
કહે ભોગી બનો સુખી મૌ નરનારી, નથી કવિ વિદ્વાન લગારી.

લી નમ્રમેવક,

ભોગીલાલ રતનચંદ.

કવિના ઉદ્ગારો.

રાગ. આશાગોડી.

આપોને યુદ્ધિ સારી, સરસ્વતી આપોને યુદ્ધિ સારી.
દુખદારીદ્ર દૂર નીવારો કાપો કુયુદ્ધિ મહારી: સરં ૧
પ્રેમ ધરી માતા તુને વંદું આશાપૂરી કરો મહારી. સરં ૨
ભુલચુક માતા મારી સુધારો કવિતા કંડ વિસ્તારી. સરં ૩
સેવક તુજ ચરણે રહીને માગે સદ્ગુણ સુવિચારી. સરં ૪
તાલમાત્રા પીંગલ નહીં ભણીયો ભૂલચૂક દેશો વિસારી. સરં ૫
તુજ વાણીનું વરદાન માગું વરસાવો અમૃત ધારી. સરં ૬
સેવક ભોગીની વિનંતી ધરીને મુજ અવગુણ સુધારો મા મારી.
સરસ્વતી. ૭

લી. નમ્રસેવક,

ભોગીલાલ રતનચંદ વેરા.

॥ श्री वीतराग नमः ॥

श्री. पाटण्डकर काव्य मंजरी.

भाग १ दो.

१
(स्तुती)

नमो नमो भगवत भय भङ्गावीर	(२)
शासन नायक धीर	नमो नमो
गौतम गणधर स्थुली लङ्काही	
मुनी भङ्गा भङ्गा गलीर	नमो नमो १
अङ्क केषी न्यारे अरुण्ड उन्नीयो	
तोअ कोध अतर नव वन्नीयो.	
राभी देवी प्रभुओ धीर.	नमो नमो २
अशुठे अमृत लब्धी गीराते	
त्रपु भूवनमा जेनी नामना गाजे	
वाणी भीडी दुध भीर	नमो नमो ३
गारदा देवी भङ्गाय कृष्णे	
रङ्क सेवक ना कष्ट कुरजे	
टाणो अभाग तीभीर	नमो नमो ४
भस्तडे मृगट जनमा कुङ्क	
आणु वर्ते जेनी ममअ भू, भङ्गा	
(लोगी) नभावत गीर	नमो नमो ५

૨

સાલ મુખારક

ગજલ.

નવીન આ વર્ષમાં ઇચ્છું સદા હો સાલ મુખારક
 વધે વીધા અને લક્ષ્મી સદા હો સાલ મુખારક ૧
 ટળો સૌ દીલની વ્યાધી વળી શાન્તિ વસોદીલે
 રેલ'છેલ પ્રેમની કરને સદા હો સાલ મુખારક ૨
 કુંસંપાદી રીપુ હણને સદા સંપી સહુ રહેને
 દીનોની સેવા પ્રીતે કરને સદા હો સાલ મુખારક ૩
 કુટુંબીનું ભલું ઇચ્છી સેવક સદા દેશના બનને
 કહે ભોગી બનો (નીહર) સદા હો સાલ મુખારક ૪

૩

તે, ગાયનમાં ગાવું શું.

(ચાલુ રાગ.)

જે ગાયનમાં પ્રભુ ભજન નહી તે ગાયનમાં ગાવું શું
 જેના મુખમાં રામ રટણ નહી તેની સંગે બાવું શું ૧
 જે મારગમાં બાવળ કાંટા તેહ મારગમાં ચાલવું શું
 વિધથી ગુરુ લંપટ ચેલા તેવા ગુરુને નમવું શું ૨

ને શ્રીમા શુદ્ધ પ્રેમ મળે નહી રૂપ ઉપર તો મોહવુ શું
 પેટ લગીને અનાજ મળ્યા પછી હગમ ખાનુ ખાવુ શું ૩
 ખુશામત કરી પેટ લગીને આ જગતમા ઉવવુ શું
 નાર્મદાની યોજનમા ગ્હી અછડ થઇને કુવુ શું ૪
 જેવા કગ્તા જેલ મળે તો જ જીરેથી કુવુ શું
 ને મોતીમા પાણી મળે નહી તે મોતીની કીમત શું ૫
 જેના ઉવનમા દયા મળે નહી તેવા ઉવનમાં ઉવવુ શું
 ટહે ભોગિક્ષાલ પ્રેમે મમલો પથ્થર બાધી તરવુ શું ૬

૪

તેં મને માયા લગાડી.

તે મને માયા લગાડી આશ્રમના યોગી
 તે મને માયા લગાડી એ ટેક
 સાધ્વમતીને તીરે આશ્રમ બાધ્યે ત બાવા
 બાદી સર્વે ને પહેચવી આશ્રમના યોગી ૧
 દેશની ખાતર તે તો લગોટી પહેગી બાવા
 માયા મોહ ને દીધા ત્યાગી આશ્રમના યોગી
 મુખ સાદ્યબીની પગવા ન કીધી બાવા
 દીધા હોદા મો ઉલાળી આશ્રમના યોગી ૩
 દાસ અને નહેરૂ મહુમદ મોડત, જેવાઓની બાવા
 દીધી સાહચળી તબવી, આશ્રમના યોગી ૪

બેલને મહેલ તો કરી તેં બતાવ્યા બાવા.	
દીધી મોતની બીકને લગાડી આશ્રમના યોગી.	૫
મોહન તારી મોરલીનો અજળ સૂર બાવા.	
મોરલી અસહકારની વગાડી આશ્રમના યોગી.	૬
દેશ આબાને શાન્તિનો પાઠ લખાવ્યા બાવા.	
સૌ સુખને દીધા વીસરાવી આશ્રમના યોગી.	૭
આત્મ બળની તેં તાકાત બતાવી બાવા.	
જનેતાની કુખ ને દીપાવી આશ્રમના યોગી.	૮
દેશ આબાને પ્રેમથી તેં જીત્યો બાવા.	
ભાવના સ્વરાજ્યની જગાડી આશ્રમના યોગી.	૯
દેશ ઝંખે ઘણું જીવે ગાંધી બાવા.	
(લોગી) એ રહ્ય ભાવના ભાવી આશ્રમના યોગી.	૧૦

—◆—

૫

ચાલુ કરો સા રેંટીયો.

—

ફુડા.

દેશના ઉદ્ધાર સારૂ ચાલુ કરો સા રેંટીયો	૧
દુખી જનોને પોષવા ચાલુ કરો સૌ રેંટીયો	
વિધવા તણા આશીર્વાદ છે લેનારો રેંટીયો	
ખંડેનોનું શીયળ સાચવે એવો છે સાધુ રેંટીયો	૨
ધરીદ્ર હરે દેશનું એવો છે દાતાર રેંટીયો	
પૈસા બચાવે દેશના છે કામધેનુ એ રેંટીયો	૩

વણકર અને પીળરાનો આધાર સાચો રેડીયો
 ઠાકા તણી મલ્લ મલ્લ જનાવનાર છે જગમા રેડીયો ૪
 ગુલામી જીવન ટાળનાર ઉપાય માચો રેડીયો
 અહીંસા તણ માચુ સાવન જોડ ક્રૂર રેડીયો ૫
 હીન્દુ અને જન્ધુ મુસલમાન ચાલુ કરે સૌ રેડીયો
 સાદાર્થ તણો છે મત્ર સાચો જોડેજવો મૌ રેડીયો ૬
 મહીર અને મસજીદમા સૌ ફેરવોને રેડીયો
 સ્વગાજ્યની સાચીજ કુચી ચકીન ગજો રેડીયો ૭
 ભોગીલાલ.

૬

સા બોલો વંદેમાતૃમ.

શુદ્ધ ખાદી પહેગીને મૌ બોલો વંદેમાતૃમ
 દેશની એવા કી મૌ બોલો વંદેમાતૃમ ૧
 જોડની જ જીર પડે ઝંજુકાર વંદેમાતૃમ
 પૂરે અધારી ડોટડી તો જાપ વંદેમાતૃમ ૨
 ખાતા પીતા સુતા સમે મૌ બોલો વંદેમાતૃમ
 દેશનુ ગૌરવ ધરાવનાર મત્ર વંદેમાતૃમ ૩

બોલો ગૌ માતાકી જે

ગઝલ:

- દેશના બીરાદરો સૌ બોલો ગૌમાતાની જે
હીન્દના સંતાનો ખ્યારો બોલો ગૌમાતાની જે ૧
- દુધ દહીં વૃત નીત્ય દેનારી, બોલો ગૌ માતાની જે
પ્રજા બને બળવાન ભારી બોલો ગૌ માતાની જે
- દેશના વીરા બચાવો ખ્યારી ગૌ માતાને તો
તન મન ધન સર્વે અર્પી બોલો ગૌ માતાની જે ૩
- બેલ આપે બેતી પાકે દેશનું રક્ષણ કરે
વૃણ ગાસ ખાઈ આશીશ દેતી બોલો ગૌ માતાની જે ૪
- શ્રી કૃષ્ણની માનીતી સાચી, જેણે રક્ષા બહુ કરી
શ્રી કૃષ્ણના ઉપાસકો સૌ બોલો ગૌ માતાની જે ૫
- જૈન આનંદ શ્રાવકે હજારો ગોકુળ રાખીયા
એ વંશના જૈના તમે સૌ બોલો ગૌ માતાની જે ૬
- પથ દેતી તમારા બાળને તાકાત મુંદર આપતી
જે શુણ ને સંભારી સૌ બોલો ગૌ માતાકી જે ૭
- સાચો કરાર દીક્ષમાં દયા રાખી કરો દીલ પ્રેમથી
લોગીલાલ વડતો સાચુંજ બોલો ગૌમાતાની જે ૮

૮

જ્ઞાને કરો અભીમાન.

જ્ઞાને કરો અભીમાન જગતમા જ્ઞાને કરો અભીમાન, એ દેડ.
નીતી વાઙ્મ્ય અનુમતીને જ્ઞાન અમાગ્ય પીયો ભગીને
ડોરે જગત કસ્યાણુ જગતમા જ્ઞાને કરો અભીમાન ૧

લાખ કમાયા કોડ ડમાયા સીધા અખ્ખોના લહાણુ
જાની પુઠે છે તુને જગતમા શા દીધા દીન ને દાન
જગતમા. ૨

લક્ષ્મી પાછળ ગારો ફરીને ભુલ્યો ભવિષ્યનુ ભાન
આખર કાગળ ખપાટા આવે મૂકી જ્યો તમામ જગતમા ૩
પગલવ પુન્નાર્ધવી દઈ પાગ્યો મનુષ્ય ભવનુ લહાણુ
કહે ભોગી અતુર નર કઈ આ ભવ કરો કસ્યાણુ જગતમા ૪

૯

દામની છે દુનીયા.

દામની છે દુનીયા તમામ આ
મુગ્ધ મનવા દામને મલાજ

દામ વીનાના નચ્તે ખચ્તે સમાન મુગ્ધ મનવા

દામને મલાજ. ૧

દામ મળે મા બાપ કહે કરણી કુળદીપક મહારા
 નહી તો કહેશે ક્યાંથી પાક્યો કુળમાં તું અંગારા,
 મુરખ મનવા. ૨

ગરથ હોય ને ગાંઠે નારી રહે પતીવ્રત ધારી.
 નહી તો સુતો મુકી શરકશે રમશે બલીમ બારી.
 મુરખ મનવા. ૩

હુશે પાસ પૈસો ને તો પૂત્રો પણ સેવા કરશે
 નહી તો કહેશે ખાતો મફતનો ક્યારે બુદ્ધો મરશે
 મુરખ મનવા. ૪

કોણ માતને કોણ તાત વળી કોણ પુત્ર કોણ પ્યારી.
 સ્નેહ અને સગપણમાં સમજો દામ તણી સહુ ચારી.
 મુરખ મનવા. ૫

ધનવાન તણી છે કીમત જગમાં સમજો દીલ વીચારી
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમે સમજો દામ તણી બલીહારી
 મુરખ મનવા. ૬

૧૦

ભલે બહુ ભાવથી શીખ્યા.

ભલે બહુ ભાવથી શીખે શીખેલું વ્યર્થ તો જાણે
 કરી મહેનત છતાં સોનું ધમ્યું તે ધૂળ થઈ જાણે.
 ભણ્યા ગણ્યા બહુ ભૂંગળો વાંચ્યા. વળો ઇતીહાસ અવલોક્યા
 હીસાબોની ત્રીરાશીમાં દીવસના દીવસો રોક્યા ભલે.
 સરખ તે જાણવું અંતર બધું છે ધુળ પર લીંપણ
 નથી સદગુણનું શીક્ષણ નકામું સઘ કહેવાળે ભલે.

૧૧

નજીમી કેણુ એવો છે

ગઝલ

૨	થવાનુ કહે નજીમી કેણુ એવો છે	
ન	જાણ્યું જાનકી નાથે સવારે શુ થવાનુ છે	૧
હુ	તી શક્યા રૂપે અહુધ્યા જગનમા વાત જાહેર છે	
ન	જાણ્યુ રાની ગૌતમે સવારે શુ થવાનુ	૨
હુ	તા પાડવ અને કૌગ્વ જગતમા મહા ગણી ચોદ્દા.	
ન	જાણ્યું ભીષ્મ પીતાએ સવારે શુ થવાનુ છે	૩
રમ્યા	જુગટુ સૌ માથે વિભૂતિ સૌ ગયા હારી	
ન	જાણ્યુ ધર્મ રાત્રએ મવારે શુ થવાનુ છે	૪

૧૨

વિચિત્ર ગતી આ વિશ્વ તણી.

લાવણી

વિચિત્ર રીત આ વીશ્વતણી નહી પરખી કે પરખાય ખરે
સતીને મળે દુષ્ટ પતિ અરેરે શુદ્ધ પતીનો સાથ

કુ નાર કરે

શુભાખને કંટકે આવ્યા હરી વળી ઇસ્તુરીને કાળીજ કરી
 અમૃતમય આમ્ર જતાં કરમાયને અમર થોર ક્યો જ ખરે
 શું રીત વિચીત્ર શું મીત્ર અરે હરીકેમ વિશ્વમાં આમ કહે
 શરીને રદ્ય શીદ દાઘ ક્યો નીર સમુદતું આરેન ક્યું
 શુશોભીત હંસ વેરાન ફરે વસ્તીમાં ધ્વાન કોર ફરે ચી

૧૩

ગરજ એવી છે.

ગરજ એવી છે જગમાં ચારો ગરજે ગોઘા આએરે.
 અકકલનો જે હોય ગધેડો, તો ગરજે દાહ્યો કહીએરે
 ગરજ પડે તો આકર ઘેરે બેડે પાણી લક્ષ્મીયે રે ગરજ ૨
 વ્યભીચારીણી હોય નારી તો ગરજે સતી તેણે કહીયેરે
 ગરજ પડે તો અમાર ઘેરે જઈને મળૂરી કરીયે રે ગર. ૩
 ગરજ પડે તો કંબુસ જનને દાનો કહી બોલાવીએરે
 અકકલનો જે હોય નમુનો પણ ગરજે શાણો કહીયેરે

ગરજ. ૪

પણ ગરજ પડે તો પ્રભૂ ચરણ જઈ નમીએ રે
 તો કહે ભોગીલાલ જરૂર લવજળ તરીયે રે ગરજ. ૫

મુંબઈ જીવદયા મંડળીના સ્થાપક અને પ્રમુખ
શ્રીમાન શેઠ લલ્લુભાઈ દીપચંદ ઝવેરી.

જેમની પ્રેરણાથી જીવદયા મંડળીની માનદ્ સેવા કરવાની સહયુક્તિ
લેખકને થઈ. શેઠ સાહેબ લેખકના ખરા મુરબ્બી તરીકે વાત્સલ્ય
દાખવે છે અને લેખક તેઓનો હમેશનો ઋણી છે.

૧૪

જગતને સુખ દેનારી.

ગજલ

- જગતને સુખ દેનારી અમૃતમય પય પાનારી
 નવીન જીવન ડગનારી પવિત્ર ગાય માતા તુ ૧
- જરો નહી ક્રોધ તો કરતી સહન શીલતા ઘણી ધરતી
 નીમકહલાલ તુ બનતી પવિત્ર ગાય માતા તુ ૨
- ભલે હો હીન્દુ કે મુસ્લીમ છતા ગહેતી સદા તસ્લીમ
 થતી ન કે દીવ્ય ગમગીન પવિત્ર ગાય માતા તુ ૩
- જગલના ધામને ચરતી ઘાટ ના નીરને પીતી
 ધણીને ઘેર તુ ફરતી પવિત્ર ગાય માતા તુ, ૪
- નીજ બાળને છોડી ધણીના બાળને પોપે
 એવું ઉદાર હીલ તારૂં પવિત્ર ગાય માતા તુ
- મળતું ફલ જે પિતા શગડત શરીરથી બનતા
 દુશમનથી પાછા ન હકતા પવિત્ર ગાય માતા તુ
- અજબ ઉપકાર છે તારા કરે તુજ પુત્રો તો જેની
 જીવાડે દેગ આપાને પવિત્ર ગાય માતા તુ ૭
- કરે તુજ કૃષ્ણ તો મેવા ગોવર્ધન ઝીલી પર્વતને,
 ગીતા જે શાખ પૂરે છે પવિત્ર ગાય માતા તુ ૮
- ભલે હોય રાય કે રાણા ભલે હોય પડીત કે શાણા
 દેતીતું સર્વ ને દાણા પવિત્ર ગાય માતા તુ, ૯

દેવી તું દેશની સાચી કહે વિદ્વાન સૌ યાચી	
રહી સૌ દીલમાં રાચી પવિત્ર ગાય માતા તું.	૧૦
સમગ્ર દેશ ભારતના કરો સેવાજ ગાયોની	
ખતાવો પ્રીત અંતરની પવિત્ર ગાય માતા તું	૧૧
ખરી તુ દેશની લક્ષ્મી ઉજ્જવલ તુંથી દેશની ભુમી	
અંદે લોગી રહ્ય ચુમી પવિત્ર ગાય માતા તું.	૧૨

૧૫

સૌ ખડેનોરે પ્રીત.

રાગ, (મહેતાજીરે મહાનુ તુલ ખતાવું)

સૌ ખડેનોરે પ્રીત ધરી સમજાવું,	
તમ ગૃહણી ધર્મ ખતલાવું.	
ઠીક લાગે તો ધ્યાન રહ્ય દીપાવો,	
તમ કુળ મર્યાદ શોલાવો.	૧
ભુઓ ભૂતકાળની નારી રે,	
સુકન્યા સાવીત્રી દેવીરે.	
પતી કાજેરે શું શું સતીએ કીધું,	
અવર સુખ સૌ તજી દીધું, સૌ. ૨	
સતી દ્રોપદી ન ભૂલોરે.	
ખોટા અભીમાને નવ દુખોરે,	
પતી લક્ષ્મી રે કેવી સતીએ કીધી.	
જેણી નોંધ વીદ્વાને લીધી. સૌ. ૩	

વળી નળ દમયલી જોડીરે,
 લેલે નમુ સદા કર જોડીરે,
 વન વગડેરે મતી જુઓ લટકતી.
 પછુ ગીયળ ધર્મ નવ ચુકતી, સૌ ૪
 વળી મતી મીતાને મલારે રે
 લેલે ગમ ગદ્યમા પ્યારેરે,
 અગ્નીમાથી સતીજ ળહાર નીકળતી,
 ઝોઈ વરસ વનમા ફૂટતી. મૌ. ૫
 વળી સતી પદમણી શાણીરે,
 પતી લક્ષ્મીમા હતી દીવાનીરે.
 શુરવીરતાની હતી તે પૂરી રમણી,
 ધન્ય ધન્ય એ દત્તાણી મૌ. ૬
 બેની ધ્યાન જીગરમા ધગજેરે,
 નીંડર હવે મો બનજો રે
 ઠાયરતાને હવેજ કાઢી મૂકે,
 તમ શુદ્ધ ધર્મ નવ ચુકે મૌ. ૭
 લલ્લે કૃષ્ણ આવે આ શીરેરે,
 નવ ટેક તમે લગારે રે,
 સત્ય નીતીમા જરૂર જહેની ગહેચો,
 શત્રુનાર શ્રીયળના ધગ્યો સૌ ૮
 આવડ પતીની જોશોરે,
 મૌ ખગ્ગ ઝોછો કુગ્યોરે.
 નહી મમજો તો જરૂર તમે પસ્તાચો,
 ભવિષ્યે મનજત જોચો સૌ. ૯

બેની પતી પરાયણ રહેશોરે,
 શુદ્ધ જ્ઞાનના બોધને લેશોરે.
 મુજ પહેનીરે જીવન જ્યોતી દીપાવો,
 ઈજ્જત કુળ શોભાવો. સૌ. ૧૦
 વહીલ વચન શીર ધરશોરે,
 નીજ ધર્મપરાયણ રહેશો.
 પ્રાણ જતાંરે ટેક કદી નવ તજવી,
 એ (શાળા) જરૂર અનુભવવી. સૌ. ૧૧
 કરો ઉચ્ચ વીચાર શુદ્ધ શ્રેણીરે,
 મન સમજે શાણી બેનીરે;
 વીષયમાંરે પહેની તમે જે મોહશો,
 તે જરૂર ખત્તા ખાશો. સા. ૧૨
 ધીંચીત શીખામણ લેશોરે.
 અવર બેનોને બોધ દેશોરે,
 લોગીલાલનીરે શીખ હૃદયમાં ધારો.
 સંસાર સુધરશે તમારો, સૌ. ૧૩

૧૬

શહિતાન સદો છે.

(ગજલ.)

ઈજ્જતને દાગ દેનારો. બુઝો શહિતાન સદો છે-
 અંતરનું લોહી પીનારો, બુઝો શયતાન સદો છે-

બગાડે શાનને શુદ્ધી બગાડે તે બધી શુદ્ધી.
 રહે નહીં વહેવારની શુદ્ધી, બુઝો શયતાન સદો છે.
 પડે નહીં ચેન ખાવામાં. પડે નહીં ચેન પિવામાં
 પડે નહીં ચેન સૂવામાં બુઝો શયતાન સદો છે
 હુગયા ઢોગની સ્થીની સદોગીયાની બુઝો થાતી,
 ગરીબ સ્થીતીજ લથડાતી, બુઝો શયતાન સદો છે.
 ગુમાવ્યા ગાઠના નાણા રહ્યા નહીં ઠામ ઠેકાણા
 છતાં સદા મુકાણા, બુઝો શયતાન સદો છે.
 બીચારી ઘર તણી નારી, બનાવી નાથે ભીખારી
 કરી સ્થીતીજ લાચારી બુઝો શયતાન સદો છે
 હતી જે ઘેર સાહુબીઓ હતી જે ઘેર નોખતો
 ગુમાવી માહબી નોખત, બુઝો શયતાન સદો છે
 પડ્યા પામા કદી પોખાઁ મળી ગયા ભાગ્યે લાખબેચાર
 છતાં સતોષ નવ શીખ્યો, બુઝો શયતાન સદો છે
 સતોષથી ન જમે પૂર. રહે છે ચીત ત્યા શુર
 ક્યા દાવે ખાદ હુ પુર બુઝો શયતાન સદો છે.
 સમજને ગાણા વેપારી, સદાથી થાશે ભીખારી
 વેચાશે મીઠડત અને નારી બુઝો શયતાન સદો છે
 કરો મહેનત તમે સાચી, મૂકો સદો પ્રભુ યાચી
 સદા મુખમાં ગ્દો રાચી બુઝો શયતાન સદો છે
 હાનરો શેઠ સાહુકરો, સદાએ કીધા નાદારો
 ઘણાએ પીધો ઝેરનો ખ્યાલો બુઝો શયતાન સદો છે
 બળી એ સદાની કમાણી, સમજનેદીનચાઁ ચાદરણી
 છેવટે છેજ ધુળધાણી બુઝો શયતાન સદો છે

પ્રતીક્ષા દીલથી કરશે, સૌ સદ્ગો હવે તજશે.
કહે ભોગી સુખી થશે. જુઓ શહેતાન સદ્ગો છે,

૧૭

સુણુ દરજીડા.

રાગ (હરીસજન વીના હપ્પ.)

સુણુ દરજીડા ગજ, કાતર, ને સોય, દોરા, ના ગુણ કહું. એ ટેક.
આ અંધ દુનીયાના લોકોને, સમજાવવા દાખલો હું દઉં. સુણુ. ૧
ગજબદ સલાહ દેનારો છે, કાતરની સંગે રહેનારો છે.

તે કુસંપ તણા કરનારો છે, સુણુ દરજીડા; ૨

કાતરવો કલેશી નારી છે અંદર વીરોધ કરનારી છે.

હોય ભેગાં તેને જુદા કરનારી છે સુણુ દરજીડા, ૩

દરજી સીવવા આવે છે ગજ કાતર ને ભોંય પછાડે છે.

લડી સોય ને માથે રાખે છે સુણુ દરજીડા. ૪

સોય સુલક્ષણી નારી છે, દાહીને વીવેક શાળી છે,

હોય જુદાં તેને ભેગા પાડનારી છે. સુણુ દરજીડા. ૫

સોયનો પતી પણ કેવો છે, રંગે રૂપાળો જોયા જેવો છે.

જેનું નામ જગતમાં દોરો છે, સુણુ દરજીડા. ૬

દોરા જેવો નર એક જાણું (મહાત્મા ગાંધી) જ ને પીછાણું

ખીજા લાંબા ગજ જેવા જાણું, સુણુ દરજીડા ૭

કાતર જેવી જહેનો માહરી, નીલંજ પોષાકને ધરનારી

જેથી દેશની થઈ છે લાચારી, સુણુ દરજીડા ૮

સોય નેવી સાદી નારી, જે બને બહેનો માહરી
 તે થાયજ દેશની બલીહારી, સુણ દરજીડા ૯
 ગ્રેમે વધ છે લોગીલાલ, ગજ કાતરને કાઢો બહાર.
 તમે સોય દોરાનો સમજો ખ્યાલ, સુણ દરજીડા ૧૦

ત્યાગો	રાખો
કુસપ	સપ
(ગજ કાતર)	સોય દોરો

૧૮

સુધરેલ સુંદરીઓ.

લાવણી

સુધરેલ સુંદરીઓ છલખલ કગતી તે મુજ નજરે આવે
 માડલો ધોળો ચોળી ધોળી ચણીયો ઝીણો ખંડે
 અડધ માડલો શીરે ઝોઢી ભરો બજારેહીડે સુધરેલ ૧
 કેડમા ઝુડો હાથમા રૂમાલ લટક મટકતે ચાલે.
 માસુનો સગાય ગમે નહી બેનપણી સગ મહાલે સુધરેલ ૨
 પગમા (કચડા) કટ કટ બોલે રમકે ઝમકે તે ચાલે
 લાજ શરમ ને મૂકી ખીટીએ વાકો શુરૂઓ પાડે સુધરેલ ૩
 પોવકા માહી પોલ કરાવે ઢોલ ઢમક વગડાવે
 કબુતરખાનુ પ્લેટ ચોળીનુ. હાથે માપ કગાવે સુધરેલ ૪
 પોલેસ ઘાટની લેઈએ બગડી. તાછયા સાક મગાવે
 વીશ રૂપરડીના પગારે ગગીબ પતીને ધમકાવે સુધરેલ ૫

ખુટ સ્ટોફીંગ મોજાં પહેરે. વળીજ ચસ્માં ઘાલે.
 સેન્ટ લવંડરને પફ પાઉડર. લગાવે પોતે ગાલે. સુધરેલ. ૬
 આવી હકીકત જોઈ લોગીલાલ. દીલગીરી મનમાં લાવે.
 દેશની પડતીનું મુખ્ય કારણ. વીસમી સદી બતાવે, સુધરેલ ૭

૧૯

દીકરાની વાખ્યા.

દોહા.

જો દૈવ દેતુ દીકરા.   દે જે સદા તું દીનકરા.
 કુળ પૃથ્વી ને કરતા પ્રકાશીત, દુખ તિમીર ટાળે ખરા.
 એવા ન હોજો દીકરા. જે દીકરા નહીં દી ક્યાં.
 બહેતર અરે એથી લલા. રસ્તે રજળતા દીકરા.
 કે કામ કંઈ આવે નહીં. નીજ નામને ડુબાવતા.
 છે ભારરૂપે ભૂતળે. માળાપને જે તાવતા.
 એવા અરેરે દીકરાથી. વાંઝીયા રહેવું લલું
 જેણે વીતે તે જાણતા. કષ્ટ કપૂતનું કેટલું,
 માટે પ્રભુ પાસ યાત્રું છું, એવા ન દેજો દીકરા.
 લોગી સદા યાચે ખરે. દેજો સરવને દીનકરા.

૨૦

લગ્ન પ્રસંગે અપાતી શમશ્યા.

આતાજનોને વીનતી કરૂં છું કે ભૂતજાગના આપના જે જે ગીવાજ
સમ વખતના કરેના છે તેમા છુપુ ગહસ્થ કેટકુ છે તે મારી.
શુદ્ધી અનુમાર આતા સપક્ષ ગુરુ કરે છું

ત્યારે (વર) અશ્વ આરૂઠ થઈ, શ્વમુખ વાગ્ય છે તે
પ્રમગે વગ્ની માસુની. મનોભાવના અને ગમશ્યા

દોહડો

માસુ—આવો પધારો પ્રેમથી ઓવારણા પ્રીતે લઉં
છવો તણુ છવો ઘણુ દીવ ભાવના એની કરું ૧
શમશ્યા. દોહડો

કુમ કુમ લીનક ત્યાં કળી પ્રેમે જમાઈ ને તે કરે
ગહેને મન તેજ સાવ એવી ભાવના દીવે ભડે ૨
ત્યારે માસુ જમાઈને ઠકુનો ચોરો કરે છે તે વખ-
તની મુખ્ય ભાવના એવી છે કે જે જમાઈ તમારૂં સ્ત્રી લકુ
ઈંકુ છું અને સ્ત્રી સાથે કપાળ રહો એવું યાચું છું માસુ
(ના. ખીચતી વખતે) શમશ્યા

દોહડો

નાક ખીંચુ છું જમાઈ આ વાતને સમજો મરી.
ઝાયા શરે લલકે કદી પણ નાડને ખોચો નદી ૩
કીંતી શમશ્યા જે ખગે પ્રાણતે એ તુલ્યો નદી.
નાક વગ્ની છદ્મીમા તો કદી છવ્યો નદી ૪

આ પ્રમાણે સાસુની શીખામણ પૂરા થયા પછી કપડાનો આડો પડદો બાંધી કન્યા ઘોતાના પતિને શમશ્યાથી સમજાવે છે.

દોહરા.

આડો પડદો બાંધતી. પીયુને શુ સમજાવતી.
તાંબુલ ભરી પીચકારી કન્યા તે પરે થું કીજતી. ૫
શમશ્યા પીયુ સમજી જરી સામો બતાવો સ્નેહતો
સમજ્યા વીના પીયુ માહરા ન જોટો બાંધો પ્રેમતો. ૬
તાંબુલ કેરો રંગતો. ભઠ્ઠી ધુવે જાશે નહી.
તેમ મારી તારી પ્રીતડી, મરતાં સુધી છુટશે નહી. ૭
જે ઇમાન થાશે નહી. કહું છું જરી તે ધ્યાન કર
સાચો પ્રેમ જો ન મળ્યો. થુંકીશ તારા નામ પર

આ શમશ્યા પૂરી થયા પછી સાસુ પાછી (પોષણ.) પુંખવા આવે છે તેના ભાવાર્થ.

સાસુ-જમાઈ પ્રત્વે. દોહરા.

સમજો જમાઈ સુલક્ષણા. ઘેર દૂઝણાં છે કેટલા.
કેટલા છે હજી ખેતીવાડી, રેંટીયા છે કેટલા. ૮
છે કેટલા વલોણા ઘરે, સત્ય વાતડીજ જણાવશે.
વસ્તુ કીધી તે છે કે નહી. તેનો ખુલાસો આપશે. ૧૦
જમાઈ-જોટો દીલાસો ત્યાં કણી. ગરજવાન જમાઈ આપતો
સરવે વસ્તુ મોજુદ છે એમ. ડોકુ. ત્યાં ધૂણાવતો. ૧૧
આ વાર્તાની વાતમાં વિશ્વાસ ઘાતી થયો જમાઈ,
ચાર વસ્તુમાં આજ એક, પાણુ કોઈ ઠેકાણે છે નહી. ૧૨
તેથીજ સંસાર દુખીયો, ઉઘમ નાશી જાય છે.

ઉદમ વગરના માનવી, પશુ જેવાજ ગણાય છે ૧૩
 સસારની નૌઝા મહી, તાર મુતર બાધતા
 વરકન્યા ત્યા માહરે, સસાર સાથી સાધના ૧૪
 ત્યા એક બાળીકા બુઓ, લુણ ત્યા ઉતારતી
 આધી વ્યાધિ દરે જાને,એ ભાવના દીલ જાનતી ૧૫
 ત્યાથી ચાલ્યા ચોરીમહી, સસાર જીવન સાધવા
 પ્રમા યુગલ નેહુ ખરે, સસારની મોજ માણવા ૧૬
 ચાર મગળ ત્યા કરે મગળ મય જીવન હજો,
 માન માયા લોભ ક્રોધ ને જીગચી ત્યાગજો ૧૭
 દાન શીયળ તપ ભાવના વિચાર દીલ વીક સાવજો
 માતા પિતા શ્વસુગની ઈજત શુભ વધારજો, ૧૮
 ત્યા કણી કન્યાની માડી કસાર પીરસવા આવતી,
 દીલ અતરે શુભ ભાવના કેવી રદ્યમા સ્થાપતી ૧૯
 ધૂતની વાડી લઈ સાકર સાથે લાવતી
 ધીની રેલ છેલમા શુદ્ધ પ્રેમ એવો માગતી, ૨૦
 એકી બેકી પ્રેમથી રમતા બુઓને વર વધૂ
 શુ ભાવના તેની કહી તે સમજવુ છે દોહલુ ૨૧
 એકી આવે જો પુરુષને કહે તો સ્ત્રીને સુણને સહી.
 એક પતીને છોડીને,બીજાના પ્રેમમા પડજો નહી, ૨૨
 બેકી જો આવી નારને પીયુ વાત તો બૂલજો નહી.
 બીજી તણી સોળતમા તમ જીદગી ખોશો નહી ૨૩
 એકી તણા એકાન્તમા પ્રભુ પ્રેમને જોશો જરી,
 બેકી તણી,સોળત જો કરી,તો વાત બગડશે ખરી, ૨૪
 આ લગ્નની શમસ્યા બુઓ. મુજ બુદ્ધીથી પૂરી ૨૫.
 કહે છે ભોગીલાલસત્યથી આજ લગ્ન વિધી છે નહી ૨૫

૨૧

મેઘરાજને અરજ.

સોરઠા.

બળ બળતો અંગાર.
તો એ જીવન હાર.
નીજ તતુજની બહાર.
ત્રગાડે છે કેમ વાર.
ચોમાસાના કાલ તે,
સંગે રહી રસ જોગ.
ઉભો રહ્યો અખોલ,
તરફડે છે ઢોર.

મેઠ દનાળો દનર્યો,
હુબુ ન આવ્યો મેહુલા. ૧
બહાલા જાણવીણ કોણ કરે
હુબુ ન આવ્યો મેહુલા. ૨
દીધા તે સાંભરે,
બનીયે આવો મેહુલા. ૩
અધીરાઈ અમ તાગતો
છોડ સૂકાયાં મેહુલા. ૪

૨

આવ્ય આવ્ય વરસાદ,
બેસી ગયો અમ સાદ,
જોઈ જોઈ તુજ વાટ,
વિધ વીધ વધે ઉચાટ,
મેરામણ મેમાન,
તુજ પગલે રસ લહાણ,
દાના દીલ દરીયાવ,
પ્રાણદાન ના લહાવ,
દીન તણો આ સાદ,
ક્યાં કરીએ ફરીયાદ

વેળરીયા પ્રસાદ દે
તને પોકારી મેહુલા ૫
આ અમ ડોક રહી ગઈ
કાળજી ફટકે મેહુલા ૬
વરસ દહાડે તું આવતો
અમે મહાલીએ મેહુલા ૭
જગત પીડ નીવરજો
લેતાં શીળીયે મેહુલા ૮
કાન ધરીને સાંભળો
વહેલા આવો મેહુલા ૯

૩

મેહ મેહ	જપતા માળ	સુકાયા મુળના	અમી
જતો	ગેહ તત્કાલ	દેખા દર્ધને મેહુલા	૧૦
આતો આડો	આક	તુજ અબોલા આજના	
ઝહાલા	કેરો વાક	વીસારી દર્ધએ મેહુલા	૧૧
ડગીને	ફોડો નાદ	આવ્ય હસી જોલાવ્યને	
સ્વજન	કેરો માદ	ઉગ ઉભરાવે મેહુલા	૧૨

૪

તુમ!	ઉડી આગ	તુમાં અમ વિશ્વામ છે	
ગુકાવ્ય હેડો	શ્વાસ	આગણુ આવી મેહુલા	૧૩
કાળે કાળ	હુકાળ	અનાથ જીવ ઉભા જાળે	
આગળ નીચે	વાત	આવ્ય ભુલાવવા મેહુલા	૧૪
વાદળ પવનની છાય		ઓથુ અમને આપની	
ખજ્યા ઝળ્યાની બાહ્ય,		પકડો આવી મેહુલા	૧૫

૫

દીલભર દીલ દરીયાવ,	મ ભારીને મ ચરે	
ન આણીએ અભાવ,	અધીરજનપર મેહુલા	૧૬
મોતીડાના મેહ,	વણમ ગે વરસાવતો	
છે તુ તેનો તે,	ટળવળાવતો મેહુલા	૧૭
મળે ન તગણ ધામ,	ગાયો તો ટગમગ લુએ	
લુએ બીજા ઢોર,	હવે પધારે મેહુલા	૧૮
મોંઝા ન થાઈએ વીગ	આવી લીલા લહેર ડરે	
લોગીની દીલ દાદ	હૈયે લેમો મેહુલા	૧૯

શુભ	વિચારે	રદ્યમાં	ભરજો	
દીન	જનોનું	ભલું	કરજો.	
તણ	સૌ		અમીમાન	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ.	૪
પ્રભુ	કૃપાથી	જનમ	મળીયો	
અનેક	સગવડતાથી		ભરીયો.	
એ	તો	પુણ્ય તણ	નિધાન	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ	૫
અને	કળે	શાંતી	ધરતા	
રણ	સંગ્રામે	આગળ	પડતા	
જેના	અમર		નામ	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ	૬
પ્રમથર્થનું	પાલન		કરતા	
અબલાઓની	બહારે		ચડતા	
ધુળવતા	ધરણી		જાણ,	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ	૭
નીતિ	નીયમનું	પાલન	કરતા	
દેશ	દ્વાજ	અંતરમાં	ધરતા.	
એજ	ખરે		ભાગ્યવાન	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ,	૮
કહે	(ભોગી)	પ્રેમ	કેળવજો	
ભાતુભાવ	બધે		ખીલવજો,	
સમજો	હીંદ	તાણા	સંતાન	
કરે	નર	જનમીને	કલ્યાણ.	૯

૨૫

જગત તો યે દીનનું મહેમાન

રાગ ઉપરનો

જગત તો યે દીનનું મહેમાન
દર્પણે આદરમાન

જગત તો

મન અમારૂં મજબુત કરીએ
લગ્નએ આનંદ દહાણુ
વિશ્વના અમે પ્રેમી છીએ
વીર અમારૂં બાણુ

જગત તો ૧

શત્રુ અમ કોઈ છે ન જગમા
એ અતર વિશ્વાસ
પ્રેમમય જીવન મદા અમારૂં
એજ અમારો દેશાસ

જગત તો ૨

એક એકના સમાગમ વીના
આલે નહીં મસાર
દેણુ દેણુ વીના કશુ ન બનતુ
એ લાવીનો ચીતાર

જગત તો ૩

જેવા સયોગે રોહ બધાએ
એ નીલાવળે સૌ જન
નીતી વહેવારે મશગુલ રહેજો
સાચવળે વચન

જગત તો ૪

વચન ગયું તો સર્વે જાતુ
 બોલે વાણી વિદ્વાન
 વચન (બોળી) જે નર જીવે,
 તે જીવ્યું ધૂળ સમાન.
 નીંદા કુથલી ને કુસંપે
 વાળ્યો સઘળો દાટ
 શાંતી સંપ જે નવ શીખ્યો
 તે નરને ધિક્કાર
 કાળ અપાટો જ્યારે આવે
 ત્યારે લાગશે નહીં જરી વાર
 સુકેત્ય શું શું કીધું જગતમાં
 પુછશે ત્યાં કીરતાર
 સંત સમાગમ જરી ન પામ્યો
 લીધું નહીં કંઈ જ્ઞાન
 આળ્યો બાંધી મુઠીએ બાપુ
 મુકી જશે તમામ
 માત અને તાત જગતમાં
 કુટુંબ સ્વાર્થા ધાર
 પરણી ત્રીયા સાથે ન આવે
 જઈએ જ્યારે યમદવાર
 જગતમાં જન્મી શું શું કીધું
 લાવો તેનું જરી લાન
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમથી શીખો
 દેતાં પ્રેમના દાન

જગત તો ૫

જગત તો ૬

જગત તો ૭

જગત તો ૮

જગત તો ૯

જગત તો ૧૦

૨૬

એ પુરી પંચાત.

દોહરા

પુત્ર હોય કુલક્ષણો.	વ્યમની ને કમલન	
પીતાને શુ ઠાગ્ને,	એ પૂરી પચાત	૧
નાર ઉપાળી હોય પણ,	પાડે દુર્ગણ છાપ	
સ્વામીને શુ ઠાગ્ને,	એ પૂરી પચાત	૨
શુક વ્યમનીને લોભીયા,	કરે દોષથી વાન	
મમાનને શુ તાગ્ને,	એ પૂરી પચાત	૩
કોટે પરચર બાધીને	બુટે પોતે આપ	
બીનતને શું તાગ્ને,	એ પૂરી પચાત	૪
જલો સુનીમ પણ ચેની,	હવા ધારે વાત	
ધન ગીશુ આપને	એ પૂરી પચાત	૫
મીત્ર હોય ધણી મીઠો,	ગણે મનમા પાપ	
હુએ મદદ શુ આપને,	એ પૂરી પચાત	૬
બન્ધુબાવ સમાન છે,	પત્ર પાછળ કાપે વાત	
વખતે દગો એ આપને,	એ પૂરી પચાત	૭
વાન વીચય સમજે નહી,	કરે હાનમી વાન	
ખાલી માવાકોઠ કહે,	એ પૂરી પચાત	૮

, ૨૭

જગતમાં એક દારૂ છે

ગજલ

દુનીયાનું દુષ્ટ કરનારો, જગતમાં એક દારૂ છે. ૧
 ખરેખર પાપીની પુંછ, જગતમાં એક દારૂ છે. ૨
 મોટાનું માન મુકાવે, ઇજત ડોડીની કરાવે
 કરાવે પાણી પર્થસાનું, જગતમાં એક દારૂ છે. ૩
 પીવાથી દીલ લથડે છે, ડેકાણે લાન નવ રહે છે
 ગોથાં કીચડમાં ખાએ છે જગતમાં એક દારૂ છે. ૪
 પીયે હુધ્યા પુટ્યા ખાપુ, પીવાથી કાળજી બળતું
 પીનારા મે'તને લાળે, જગતમાં એક દારૂ છે. ૫
 ઉભી હોય બહેન કે પંદી, મુકાવે લાજ તે છેડી
 નીર્જન બની જાય ત્યાં ભેટી, એવો જલ્લાદ દારૂ છે. ૬
 હુંટે તે સતીનું શીયળ, બની જતો ખરેખર ખર
 બગાડે આખરૂં ને જર, એવો શેયતાન દારૂ છે. ૭
 કમાણી હોય ઘણી સારી, પરંતુ તે કરે ઝેરી.
 દેખાડે મોતની ખારી, એવો યમસજ દારૂ છે. ૮

પીનારા આખથી અધા, કરે છે નીચના ધંધા
 અને તે નીચના બદા, એવો દુષ્ટ દારૂ છે ૮
 કંઈક રાજા અને રાણા કહેવાતા ને ઘણા શાણા
 દારૂએ ટાળીયા દાણા, એવો ગોઝારો દારૂ છે ૯
 નીતીનું તેજ હરનારો, શરમને દૂર કરનારો
 રખડતા થઈ ગયા યાગે, એવો આ નીચ દારૂ છે, ૧૦
 કંઈક જણમો તમે મુકી, દારૂમા દીધુ બધુ કુકી.
 રહી નહી પાસમાં મુકી, એવો અડાળ દારૂ છે, ૧૧
 મુકાવતો શરમ ને માળ, ઈન્નરદાર થઈ ગયા તાળ
 થયા પાયમાલ કંઈક રાજા, એવો હરામી દારૂ છે ૧૨
 બચાવો વ્યમનના પઈસા, કરો કંઈ દેશનો ઉદ્ધાર
 લવિયે થાવાને સુખી, સદા સૌ ત્યાગશો દારૂ ૧૩
 લોગીલાલ સાચુ બોલે છે, પરીસ્થીતી બતાવે છે
 હજુ કાંઈ આખ ખુલે છે, હવે તો છોડવા દારૂ ૧૪

૨૮

તજને તુ તોફાને

રાગ ભેરવી.

રટતુ એક નીરંજન નામ,
 મુરખ મવવા તજનેતું તોફાન ૧
 માત તાત સુત બંધવ બહેની
 માયા તણા ગુલામ રટતુ એક નીરંજન ૨
 હાય હાય કરી રહે હબરો
 કોઈ ન આવે કામ રટતુ એક નીરંજન ૩
 ખાગ બંગલા છેવટ છોડી,
 બઈ વસવુ શમશાન રટતુ એક નીરંજન ૪
 માતા કહે મુજ બેટડો બહેની કહે મુજ ભાઈ
 નાર કહે મુજ કંથડો, સાથ ન આવે કોઈ રટતુ ૫
 સંત સમાગમ બહુ કયો, પણ શીખ્યો નહી કંઈ જ્ઞાન
 દીન જનોની સેવા કરીને, કરો આત્મ કલ્યાણ રટતુ ૬
 સેવક લોગીની વીનંતી સુણી ધરો નીરંજન ધ્યાન
 રટતુ એક નીરંજન ૭

૨૯

નીતી ઉપર.

નીતી નીતી (૨) નીતી, બોલો સાવરીયા
 રીતી રીતી રીતી, ગીબો સાવરીયા નીતી ૧
 શરીર શુદ્ધિ ખુબ કરી મન હૃદય રાખો
 પ્રેમ પ્રેમ શુ ચીજ જગતમા અનુસથી ઓળખો નીતી ૨
 નીતી રીતી દોષી હોય, નહી વેચાતી મળતી
 સોખત જેની તેવી અસર કહેવત બધે બોલાતી નીતી ૩
 શુદ્ધ પ્રેમમય જીવન બનાવી નીતી વહેવારે ગહેલુ
 મનુષ્યનું શુ શુ કર્તવ્ય જરૂર ગીબી લેલુ. નીતી ૪
 ચડતીનું છે જગત બાપુ, પડતીનું નથી કોઈ
 ચાલુ ગાડીમા મૌ કોઈ બેસે, તુટીમા ન બેસે કોઈ ૫
 નીતી અનુસવ લીધો ન જગમા ધીક મનુષ્યનું જીવ્યું
 ઘણા વિદ્વાનો શાખ પુરે છે અનુસવથી અનુસચુ નીતી ૬
 સત સમાગમ પ્રેમે કરીને, નીતી ધર્મ દીલ જાણવો
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમ ધરીને પરલવ પાયો અણવો નીતી ૭

૩૦

શુભ ભાવના ભાવો.

ગમ્ભીર

જગતના પ્રાણી સૌ સર્વે, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો
 કટુ ન બોલવું વચન. જરૂર એ પાઠ દીલ લાવો.
 વીચારો સુભ કરવામાં, જરૂર લલુ આપતુ થાતુ.
 પોતાના સ્વાર્થને માટે, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો ૨
 વીચારોની વમળતામાં, શુભાવો છો તમે બાળ.
 સ્વભાવ મુકો હવે પાળ, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો ૩
 પરાઈ પીડ ના માટે, જન્મ છે આપનો બાપુ
 એવી રાખી રહ્ય પ્રીતી, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો. ૪
 મળી ખુદી તને સારી, મટી સ્થિતી જ ભીખારી
 મુકીને મેલ મનડાનો, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો. ૫
 કુસંગા સંગ દોષાણા. કહી કહેવત જરૂર સાચી.
 સદા શુભ સોળતે રહીને જરૂર શુભ ભાવના ભાવો. ૬
 કરો જીવન સદા સાચુ, સેવા કહો દીનની યાચું.
 સદા એવું ઇચ્છી દીલે, જરૂર શુભ ભાવના ભાવો. ૭
 ખુશામત દીલથી ત્યાગો, સદા શુભ પ્રેમને માગો
 હવે નીકાથી બગીને જરૂર શુભ ભાવના ભાવો. ૮
 અંતર લક્તી પ્રભુની લઈ સદાચારી શદા બનજો
 અંતરઘટ પ્રેમ ભોગીનો સદા શુભ ભાવના ભાવો ૯

૩૧

સમયને માન આપોને

ગઝલ

- અમઘની છે બલીહાગે, અમય આધીન નરનારી
અમઘની જે ખરી ખુબી, અમયને માન આપો ને ૧
- સમયમા શેઠ ભીખારી અમયે રક ગળત છે
અમયે નોખતો ગાજે સમકને માન આપોને ૨
- અમય માધી ઓ માધો સમય ત્રીણી સહ સીખો
સમયમા નીની ન ચુકો અમયને માન આપોને ૩
- સમયે મળતી લલની અમયે વેચાતી ભુમિ
અમયમા (મુજ) સભારો અમયને માન આપોને ૪
- અમયે જે હતા ગત સમયમા ભગીના વેરે
જુઓ વેચાણા તે પુકયો અમયને માન આપોને ૫
- અમયે શેઠ કહેવાતો અમયે મહેલ માળાઓ
અમયે મીલ માલીકો અમયને માન આપોને ૬
- અમયમા ચડતીના ગીખરે અમયમા પડતી ના મોખરે
અમયમા અમાજનો નેતા અમયને માન આપોને ૭
- અમયમા દોસ્ત દુશ્મનો અમયમા દુશ્મનો માર્થી
અમયમા લુટાગે લાથી અમયને માન આપોને ૮

સમયમાં શુદ્ધ બુદ્ધી થાય સમયે દુરાચારીજ ગણાય
 સમયે સંયમો લેવાંય સમયને માન આપોને ૯
 સમય શીખ્યા બધુ શીખ્યા સમય ભુલ્યા બધુ ભુલ્યા
 સમયે ભુલતાં, સઉ દુલ્યા સમયને માન આપોને ૧૦
 સમયે હોદો તો મળતો સમયમાં મોટો કહેવાતો
 સમયમાં કાળ અપટતો સમયને માન આપોને ૧૧
 જગતના સર્વ બંન્ધુ બહેન સમય સીળી કરો સૌ યેન
 કહે (ભોગી) સમય ન્યારો સમયને માન આપોને ૧૨

૩૨

ખરી દોસ્તી તે.

ગઝલ

વીપત્તમાં કામ જે આવે, સદા શુધ્ધ સ્નેહ બતલાવે
 કષ્ટ વળતે મદ્ય આપે ખરા દોસ્તી તે તેનું નામ
 સદા દુખે સદા દુખી સદા સુખે સદા સુખી
 સ્વાર્થને ઠોકરે લેતા ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ !
 ફસાયો મીત્ર જો કદી હોય સદાતે સહાય તો દેતો
 જગતને પ્રેમ બતલાવતો ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 ભલે ન પાસમાં લક્ષ્મી ભલે ન રહેવાતે જુપડી.
 છતાં નહીં ક્ષોભ લાવે તે ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ

શ્રી મુંબાઈ હૃવદયા મંડળીના

આસીસ્ટન્ટ મેકેટર

રા. રા. ભાઈ જયતીલાલ એન. માન્ડર

માયા હૃદયથી ચલાનાર અને મનરુદ્ધ પુનતકમા ખગ હૃદયથી મદદ
રુનાર તથા હૃવદયાના હામમા બનતી મદદ આપી અને આગળ
વધારનાર માયા મનાહરાર મીનનો લેખક હમેશનો રહી છે

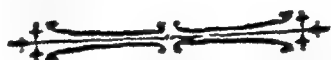
ભલે હોય મોટો કે નાનો ભલે હોય દુગઝારી
 બનાવે તે સદાચારી ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 સદા રહે નિતી મદીરે સદા રહે ધર્મ આચારે
 ધુડાવે ન કદી મીત્ર ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 નસીબે ધન થયું ન્યાડું ન કોઈ સગું થાતું
 છતાં ન ત્યાગ તો મીત્ર ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ
 જગતનું રાજ્ય ભલે જાણે છતાં વિસામો ન ટળજો
 તુટે ન બાહ્ય મીત્રની ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 પદમણી મમ પત્ની મીત્રની સ્વરૂપે હોય સુદર જો
 છતાં તે બહેન મીત્રની ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 વીકારો વશ તે કરતો સદા પ્રમથર્થમા રહેતો
 અણમોલો પ્રેમ પાઠવતો ખરી દોસ્તી તે આનું નામ
 રાખે નહીં સ્વાર્થની આશા નીરાશામા ધરે આશા
 બન્ધુત્વ પ્રેમ જાળવતો ખરી દોસ્તી તો આનું નામ
 કહે ભોગી મળો મીત્ર સદા જે સ્વાર્થને તજતા
 કસોટીમા નહીં ડગતા ખરી દોસ્તી તે તેનું નામ

૩૩

દુનીયા તણા.

દુનીયા તણા વહેવારમાં રહેવું ઘણું મુશ્કેલ છે
 વીતે ઘણું વહેવારમાં નહીં જેવા તેવા ખેલ છે.
 આંશ પારછી રાખી ને જીવવું જગત ધીકાર છે.
 આપ પગપર ઝુઝવું તે મર્દનો વહેવાર છે.

૩૪

પુશાલી લગ્નની આજે

ગઝલ

સદા મુખમાં વસો પ્રેમે, સદા શુભ પ્રેમમાં રમજો
 નવીન સંસારની જ્યોતી પુશાલી લગ્નની આજે ૧
 નીતી મય જીંદગી કરજો, પ્રભુ પર પ્રેમ તો ધરજો
 દુવા અમ દીલમાં લેજો, પુશાલી લગ્નની આજે ૨
 ચશસ્ત્રી જગતમાં બનજો દીનોનું તો લલું કરજો.
 અલીમાન કોમનો કરજો પુશાલી લગ્નની આજે ૩
 સાકર પય સમ પ્રેમ આચરજો નવીન વાટીકા વીચારજો
 સદા પ્રેમ જ્યોતી ઉજવલજો પુશાલી લગ્નની આજે ૪

સદા મન નેકમા ગાળી પ્રભુ ગણે સદા મુખી
 ગદો મુખી યુગલ લેહુ ખુશાલી લગનની આને ૫
 મુખાગ્ધ લગનની મધ્યે સદા દીવથી ભડુ ચાલી
 ગદ્યની મુખ દુવા એ ખુશાલી લગનની આને ૬
 ભોગીલાલ પ્રેમથી બોલે, નીલાવને ઠોલ લગનના
 હોને મુખી મદા અસા ખુશાલી લગનની આને ૭

૩૫

આ ઠોણે બનાવ્યો ચરખો

રાગ ભજન.

ઠોઈ ઘરનારને લાવે, ઠોઈ કાગેગર બનલાવે
 આ ઠોણે બનાવ્યો ચરખો, ચરખો ચરખો ઠોઈ ૧
 આમ જુવો કે તેમ જુવો પણ ત્યા જુવો ત્યા ચરખો
 પચ પીરુ બન્યું પુતળું અતરથી નીચો ઠોઈ ૨
 માન માયા લોભ ડાંધને અતરથી પડે
 માન મીયળ તપ બાવના ટેંગ ગણે જરી ચરખે ઠોઈ ૩
 અબીમાન અનગ્મા ભરી ન દેંગ, જુવાની ભરકો
 આર દિવસની આદનીયુ છે કુટી નગે મરકો ઠોઈ ૪
 દેગ ઉદાગ્ધ એ છે સાચો ધ્યાન ધને મનંદા
 નાના ભોગ પ્રેમી આ દેગે ચરખો ઠોઈ ૫
 દેશ ગરીબાર્થ એ મીઠાવે, ને દેગે ચરખો
 રંદે ભોગીલાલ મુલો મનન, હુ આકર પ્રભુ મરકો ઠોઈ ૭

૩૬

શાશનના શાણુગાર

રાગ મંગળમય માહવીર

શાશનના શાણુગાર માહવીર મોરા શાશનના શાણુગાર (૨)
જેનીજ અપરાધીનો ઉદ્ધાર કરતા, અનેક કળે શાંતી ધરતા
કરતા લોકોન્તર ઉપકાર, માહવીર મોરા શાશનના શાણુગાર(૧)
ચંદકોષી જ્યારે ચરણે ડસીયે, તો એ ક્રોધ અંતર
નવ વસીયે

પણ આખર કર્યો ઉદ્ધાર માહવીર મોરા શાશનના શં(૨)
ચંદન બાળા શ્રાવિકા સાચી, અડદ બાકુળા પ્રભુને અર્પી
વરતાંતોં જય જયકાર માહવીર મોરા શાશનના શં(૩)
નર હત્યારો અર્જુન માલી, જેના કમોં દીધા પ્રજાળી
ઉતાર્યો ભવપાર માહવીર મોરા શાશનના શં (૪)
શાશન સેવા અધિકજ કીધી રાત દીવસ નવ નીંદને લીધી
આપ નોંધારાના આધાર માહવીર મોરા શાશનના શં(૫)
સેવક વંદણ ચરણમાં ધરશે ભવોભવના પાતીક હણશે
છો ભોગીના રદ્ય શીરધાર માહવીર મોરા શાશનના શં(૬)

૩૭

સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર

રાગ (કયાંથી આ સભળાય મધુર સ્વર)

સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર શ્રી હિર વિજય સુખકાર સુરીશ્વર
શુદ્ધ ચારીત્ર ધ્યાનજ ધરતા અનેક જીવોને પુણવતા
હતા જ્ઞાન તણા ભડાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૧
અનેક દેગમા વીચરીને ઉપમર્ગે જહુ સહન કરીને
ક્રીધો નીજ ધર્મ પ્રચાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતણા ૨
દીલ્લી પતી શાહ અકબર પામે આવ્યા સુરીશ્વર

અતિ ઉલ્લાસે ૩

શીધ્ય મહા પરીવાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર
અહિ સાત્મક ધર્મ જતાવી શાહના દીલમા દીધુ ઠંસાવી
પળાવી જીવદયા સુખકાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૪
ગાવધ પણ જાધ કરાવી ગાશન કેરો દેવજ દગ્ગાવી
ક્રીધો મૂળા પ્રાણીનો ઉદ્ધાર સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૫
યાત્રા તણી દીલ્લી જીતા લાવી, શાહનુ દીલ જ્ઞાને પીગલાવી,
કરાવ્યા પચપટા નીચાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૬
તીર્થ રરતા પુણા કરીને, પુરુષ ધર્મ જીરદ ધરીને,
ક્રીધો ધર્મતણા પ્રકાશ સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૭

દીક્ષી પતી શાહ વશજ કીધો, અનેક જ્ઞાને ખાંધી લીધો;
 શીષ્ય બન્યો તે વાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર ૮
 શાશન સેવા પૂજા બજાવી, જ્ઞાન ધ્યાનમાં કાયા વોસરાવી.
 ધરતા નીરંજન ધ્યાન, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૯
 અનેક વિદ્યાના પુરા જ્ઞાની, ત્રીન જનોના ખુદ વિશ્રામી;
 તુજ ચરણે હો નમસ્કાર. સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૧૦
 સુરીશ્વર આગ ચરણમાં માહરૂ, શરણ માથુ સદા હું તાહરૂ;
 કહે (ભોગી) ઉતારો ભવપાર, સુરીશ્વર ધર્મતણા અવતાર. ૧૧

૩૮

આર્યધર્મ ઊત્તમ કુળ.

રાગ (શ્રી સ્થુલીભદ્ર સુની ગુણમાં શીરદાર)

આર્યધર્મ ઊત્તમ કુળ, પામ્યા પુણ્યથી.
 શરીર નીરોગી ધન કુટુંબ પરી વારણે;
 ને પરભવની પુનાઈ આભવ ભોગવો,
 વૃધી થતાં ખુદે નહી તલભારણે.

આર્ય ધર્મ ઊત્તમ કુળ. ૧

તે પુનાઈનો પાયો છે દયા ધર્મનો,
 દુખી જીવોની કરો તમે દરકારણે;

અભયદાન સમાન અવરોકો પુણ્ય નથી,
ઘાતકી હાથે રે સાય જીવ અપારજો.

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ ૨

જરણેસ્તી નામાને ઉકેલી જુઓ
મહાભારત બાઈબલને કુરાનજો,
સર્વ ધર્મ શાસ્ત્રમા દયા મુળ ધર્મોનું,
જૈનોને તો દયા ધર્મ સીદ્ધાન્તજો

અર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ ૩

સહુસ્રપતી લખપતી કોટાધિપતી,
ઘણા વાવરો છે પરમાર્થમા દામજો,
અભયદાન છે શ્રેષ્ઠ સર્વ પરમાર્થમા,
વધ થાતા જીવ ઉગારો ધરી હામને

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ ૪

દુનીયાનું પોષણ કરનારા કોણ છે,
ગાય બળદને લેસ જીવન આધારજો
તે હજારોની સખ્યામા અરેરે કપાય છે,
દયાળુ દીલ નારડી રહ્યા છે ચોધારજો

આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ. ૫

જીવદયા મંડળના સહાયક સહુ થજો,
નીજ નાણાનો કરવા સદ્ ઉપયોગ જો,

મુજ વીનતીને સ્થાન રદયમાં આપજો,
 વધસ્થાને અટકાવો દેવા ભોગજો.
 આર્યધર્મ ઉત્તમ કુળ.

૩૯

જરી કંઈ દાન દેતો જા.

ગજલ.

પ્રભુએ જો તને આપ્યું, જરી કંઈ દાન દેતો જા;
 ખરી છે દીનની સેવા, જરી કંઈ ધ્યાન લે તો જા. ૧
 અનાવ્યા મહેલને માળા, દેખીતા જુખ રૂપાળા;
 ગરીબની ઝુંપડી ઉપર, જરી કંઈ ધ્યાન દેતો જા. ૨
 ખાઓ છો માલ મીઠાનો, વળી સારાંજ પકવાનો;
 ભૂખ્યાની ભુખની પીડો, જરી દીલ તુંજ ધરતો જા. ૩
 ઘણાજન દેશમાં દુખી, ઘણાંજન કોમમાં દુખી;
 હોય જો દીલ દરીયાવતો, જરી શુભદાન દેતો જા. ૪
 ફરો છો ગાડી ઘોડામાં, વળી સુંદર મોટરમાં;
 પરંતુ જે પગે ચાલે, તેનો તું થાક જોતો જા. ૫
 પહેરો છો મુલ્ય વાળાને, વળી વસ્ત્રો બહુ ઝીણા;
 ઘણા જન નસ કાયામાં, જરી શરમ ધરતો જા. ૬

તમારા દેગની લક્ષ્મી, તણાઇ બતી પગ્દેશે,
 ઘરો હા દેશ લીખારી, સાદાઇ કંઈ સજતો બા ૭
 આવ્યો તુ બાધી મૂઠીએ, જવાનુ હાથ ખાલી છે,
 ધરમનુ બાધવા લાતુ, મુકૂલ્ય કંઈજ કરતો બા ૮
 ગરીબોના ગળા કાપી, અનતી મેળવી લક્ષ્મી,
 નહીએ સાથમા આવે, દયાથી દાન દેતો બા ૯
 અલીમાન ત્યાગીને બાપુ, પ્રભુની પામ માગી લો,
 મદા ઈશ્વર જગત મેવા, લાવના એજ ભરતો બા ૧૦
 લોગીલાલ સાચુ બોલે છે, આડંબર ખોટો મુકીદો,
 ખરી છે દુખીની મેવા, તમારો પ્રાણ અર્પી દો ૧૧

દોહરો

મેવા સમુ ન ધન જગમા, મેવા ધર્મનુ મુલ છે,
 મેવા વગરનુ જીવણ, તે આ જગતમા ધુળ છે,

૪૦

કર્મ કરે વો કેઈ નવ કરશે

રાગ લાવણી

કર્મ કરે વો કેઈ નવ કરશે બીના કર્મ નહી હોનેગા (એ ગાહ)
 કર્મકુ ગર્મ હે ન જરીએ કર્મ કરે વોહ હોવેગા કર્મ ૧
 પાચ પાડવા દેખો દ્રોપદી દેખો દાખલા શામોકા
 બાર બગ્મ વનવન મે લીટકે દેખો દાખલા કર્મોકા કર્મ ૨

રાજા નળ ઓર દેખો દયમંતી દેખો દાખલા ધર્મોકા
 બાહુક બનકે રાજા ભમીયા દેખો દાખલા કર્મોકા કર્મ ૩
 રાજા હરીશ્ચંદ્ર ઓર તારામતિ રોહિત પુત્ર તુમ પીછાણો
 કર્મ કે લીયે રાજા હરીશ્ચંદ્ર ભંગી કે ઘર વેચાણો કર્મ ૪
 લંકાગઢ કે રાજા રાવણ દેખો સતી મંદોદરી રાણી.
 કરમકે લીયે રાજા રાવણ પળમે હુવા ધુળધાણી કર્મ ૫
 રામ લક્ષ્મણ દોનું બંધવ દેખો દેખો સતી સીતા નારી
 ચૌદ વરસ વનવન મેં ભીટકે કરમકી ઘટના હે ન્યારી
 કર્મ ૬

કર્મે શેઠ શાહુકાર કહેલાવે કર્મ ટુકડા મંગવાવે
 કર્મે મહેલ મંદીર બનાવે કર્મે રહેવરાવે વનમાં રહેવરાવે કર્મ ૭
 હયુ નાણકે ધર્મ કરેા કુછ કરેા સુકૃત્ય ભાઈ તુમજગમે
 કહે ભોગીલાલ સુણો મોરે સજ્જન ધ્યાન ધરેા પ્રભુકા
 દીલમે કર્મ ૮

૪૧

પ્રભુ તે તમેને નથી પૂછવાનો.

રાગ ભુજંગી

તમે કેટલા બંગલાઓ બનાવ્યા.
 તમે કેટલા દામ ગાંઠે બચાવ્યા.
 ચલાતી તમે કેટલી ત્યાં દુકાનો,
 પ્રભુ તે તમેને નથી પૂછવાનો.

તમે કેટલી રોજ ચીરૂં કુકી.
 તમે કેટલી વાપરી ચાહ્ય ભૂકી
 તમે કેટલા આવતા રોજ પાને,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૨

તમે કેટલી ભાઈ ભાવા ભણ્યા છો
 બી. એ એલ, એ એમ બી શું થયા છો
 થયા છો જેપી આદ. સી આઈ. ઈની
 પ્રભુ તે તમો ને નથી પૂછવાનો ૩

કઈ ભતના પહેરતા છુટ જોડા.
 ધરે રાખતા કેટલા ગાડી ઘોડા
 હતા કેટલા ઢોર ને ગાડી વાનો.
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો ૪

કઈ ભતના બાળતા ઘેર લેખો,
 કઈ ભતની વાપરી ઓસકેપો
 બીજો ટેસ કેવો હતો પહેરવાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો ૫

તમે નાટકો કેટલા ખેલ જોયા,
 તમે સદામા કેટલા દામ જોયા.
 લીધો લ્હાવ શું સદામાં જીતવાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૬

મુલાકાત લીધી તમે હોટલોની,
 ઘણી ગરદનો ભાગી છે જોટલોની
 લવેન્ડ અને સેન્ટની શીશીઓનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૭

ઉન્હાળે હવા સાફ કયા ઠામ જાતા,
 તમે રેલ્લે માં કયો વર્ગ લેતા.
 કરી કેટલી મીજબાની જુવાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૮
 ગરીબો તણુ શુ તમે દુખ લીધું,
 ગરીબો તણુ શુ તમે હીત કીધું.
 દઇ અન્ન પોસ્યા ભૂખ્યા ધનસાનો,
 પ્રભુ તે તમોને નથી પૂછવાનો. ૯

દોહરો.

પ્રેમે પ્રભુ શુ પૂછશે તે વાંચીને ભુલસો નહી,
 આલી મોજ સોખમાં પડી દેવા દાનને ચુકશે નહી.

લી. ભોગીલાલ.

૪૨

જગતમાં શું ચડવું સરકાર

સમજાને શાણોઓ, નરનાર. જગતમાં શું ચેહવું સરકાર.
 નથી તેમાં સાર જરી લગાર, જગતમાં શું ચડવું સરકાર.
 વાદી વકીલની ખાસે જાએ, રાલાહ લેવા સુખકાર
 કેસની વાત તો પછી જોલે, પહેલા માગે કલદાર.

જગતમાં. ૧

ઘણા વખતની જેઠક હોયે શરમ મળે ન લગાર,
પૈસા આપણા વકીલ લીયે, અને જીવ્યો સાહુકાર.
જગતમા ૨

પૈસા ખરચી ટાપા ખાવા તે આજ કેળવણી પ્રતાપ
ખાઈ પૈસા વકીલ ઘેરે, જેસે ધક્કા ખાઈયે દીનરાત.
જગતમા ૩

વાદી પ્રતિ વાદી લેગા મળતા, કેસ કોરટમા જાય,
સચી વાત લલે હોય વાદીની છતા કેસ માયે જાય.
જગતમા ૪

કારકુન માગે બેલીક માગે, જાણે ક્યો ઉપકાર,
છેવટ વકીલના નોકર માગે માગે સૌ કલહાર.
જગતમા ૫

શાક્ષી લેવા લથ્થુ લગ્વા રખડીયે દીનરાત,
છતા ન શાક્ષી આવે ત્યા તો, પડે વકીલની લાત.
જગતમા ૬

સઘની સાજ અને મોચીનું વહાણું. મુદતો એવી જાય,
કોરટ દવારે ધક્કા ખાઈ ટાટીયા દુટી જાય.
જગતમા ૭

કરમ સ જોગે કેસ જીતેતો, વકીલ ઘણો કુલાય,
વાદીને કહે કેવો જીતાયો ધનામ લેવા લલ્યાય.
જગતમા, ૮

હુકમ નામુ થયું વાદીનું, પ્રતીવાદી નાદાર થાય,
કરી મહેનત બધી ધુળધાણી. એજ આજનો ન્યાય.
જગતમા.

બર મરો કન્યાજ મરો. પણ વકીલ દયા નવ ખાય,
હુંસા તુંસી કરવામાં તો, કોરટ ખીસા ભરાય.
જગતમાં. ૧૦

ધનવાનો તો કેસજ જીતે. ગરીબ માયો ભય.
અતુલવથી હું સાચું કહું; દામ હીચે કામ થાય.
જગતમાં. ૧૧

જર વીજેરી સાફ કરીને. કેસને જીતવા ભય.
કંઈક કુટુંબો દેખુ નજરે, વણી માગતા થાય,
જગતમાં. ૧૨

ઢાહ્યા લોકો ઘર મેળે તો, કરો નીજ પંચાત.
કહે લોગીલાલ સજ્જન માહરા. જશે ન કોઈ દરબાર.
જગતમાં. ૧૩

૪૩

પ્રેમ વાખ્યા.

દોહા.

પ્રેમ પ્રેમ હુનીયા કરે, પણ પ્રેમ શુ સ્વરૂપ છે,
સમજે તો પ્રેમ સાર છે. નહીતો ઉંડો કુપ છે. ૧
સોમળ ઘણો છે ઉજળો, રૂપે રૂડો દેખાય છે,
ખાવા જો જઈએ પ્રેમથી. તો તરત જીવડો ભય છે. ૨
દેશમ તણી જ્યાં ગાંઠ પડતી તેલની જ્યાં ધાર છે.

તુટે નહી છુટે નહી, એ પ્રેમનો વહેવાર છે, ૩
 પ્રેમ પ્રેમીને શુદ્ધ મલે ત્યાજ પ્રભુનો વાસ છે.
 શુદ્ધ પ્રેમ લે નવ મળે, તો એ પ્રેમને ધીક્કાર છે, ૪
 મ ગાંધી હાટમાં. કે હાટ દોશીડે નવ મળે.
 પ્રેમની ઝટવી વટવવી, તે અનુભવથી લેવાય ખરે, ૫
 પ્રેમ શૂરા મીહનો. કાયરનું નહી ઠામ છે.
 પ્રેમી સ્વર્ગે સીધાવીયા, જેના અમર નામ છે, ૬
 પ્રેમે પ્રભુ પદ પામવા. ન્યાં છુંદગી આરામ છે.
 શાન્તી તણા સાગરમા, ઝીલવવા તણુ એ. ધામ છે, ૭
 ભોગીલાલ.

૪૪

નીતીને ન્યાયથી ચાલો.

ગજલ.

નમારા લાભને ખાતર, નીતીને ન્યાયથી ચાલો,
 પ્રભુની બીજ રાખીને. નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૧
 કરી ભેગી ધાત્રી પુછ. ક્યાં નહી ઇચ્છને રાજ,
 રક્ષા છેવટે પાછ, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૨
 ગરીબોના ગળા દાખી, તમારી આદુબી સ્થાપી.
 એવા લેયા પગા પાપી, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૩
 ભુલમનો દોરડો દીધો. દુજો બે દાસથી દીધો,
 રસ્તો ન આવીયો ત્રીપો, નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૪

બુઝો રાજવી રાણા, કહેવાતાંજે ઘણા શાણા,
 અનીતીમાં થયા કાણા, નીતીને ન્યાયથી ચાલો, ૫
 તમારી સાહ્યબી સકલ. ગરીબોનાજ લીધે છે,
 હવે તો રહેમ શીખીને નીતીને ન્યાયથી ચાલો. ૬
 હરામી માલ ખાવામાં કરે નહિ ઝાઝી બદમાશી,
 થશેજ તેની નાલાશી, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૭
 નીતીમય જીંદગી કરવા, કરે પ્રભુ તણી પરવા,
 સદા ચાહો રદય ધરવા, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૮
 અનીતિ માર્ગ મૂકી દો, નીતી સરીતામાં ઝીલી લો,
 કહે લોગી (એ) શીખી લો, નીતી ને ન્યાયથી ચાલો. ૯

૪૫

ખાવન પતાંની ખાજ.

દાહરો

સમજો જગતના બન્ધુઓ કહો, ગંજીકે કેમ ખેલશે
 શુ ગુણ ગંજીકામાં શોભે, તે અંતરે અવલોકશે
 ભૂલચૂકની માપીજ ચાચુઃ, ગંજીકે સૌ શીખશે
 ઊધી રમત ત્યાગી જગતમાં, શુભ દાવને ખેલશે

ગઝલ:

જગતના બન્ધુઓ મહારા સમજજો ગુણ પાનાના
 જણાવું બુદ્ધિ અનુસારે - કહું છું ગુણ ગંજીકાના ૧

(દુનિ) નું પાન પહેલું છે તમારા પુણ્ય પાપો બે
 કીધું શું પુન્ય દુનીયામા ઠહું છું ગુણ ગળકાના ૨
 (તીરી) ના ત્રણ ટેળલની તમે મોખત ન કરશો
 નીંદા, ઈર્ષ્યા, ક્રુસ પોની (તીરી) એ દુગ તો કરશો ૩
 (ચોગા) ની ચાર ગતીઓ અનુલવથી શીખી લેવી
 માયા મદ લોલને કોધે નહીં છદગી જરી ખોવી ૪
 શીયળ દાન તપ ભાવોમાં જરૂર (ચોકા) ને ઉત્તરવો
 (પચો) તો પચ પચમેદો હૃદયથી દુગ ન કરવો ૫
 (છછા) ના લેખ છઠીના ભુસ્યાતો નહીં જ ભૂસાસે
 જેવી કળી તેવી ભરણી જરૂર તે કળ તો મળશે ૬
 (સત્તો) તો કહે છે જગને શુ વ્યસન સાતે સઉ તજશે
 દુગચાર ને સદા ત્યાગી મનુષ્ય જીવન ચોભાવશે ૭
 (અઠ્ઠા) તો કહે છે જગને શુ કર્મ અષ્ટ નષ્ટ તો કરશે
 અષ્ટમય મગજની ભાવના હૃદયમા તે સદા ભરશે ૮
 (નવો) ગણી તે બતાવે શુ ન કોઈ ટેક તો તજશે
 શીયળની નવ વાડોનો જરૂર મૈ ઉપયોગ તો કરશે ૯
 (દસમા) ની વાત એવી છે દશે દીગાઓ ખુદ્દી છે
 પગધીનતા ગુલામીની બુઓ ૧૦૨ જકડી છે ૧૦

શાથી —

ગોલ્લા જેવા કરી કૃત્યો ગુલામો સૌ બની બેઠા

શાથી —

હુકમ તો ચાલે ગણીને પડ્યા તેથી સૌ હેઠા ૧૧

કહે છે બાદશાહ છેવટે હવે મૈ સપ તો ગીજો

મળે એ સપ શાથી ભાષ વીચારો દીલમાં ચોન્તે ૧૨

મળે જો એકેકો દેશજને ઐક્યતા દીલમાં લાવે
હીન્દુ ને બન્ધુ મુસલમાન હવે એક દીલ સૌ થાવે ૧૩
મળે જો દેશને એકેકો સ્વરાજ્ય સામું ઝટ આવે
ભગીલાલ અલ્પ બુદ્ધિથી ગંછકે આજ બતલાવે ૧૪

૪૬

આજ કાલ રાજ માંહી.

આજ કાલ રાજ માંહી રાજના સમાજ મહી
કોરટોના કાજ માંહી કેસ માર્યો જાય છે ૧
ખરાબ કામોના ખૂની ખૂટેલ વધ્યા છે બહુ
તેમાં વચ્ચે વકીલોની માલો તો મનાય છે ૨
વાદી અને પ્રતીવાદી જધને કરે ફરીયાદી
તેમાં વચ્ચે શાક્ષીઓની પત્તરડી ઝધાય છે ૩
ગર્જનું તો સાંજ બહાણુ મોચીનું તો મટે નહી
મુદતોની માંહકાણુ તો એવી રોજ જણાય છે ૪
વર મરો કન્યા મરો ગોરનું તો બાણુ ભરો
વકીલો તો શ્રી લેવાને ખીસાઓ બતાવે છે ૫
કહે છે ભોગીલાલ સુણોને દાહયા લોકો
દીવાની કોરટ જાણુ દેવાની દેખાય છે ૬
દોહરો.

અદલ ન્યાય મળે નહીં આજ ન્યાય જુદો થાય છે
સાચો કુટાય જુદો મનાય પોલ પોલ આદ્યું જાય છે

૪૭

સમજ લે શાણા.

રાગ બોલાવે કાન બોલો

- સમજ લે શાણા   સત્ય વચન   દીલધાર
સમજ ને શુદ્ધ વીચાર સમજ લે શાણા
સત્ય વચન દીલધાર
- દુર વ્યસન તણદો ભાઈ કંઈકે જ્યા ખુવાર
દુરાચારમા સાર નથી કંઈ સમજ સમજ ગમાર
સમજ લે ૧
- જુગાર કેરા વ્યસને બાપુ નજ થયો પાયમાલ
સતી દમયતી વનવન રખડી પાડવ થયા બેહાલ
સમજ લે ૨
- પરત્રીયાના પ્રેમે બાપુ આબ્યા ખરાબ પરીણામ
રાવણ પદ્મોત્તર જેવાના જૂઝોને ડુબ્યા નામ
સમજ લે ૩
- દાડ નીચો ન કરવો ન રાખે કોઈ વહેવાર
માસ તણું પણ ભક્ષ ન કરવું વ્યાધે રોગ અપાર
સમજ લે ૪
- અનાચારના પ્રાયે બાપુ ધન આવેલું નય
કહે ભોગીલાલ આશ્વની દુનીયામા ભક્તિથી કાર્ય સધાય
સમજ લે ૫

૪૮

સંપ કરો સુખકાર.

(રાગ) આનંદ આજ અપાર.

સંપ સદા સુખકાર, ઓ સજ્જન મોહરા
 સંપ સદા સુખકાર
 સંપ ના ચાહે જેહ જગતમાં, તે નરને ધિકકાર
 ઓ સજ્જન ૧
 કુસંપમાં દેશ તમારો, થયો કેવો ખુવાર
 ઓ સજ્જન
 દિલ્હીપતી પણ કુસંપથી લાગ્યા, જુઓ પ્રથુ ચૌહાણ
 ઓ સજ્જન
 બાદશાહી તુટી કુસંપ કલેશે, વાંચો જરી ઇતિહાસ
 ઓ સજ્જન ૪
 જુઓ મેવાડની જાહોજલાલી. કુસંપે ગઈ તરવાર.
 ઓ સજ્જન
 પાંડવ કારવ પણ કુસંપે લડીયા. સૈન્ય કપાયુ અપાર.
 ઓ સજ્જન
 કઈક કુંટુબો કલેશના પાપે, થઈ ગયા પાયમાલ.
 ઓ સજ્જન ૭
 સંપ કરી આ જગતમાં બાપુ. સુખી બનો નરનાર
 ઓ સજ્જન ૮

અતઃ પટ પલુ સત્યજ કન્ને, કરલા દેગ હિદાર
 ઓ સજ્જન ૯
 દેગ મેવાને સમાજ મેવા કને નિ સ્વાર્થ લગાઠ
 ઓ સજ્જન ૧૦
 કહે ભોગીલાલ સ પ જયા દેખુ, ત્યા દેખુ મ ગળ માળ
 ઓ મજ્જન ૧૧

૪૯

ગુજરાત અમારી ભુમી

(રાગ) અમારી ગુણવતી ગુજરાત

ગુજરાત અમારી ભુમી છે, આનંદ મય વિદ્યાથી ગુજરાત
 ગુર્જર દેશે ગુપ્તીય યોધા, અડતા ગુપ્તા ઝગુધી ગુજરાત
 જસના ઓઠલુ નેવી મતી, શીયળ પર ધગ્ની પ્રીતી
 મુળ શાદળી નવ ગણતીતી, ગુજરાત અમારી ભુમી ૧
 પગમાઠ વશના જગદેવવ્રત્તો, વચન દેડી રજપુત પીછાને
 જેને શોભાયી નીજ જનુની, ગુજરાત અમારી ભુમી ૨
 આવડા મોટા કી વાવેલા વચો, લેના દેખાએ આરે અશો
 લેની દીર્ઘિ ઇતિહાસે જગદી, ગુજરાત અમારી ભુમી ૩
 ભોળા બીનદેવ જહાદુર ગાત, જેને ગખી ગુર્જર માન્દ
 ગણુને પ્રધ નીજ મા બેટા, ગુજરાત અમારી ભુમી ૪

અહાહુર કરણ જેવા માહારાજા, જેના નામ હજી છે તોજા.
 સુખલ જેવા મંત્રી રહ્યા ગરજી, ગુજરાત અમારી ભુમી ૫
 ગરવી ગુજરાતના સંતાનો. ભુલ્લી ગયા શું સ્વઅભિમાનો
 દુરવ્યસન કુટેવોમાં રહો નહી વળગી, ગુજરાત અમારી ભુમી ૬
 ગુજરાતના ગજા અક્ષરમાં, ગુલામી ત્યાગી દો હવે પજમાં.
 રંક તણી સ્વીકારોને અરજી. ગુજરાત અમારી ભુમી. ૭
 ભૂત કાળની સ્થિતી સુણજો. ગૌરવ ગુજરાતનું કંઈ ધરજો.
 ગુર્જર અંધુ વંદો માતૃ ભુમી. ગુજરાત અમારી ભુમી. ૮
 લોગીલાલ

૫૦

આર્થિક સ્થિતી

લાવણી સુજ ઉપર ગુજરી

સમજો તમે સૌભારત નરનારા (૨)
 શુ ચાલે દેશમાં આજ કહો વીચારી
 હુબી થયો ક્યમ દેશ, કહોને બાપુ.
 શાથી દશા થઇ આમ વીચારો બાપુ ૧
 ચુક્યા તમે તો ધર્મ તમારો ભાઈ. (૨)
 ફેશનમાં ફરતી આજ હીદની માઈ.
 જોને જ્ઞાન શીયળનું દીલ થકીજ ગુમાવ્યું (૨)

શીખી	પરદેશી	ઠાઠ	કુળ	હુખાવ્યું	૨
આવી	દશાથી	દેશ	થયો	ભીખારી (૨)	
શુભાવ્યું	શરીરનું	નૂર	કાયાને	ખાળી	
વળી	ધન	શુભાવ્યું	માન	શુભાવ્યું	હાથે (૨)
ખોઈ	સ્વતંત્ર	થયા	શુભામે	આને	૩
સ્વતંત્રતા	લેવા	ઉપાયો	યોજો	(૨)	
કરવાને	દેશ	કલ્યાણ	હવે	તો	સમજો
ખની	ખાદી	મય	શુદ્ધ	આત્મા	કરજો (૨)
કુસપ	કલેશ	નીદા	સા	પરહરજો	
સલાદો	રક્તમા	નીત્ય	દીન	દયાળ (૨)	
તો	સુખી	થયો	નરનાર	કહે	ભોગીલાલ ૪

૫૧

શીખામણના દોહરા.

૧

પરનારીના	ખ્યારમા	કઈક	થયા	ખુવાર	
ચેતી	ભાઈ	ચાલજો	નહીતો	થયો	ખેડાલ ૧
વિદ્યા	શીખો	ત્રેમથી	કરીને	અ તર	વીચાર
લણતર	કદી	બુલશે	નહી	સુખી	થવા સસાર ૨
કંચન	કામની	ત્યાગી	નહી	ખતાવ્યો	સાધુ ડોળ
ભડુ	ન	કીધું	કોઈનું	વધાર્યો	પાપનો ખોળ ૩
પરશીના	ખ્યારમા	સાધુ	ખન્યા	શુભતાન	

ભવિષ્યે શું શું થશે	તે નવ શીખ્યા જ્ઞાન ૪
રામ બોલે ઉપરકી	ભીતરકીપણ રામ
સુણે લોકો કાનથી	શું બોલે આ નામ ૫
નારી રૂપાળી દેખતાં	સૌ કોઈ લોભાઈ જાય
વીષય કેરા કુપમાં	સૌ કોઈ કુળી જાય ૬
ધર્મ ધર્મીંગ વધી ગયાં	વધી ગયું તોફાન
શું થવાનું અવનીમાં	તે જાણે ભગવાન ૭
કંચન કામની ત્યાગેજે	ખરો તે સાધુ ધાર
સફળ કરે તે જીંદગી	વંદુ વારંવાર ૮
પાડા સમ જાડા થયા	હાથીના અવતાર
પીઠ પરાઈ જાણી નહી	તે નરને ધીક્કાર ૯
શુભ સીખામણ સમજીને	વીચાર જો તત્કાળ
ચેતીને સૌ ચાલજો	ફહે છે ભોગીલાલ ૧૦

પર

દુનીયા રચી છે,

(સગ ઉપરનો)

- દુનીયા રચી છે કેવી, જુઓ સમજવા જેવી;
 શુભ વાત ન કોઈને કહેવી, પહેલી શીખામણ લેવી. ૧
 દુનીયા જીત્યું ન કોઈ, ભડવીર રહ્યા પણ રોઈ;
 દુનીયાએ નાંખ્યા નીચોવી, જુઓ સમજવા જેવી. ૨
 પુંકે પરાઈ દુનીયા દેખે, નીજ અવગુણ નવ પેખે;

એવી દુનીયા નઠોરી. જુઓ સમજવા જેવી, ૩
 સ્વાસ્થ્યમા સગી થાતી લક્ષ્મીથી લલચાતી
 પડતી મોટાને જોઇ મોહી, જુઓ સમજવા જેવી. ૪
 ગરીબને ધુતકારે, નહી આશરે કોઈ આલે,
 સમજુ જુઓ વીચારી, જુઓ સમજવા જેવી ૫
 ભર્યામા સૌ ખેમે છે, ભાગ્યાને નહી જુએ છે,
 એવી પાગલ દુનીયાદારી, જુઓ સમજવા જેવી ૬
 દુનીયા તણા દરવાજા ખોલે દીલ વહેવારે સાચા,
 ધરે શુભ શીખામણુ એવી, જુઓ સમજવા જેવી ૭
 જગત અપવાદ છૂતી ગખો 'સૌ પર પ્રીતી.
 સાચવજો તમ એક નીતી, જુઓ 'સમજવા' જેવી, ૮
 દુનીયાને છૂટ્યા ગાધી સૌ અવગુણને ખાધી,
 લગોટી એકજ પહેરી. જુઓ 'સમજવા' જેવી, ૯
 જુઓ માદાઇની બક્ષીહારી, ખાદી દરે નરનારી;
 તમ દેશ તણી બક્ષીહારી, જુઓ સમજવા જેવી ૧૦
 કીકર લોગોલાલ ખોલે, અતરપટ પ્રેમે ખોલે
 દુનીયા ખડા ગહેતાની, જુઓ સમજવા જેવી. ૧૧

૫૩

હમે તો વીર પ્રભુ.

(રાગ બનભરાની લાવણી.)

વીર પ્રભુના ખાળ અમે તો વીર પ્રભુના બ્રજ
 દીગત ડોલાવી ગજવીશુ, વિશ્વે ભરીને કાળ;

નવજીવન રગરગ ઉભરાયો જાણે તોખાળમરાળ. હમે ૧
 હૃદય હૃદયથી હાથ હાથમાં ધરી પરસ્પર બહાલ
 કુસંપ કાપી સંપ સાંકળે જકડી કોમની કાળ. હમે ૨
 ઉન્નવી યજ્ઞે બાળી અશ્રદ્ધા ઈર્ષા મહા વીકરાળ
 અવિવેકની આહૂતી દેશું ભાવ દયા પ્રતિપાળ હમે ૩
 કાયરતા કચરી વીચરશું નીડર કેશરી બાળ
 પ્રાણ જાતાં નવ ભીરૂ બનશું ડોળવશું દીગપાળ હમે ૪
 રાગ દ્રેષ સગળાવી સંયમ અંતર ભરી રસાળ
 કર્મરાયની ગુઠ ગુલામી ત્યાગીશું તત્કાળ હમે ૫
 પ્રાણ જાતાં પાછા નહી પડશે ખરા વીરના બાળ
 રગરગ શાશન રંગ પ્રગટતાં વરશું મંગળ માળ હમે ૬
 અંતર આત્મા સ્વદેશ ક્ષેવા જીવન ગલત નીમાલ્ય
 સર્વ સર્મપણ કરી પાટણકર લેશું મુક્તી સ્વરાજ્ય હમે ૭
 સાહીત્યનું કીધું વીવેચન પંડીત વીર વીદ્યાન
 ઘણું જીવોએ અન્ધ મહારા હીન્દ તણા સંતાન હમે ૮
 વીર પ્રભુના પગે ચાલી બનો નીડર કેશરી બાળ
 સેવા કરવા તન મનથી, ઈચ્છે ભોગીલાલ હમે ૯

૫૪

વીચીત્ર જમાનો.

રાગ દેશ.

વીચીત્ર જમાનો સુધારાનો આવ્યોરે વીચીત્ર. (૨)

ઘરેણા બદલે કોટ પાટલુન ઝવેરાતમા ટાઈ
 બેઈ લેજો ભાઈ દેશની ભવાઈ વીચીત્ર૧
 સવારે ઉઠી એવા બદલે ખુટને પોલીસ કરતા
 ઘણીયાણીપર ધાક નહીને ફાગટ મૂછા આંખળતા વિ ૨
 ઘણીયાણી પર ધાક નહી ને માથે છત્રી ધરતા
 પોણશનમા રહી ઉભાઉભા મેક-વોટગ તો કરતા વિ ૩
 આપ પણ ન્યારે સમજશે ત્યારે ઉન્નતી થાશે
 કહે ભોગીલાલ પ્રેમે જગતમા ત્યારે ચડતી જણાશે વિ. ૪
 ઘર વઠયું ભક્તાણુ પેહુ કુવો વઠયો કખુતર પેહું
 ખેતર વઠયુ હરાયુ પેહુ દેશ વઠયો ત્યા ગોઠ્યમ પેહુ વિ ૫

પપ

દીનોનું શું ભલું કીધું.

જન્મ પામી જગતમા તે દીનોનું શું ભલું કીધું
 ઘણી લક્ષ્મી કમાયો તુ દીનોનું શું ભલું કીધું ૧
 વધારી લોભ ને તૃષ્ણા કર્યા તે કર્મો બહુ ગાજા
 કર્યા તે નીચ કામો બહુ દીનોનું શું ભલું કીધું ૨
 ખનાવ્યા ઘાટ દાગીના ડ્યા તે શોખ ગાડીના
 ઘણી સસારે મારી મોજ દીનોનું શું ભલું કીધું ૩
 ભન્યા નહી તે અતરયામી કરી કોડી તણી ૭ દગી
 હવે શોચો જરી દીલમા દીનોનું શું ભલું કીધું ૪
 પ્રભુના પ્રેમમા રહીને કરો સેવા ગરીબોની
 પ્રેમથી ભોગી ચાચે છે દીનોનું શું ભલું કીધું ૫

અજળ નવાઈ.

(રાગ-શાણા કરો વીચાર

અજળ નવાઈ નસીબની
 શાણા તું સમજ લે. (૨) અજળ
 કોઈ દીન મંદીર કોઈ દીનમાળા
 કોઈ દીન મહેલા વાસ
 એક દીવસ એવો આવશે રે
 જાવું પડશે વનવાસ. શાણા તું.
 કોઈ દીન હાથી કોઈ દીન ઘોડા
 કોઈ દીન છપ્પર ખાટ
 એક દીન એવો આવશે રે
 ભુખ્યાને નહી મળે ભાત શાણા તું
 માતા કહે મુજ ખેટડો ખેડેની કહે મુજ ભાઈ
 નાર કહે મુજ કંથડો સાથ ન આવે કોઈ. શાણા તું
 ઠમ રાયના અજળ તમાસા
 રંક રાય નહી ત્યાંય
 કરશું તેવું ભરશું ભાઈ
 ફોગટ ફટ ફુલાય શાણા તું

૫૭

સોખત પછી શા કામની

અજલ.

ભુપિની મોખતે જ્યા ભુખતો લાગી નહી
 આશીયાળ રહી હેતુ કોઈની સોખત પછી શા કામની ૧
 વિદ્યા ભણ્યા બહુ હોશથી પડીતોની પદવી લઈ
 નીજ સંતાનને શીખવ્યું નહી વિદ્યા ભણ્યા શા કામની ૨
 મોટા થયા પુનાઈ વડે પણ મોટાઈને સમજ્યા નહી
 દીનને પોષ્યા નહી, મોટાઈ પછી શા કામની ૩
 ઘોડા ગાડી એ વસાવી સેલ મોટરની કરી
 પાછુ વાલી ભેટું નહી એ સેલ પછી શા કામની ૪
 લોભ તૃષ્ણા બહુ કરી લક્ષ્મી કમાયો રૂનેડથી
 પરમાર્થ કંઈ કીધું નહી લક્ષ્મી પછી શા કામની ૫
 ખાધું અને પીધું ઘણું બહુ માલ મલીદા હોશથી
 દીન ભુખને ભેઈ નહી ખોટી વડાઈ ગા કામની ૬
 મહેલ માળાઓ બનાવી દીલ હોશ પૂરી કરી
 આશરો ન આપ્યો દીનને હોશ પછી ગા કામની ૭
 પ્રીતે જગતમા ચાલવા બહુ બહુ અનુભવ શીખીયા
 કંઈ લોગી સમજ્યો નહી સમજણ પછી ગા કામની ૮

૫૮

પતીવૃતા જેણે નારી

ગઝલ

- જગતમાં સુખ સાચુ શું પતિવૃતા જેણી નારી
 ખરો તે સુખી જગમાં છે પતીવૃતા જેણી નારી ૧
- પતીના દુખમાં દુખી પતિના સુખમાં સુખી
 સહુ ચીંતાને તે હરતી પતીવૃતા જેણે નારી ૨
- પતીની જે કમાણી હોય સતી સંતોષ ત્યાં માણે
 પતીનું દુખ હરવામાં કમર કસતી સતી નારી ૩
- સદા એ ઘર સુખી દેખુ નહીં જ્યાં દુખ દેખાતું
 હુમેશાં રનેહ દીલ ઝરતું પતીવૃતા વસે નારી ૪
- સદા શુદ્ધ ભાવના ભાવે નહી ઉદ્વેગ દીલ લાવે
 સદા નીજ પતીને હરખાવે પતી વૃતા ખરી નારી ૫
- પતીને જમાડતી પ્રીતે પતી સંગ રહેતી સુખ રીતે
 પતીનો પ્રેમ જપે નીત્યે પતિ વૃતાં ખરી નારી ૬
- મંધુર સુર મીઠડો બોલે કોયલ સમ સુરને તોલે
 બોલેલું વચન નહી બોળે પતિવૃતા ખરી નારી ૭
- હશે જે ભાગ્ય શાળી તે મળે તેને આવી નારી
 કહે ભોળી ભાગ્ય વિના તો મળે નહી પતિવૃતા નારી ૮

૫૯

વચન જે બોલેલું બોળે.

ગજલ

વચન જે બોલેલું બોળે, નહીં તે તો મનપ્ય સમજે
 જગતના સરવે શ્રોતાઓ સોબત જે વચનીની તજજો ૧
 વચનમાં રાજપાટ આપ્યાં, વચનમાં શીર ઉતાર્યા
 વચનમાં જળ પથર તાર્યા, મોખત તો વચનીની કરજો ૨
 વચનમાં રાણા ગ્રાપે, ઘણા કઠો સદ્યાં જુઓ
 વચન કાજ લુખ દુખ વેઠ્યા, મોખત તો વચનીની કરજો ૩
 વચન માટ રામ રાખજો, જુઓ વન વાસ ને વેઠ્યા
 વચન માટ રણ ઝઝુમ્યાવીર, મોખતનો તો વચનીની કરજો ૪
 વચનમાં ક્ષત્રીઓ માયા, બગીદાન પ્રાણના ફેલા
 વચન બોલ્યું નહીં કરતા, મોખત તો વચનીની કરજો ૫
 વચનમાં લક્ષ્મી નરસી હે, જુઓ ભગવાન બોલાવ્યા
 વચન નો શેઠ શામળશાનુ, સોખત તો વચનીની કરજો ૬
 વચનમાં શુરી ક્ષત્રાણીઓ, બગીને લક્ષ્મ એ થાતા
 ઇતીહાસે વાતો વચાતી, મોખત તો વચનીની કરજો ૭
 વચનમાં હવતા શૂરા, વચનમાં વીર એ પૂરા
 શુભરતા હદગી વચને, સોખત તો વચનીની કરજો ૮
 કહે ભોગી રદ્યથી તો, વચન પાળી જુઓ નર જે
 અજવાળી કુમ જનેતાની, મોખતનો વચનીની કરજો ૯

૬૦

ખરે ભવજળ તરવાને.

ગજલ

કરો સેવાજ સંતોની ખરે ભવજળ તરવાને
 મુકો મમતા જગ ખોટા, ખરે ભવજળ તરવાને ૧
 રહ્યમાં શાન્તી શીખીલો, દુરાચાર દુર મુકીદો
 પ્રભુ સાથ પ્રેમ નેહીલો, ખરે ભવજળ તરવાને ૨
 કમાણી તો કરો સાચી, દીનાનાથને રહો યાચી
 કરો તમ ઇશ ને રાજી, ખરે ભવજળ તરવાને ૩
 વીધયનાં પ્રેમ ત્યાગી દો, જીગરમાં ભકતી રથાપીદો
 બળાપો ખોટો મુકી દો, ખરે ભવજળ તરવાને ૪
 નીતીમય જીંદગી કરજો, લખાડી ચોરીને તજજો
 અંહુરનીષ પ્રેમને ભજજો, ખરે ભવજળ તરવાને ૫
 ખરૂંએ જીંદગી સાધન, સ્વાર્થના સહ સમાસ્વજન
 કહો ભોગી ભજો ભગવંત, ખરે ભવજળ તરવાને ૬

૬૧

હળાહળ કળજીગ આવ્યો.

ગઝલ

હળાહળ કળજીગ આવ્યો સમજજો જગતના બન્ધુ
 ખરેખર સમય બદલાયો હળાહળ કળજીગ આ આવ્યો. ૧

નીતીમય જે કમાણી હતી મર્યાદા સૌની સચવાતા
 અત્યારે નીતી ન દેખાતી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૨
 પીતૃ ભક્તિ ન જણાતી શરમ કે લાજ ગર્ભ ભાગી
 અનીતી છદ્મી ભગી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૩
 દેખીતા સંતો જણાયા સાચા પકલુ સયમમા કાચા
 ખરા નહી સત દેખાતા હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૪
 મલાજો તો ગયો ભાગ્યો સદા રહ્યો લોભમા રાગ્યો
 વિષયમા ચીત્તડો ભાગ્યો હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૫
 પતિ ભક્તિ ગમ નાશી શ્વસુર ભક્તિ ગર્ભ ભાગી
 અજબ એ જ્યોત તો ભગી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૬
 કહેવાતા શીરછત્ર પીતા અત્યારે કાધર બોલાતા
 સમયનો ખેલ બદલાતાં હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૭
 કહેવાતીતી રનેહની માતા અત્યારે મધર બોલાતી
 માતૃમય પ્રેમ ગયો ભાગી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૮
 કહેવાતી બહેન મદ્ગુણી અત્યારે સીસ્ટર કહેવાતી
 મીસ્ટર સાથ પાલવે જતી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૯
 પ્રભુના નામને ભુલ્યા છેવટ એક ગોડને શીખ્યા
 નીતીમય ધર્મને ચુક્યા હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૧૦
 કહેવાતી બાહુય બધવંની અત્યારે પ્રધર બોલાતો
 પ્રાતૃમય પ્રમ રહ્યો જાતો હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૧૧
 કહેવાતી દીકરી સાચી અત્યારે ગર્લ બોલાતી
 અરે શુભ ભાવના જાતી હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૧૨
 હતા રાત્ર ખરે કેવા પ્રજના પ્રતીપાળ સાચા
 અત્યારે ભક્ષક એ થાતા હળાહળ કળભુગ આ આંખો ૧૩

હતા સુગાળ આગળ તો અત્યારે કાળ સદા પડતો
 હૃદયનો પ્રેમન ઉછળતો હળાહળ કળજીગ આ આળયો.૧૪
 દેખ્યા સાંધુ ને સન્યાસી દુરાચારે રદ્દા રાચી
 મતી નહી શ્રેષ્ઠ દેખાતી હળાહળ કળજીગ આ આળયો.૧૫
 પાખંડી લોક પુખ્તતા ધર્મી ધક્કાઓ ખાતા
 કહે ભોગી જૂઠી દુનીયા હળાહળ કળજીગ આ આળયો.૧૬

૬૨

(ભક્તીવશ ભગવાન)

ભક્તી વશ ભગવાન જગતમાં ભક્તી, એ ટેક
 સુદ્ધ ભક્તિના પ્રેમમાં જીઓ ભક્તોની પાસમાં રહેતા હરી
 નરસીંહ ભક્તની ભક્તિ અનોભમ, વશ થયા કૃષ્ણ મુરારી

ભક્તિ વશ ભગવાન ૧

મીરાં દેવીની ભક્તિ સાચી ટેક રદ્દયમાં દીલ ધરી
 અનેક કળે પડતાં તોએ ભૂલા નહી શ્યામ હરી

ભક્તિ વશ ભગવાન ૨

શેઠ સંગાળશા ભક્તિ જીવનમાં રહેતો સદા શુભતાન
 કુંવર કેલધ્યાના શીશનુ એતા દેતો બળીદાન

ભક્તિ વશ ભગવાન ૩

સુદ્ધ જીવનમાં શુદ્ધ વીચારે ગ્રહો વીધાનુ જ્ઞાન
 કહે ભોગી ભક્તી વીણુ જીવ્યું પશુ સમાન

ભક્તિ વશ ભગવાન ૪

૬૩

(માટીનું પરિવર્તન.)

૧

શ્રીતાજનો અગાડી માટીનું પરિવર્તન વાચવા રજુ કરૂં છું તો આશા છે કે વાચી વીચારી મનમા મનન કરશે તેમાં ખસુરા કરી દરેક જહેનોને આ માટી ઉપર ખાસ ઝડો લેવાનો છે અને પ્રેમ મય સુર્તીનું દીગદર્શન માટી કેવી રીતે કરાવે તેનો ખ્યાલ દરેક હીંદની રમણી કરશે તો જરૂર ભાવીની પ્રજામા જરૂર શુદ્ધ નીતી અને વહેવારનું જ્ઞાન આવશે

લેખક

દોહરો.

શુદ્ધ નીતી શુદ્ધ વર્તન	શુદ્ધ ચારીત્ર ગાલતુ
શુદ્ધ દર્શન શુદ્ધ પ્રેમ મય	શુદ્ધ જીવન અવલોકનું
શુદ્ધ પતિ ભક્તો ભક્તી	માટીમા જેમ શોભતી
અનેક કષ્ટે પ્રેમ સુર્તી,	નહી ટેકને એ છોડતી.

ગાઝલ.

ખરેખર શુભ માટીના અલૌકિક જ્ઞાન આપે છે,
પતિ ભક્તિ તણે પ્રેમે ખરેખરો ખ્યાલ આપે છે. ૧
પ્રજાપત છે પતિ તેનો નહીં ડાઘ જ્ઞાન દેખુ છું.
છતાં શુ ભાવના સતીની માટીના શુભ ખતાવુ છું ૨
કુભાર લઈ હાથ ડોઢાળી જાએ છે ખોદવા માટી,
ભાવીને તેણે નાખીને, માટીના શુભ ખતાવુ છું ૩

છતાં ને જગતને જળપાય માટીના ગુણ બતાવું છું. ૨૮
 શીયાળુ મોસમની મટુકી ઉનાળે શીતળ નીર પાતી
 કહેવાતી ખેન સુધડ તે માટીના ગુણ બતાવું છું. ૨૯
 કરી સેવા ઘણી તેણે છતાં નહીં બોધ કોઈ લેતું
 અહાહા શું ભાવના તેની માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૦
 છેવટમાં ઠેસ વાગતાં મટુકી કુટી બચ્ચે છે;
 છતાં કંબુસ ખેનોએ માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૧
 છોડે નહીં કાંઠલો તેનો લઠ્ઠી ચૂલાની ત્યાં મૂકે
 કરે સેવા દયા નીતે માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૨
 સાચવે રસોઈ રાંધેલી ચડે નહીં જીવ કે જંતુ,
 દાઝે છે પીઠ બીચારાની માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૩
 ખરી એ જીવ દયા તેની દયામય સૌ બનો એવા,
 ફરજ એ પુરૂષની કીધી માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૪
 છતાં નહીં શીક્ષા પૂરીથાય દશા શું છેવટમાં બનતી,
 છોડે ન ઠીકરી ખેની માટી ના ગુણ બતાવું છું ૩૫
 લઈને ઠીકરી તેની લાંગીનું કામ સુંપે છે,
 વાળે છે વિષ્ટા બીચારી માટીના ગુણ બતાવું છું. ૩૬
 છતાં નહીં ક્રોધ એ કરતી ક્ષમાની ઢાળ દીલ ધરતી
 જગતને સેવા બતલાવતી માટીના ગુણ બતાવું છું ૩૭
 અરે ઓ જગતના લોકો વીચારો ગુણ માટીના,
 વીચારી ને કરો સેવા જોઈને ગુણ માટીના ૩૮
 અવલથી કે આખર સુધી રંગોરંગ ભાવના સાચી
 સેવા સુજ ધર્મ સાચો છે સંભારો ગુણ માટીના, ૩૯

જગતની જ્ઞેન મુશીલ ઓ પતિલકિત ધરો હૈયે,
 અનેક કબ્જે ન છોડો ટેક જોઈને ગુણ માટીના ૪૦
 બુલમ છેને પતી કરતો સતી પ્રેમ નહી ભુસાતો
 અલોકીક આનંદ દેખાતો બુઝોને ગુણ માટીના ૪૧
 અહ્ય બુદ્ધિ થકી કાવ્ય રમ્યું મે દીર્ઘ દબીથી
 જગતના જ્ઞેન બન્ધુઓ સમજાને ગુણ માટીના ૪૨
 નમાવુ ગીર શારદાને નમાવુ મીર જનેતાને
 ભોગીલાલ સદા આઢે છે કેળવવાં ગુણ માટીના, ૪૩

૬૪

કાપ્ટના ગુણ.

ભજન.

સા ભાઈ મુણે સજજન મોરા,
 દેખો ગુણ વે લકડીકા
 હસ વખત તોરા જનમ હુવા જળ
 દેખો ઘોડીયાં લકડીકા. ઓ ટેક
 વીવીધ જાતકા લાયા રમકડા,
 વેહી રમકડા લકડીકા,
 હસ વખત તોરા જનમ હુવા જળ
 દેખો પારણા લકડીકા સૌ ભાઈ. ૧
 પાચ વરસકી હુઈ ઉમર જ્યા
 ગએ પઢને નીચાળ ભણી
 વીવીધ જાતકી લાયા પાટી
 લાયા લેખન લકડીકા. સૌ ભાઈ. ૨

૬૫

બનાવ્યું પાનનું બીડું.

ગજલ.

બનાવ્યું પાનનું બીડું	પીયુને આપવા માટે	
જમાવ્યું કાથા ચુનાથી	પીયુ રીઝાવવા માટે	૧
નસો કાઢી બરાબરની	રસીકું પાન સાફ કીધું	
અંતરપટના ઉમળકાથી	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૨
બરેબર રંગ તંબોલનો	લઠ્ઠી ધુવે નહી જાતો	
સદા એ પ્રીત નીલાવવા	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૩
સંદુગથી બેનપણી તેની	સોપારી કાતરી સારી	
લવીંગ નાંખી ઠરી બીડી	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૪
અનમોલી પાનની બીડી	ગતાવે પ્રેમની સીડી	
રેલવવા પ્રેમ સરીતાને	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૫
સુકોમળ હસ્તથી કીધું	પીયુના સુખમાં દીધું	
અધરામૃત પાન તો કીધું	બનાવ્યું પાન પીયુ માટે	૬
બરેબર લાહવો સંસારનો	ટકાવવા પ્રેમ પીયુ તણો	
સદા સુખ પ્રેમનો સીનો	પીયુ રીઝાવવા માટે	૭
બરેબર પાન અણમોલુ	અંતરપટ જઈને ખોલું	
સદા પ્રેમે વચન ખોલુ	પીયુ રીઝાવવા માટે	૮
બરેબર રંગ અંતરનો	નહી એ રંગ ઉપરનો	
જમાવ્યો રંગ પ્રેમજનો	પીયુ રીઝાવવા માટે	૯

મસાલો પ્રેમથી નાખી અજળ સ્વાડીબટ મે કીધું
 સદા તરૂં પ્રેમ સરીતામા પીયુ રીઝવવા માટે ૧૦
 જગત નરનારી સૌ સમજે ઉપરનો પ્રેમને તમજે
 અહુનીશ પ્રેમમય બનજે સસાર નીલાવવા માટે ૧૧

૬૬

કસ્તુરી છે રંગમાં કાળી.

ગઝલ

કસ્તુરી છે રંગમા કાળી છતાં એ છે~ ગુણવાળી
 વીથારી ગુણ વસ્તુના સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૧
 ખરેખર રૂપમા નહીં ગુણ સદાગુણમા મોહીત બનજો
 સ્વારથ મય પ્રેમ વીસરજો સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૨
 સોમલ છે ઉજળો કેવો સગત કરતા હરી લે પ્રાણ
 સમજજો સૌ ચતુર સુખાણ સૌ ગુણ ગ્રાહીતો બનજો ૩
 ભલે હોય રંગમા ગારી ભલે હોય રંગમા કાળી
 છતાં ને હોય ગુણવાળા સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૪
 ખરેખર કાગ નાં સગે કદાપી હમજો આવે
 બગાડે હસની જીવંતી સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૫
 વચન મીઠા વણા બોલે ઉપરનો, ડાળ બતલાવે
 સ્વારથમય સોળત તજને સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૬
 મજાકનો રંગ ને ધોતા નહીં ભટ્ટી થકી જાતો

અણીમાન ઉચું મુકીને સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૭
 પીણના પ્રેમની ઇચ્છા શરીરમાં ઝેર રેડે છે
 એવા પીશાચ પ્રેમ ત્યાગી સ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૮
 ખરેખર જીવન દુનીયામાં સદા સંતસંગથી શોભે
 જીવનને શુદ્ધ કરવામાં સૌ ગુણ ગ્રાહી તો બનજો ૯
 કહે ભોગી રહ્યથી એજ ભલે કાલી છે કસ્તુરી
 છતાં છે જીવન દેનારા એવી સોખત સદાકરજો ૧૦

૬૭

પીપળાના પાન પર

ભજન.

પીપળાના પાન પર બેઠા પંખી દોય રે જી જી જી
 તેમાં સુર ચલે એક બન્ને જ્ઞાનથી ભેયરે જી જી જી

પીપળાના

અગ્નીમાંથી જળ પ્રગટયું મોલે પોઆ પાણીરે—
 ભાઈ મોલે પોઆ પાણી

ગાયત્રી કુખેથી મોટા સીંહણ વી, આણીરે જી જી જી
 પીપળાના ૧

દેનારીને ખીલો દુવે લેંસ બેઠી રૂવે રે ભાઈ લેંસ
 બેઠી રૂવેરે

સતીતો વેશ્યા ખાટે જુગારીથી સુવેરે ૭ ૭ ૭

પીપજાના ૨

રાજતો પ્રજાથી જહીવે અધારૂં તો દીવરે

ભાઈ અધારૂં તો દીવરે

અજવાળતો અધ દેખે સમને મોય ત્રીવેરે ૭ ૭ ૭

પીપજાના ૩

તીલો તો ઘાણીને પીલે અવળી આ છે વાણીરે

ભાઈ અવળી ચાલે વાણી

ખુદીસાગર એમં બોલે દુનીયાં દીવાનીરે ૭ ૭ ૭

પીપજાના. ૪

શ્રીમદ ગુરૂ ખુદીસાગર

૬૮

સામુદ્રીક દોહરા

દોહરા

લખી ભુજ વીચીત્ર નર છોટો ભૂજકો દાસ

હોય શુશીલ સોહામણો નહીં મ્તુતી વો પ્રકારા ૧

લખી ભુજ ને દહાની મુરમા બડા મુન્તન

ખાંહે ભુજ લખી ગહે મહા કાયર પહીચાન ૨

યા નગે કર દેખીએ કણકાર સો હોઈ

ધન સંગ્રહ ભોગી સુખી વહ જાનો સખ કોઈ	૩
વા નરકે કર દેખીએ પત્ર કારસો હોય	
રાજા ભોગ સો નર કરે ચહ જાનો સખ કોય	૪
યા નરકે કર દેખીએ મંડવા કારસો હોય	
નીત્ય ગુલામી વો કરે ચહ જાનો સખ કોય	૫
લાલ નખ જો પુરૂષ કો ભોગી સુખકી ખાના	
પુત્રવાન ધનવાન ગ્રહ ચોર હોય સન્માન	૬
નખ કાવો જો પુરૂષકો વાકે હોય કુશીલ	
મહા દુખી સો જાનીએ સખસેં રહે દુલીલ	૭
શ્વેતો નખ જો પુરૂષકો બડો દુખીવહ કોઈ	
જવર પીડા વ્યાપે સદા સુખી ન હોવે સોઈ	૮
ખીતવર્ણ નખ પુરૂષકો સો પરદેશ કમાઈ	
નહી ઘરખારમાં રહે ચીંતા કે વશ થાઈ	૯
લાલ પણ નખ પુરૂષકો તેજ વંતશો હોઈ	
મહાસુખી સોજા નીચે શુભ લક્ષણ સખકોઈ	૧૦

૬૯

સામુદ્રીક દોહરા

દોહરો

એક ચક્ર વાચાળ ખાને દુઈ ચક્રે ગુણવંત બહુજાને
 ચીન ચક્ર વાણીજ્ય ધન હોવે આહી ચક્રસો દારીદ્રજન જોવે ૧

પાંચ ચક્ર સર્વગ ખીલાસા છટ્ટા ચક્ર રસકામ હુલાસા
 આત ચક્ર બહુ સુખકો સાત આઠ ચક્ર રોગી તન કાળ ૨
 નવ ચક્ર મો રાત કરે દગચક્ર તે સાદા પશુધરે
 એક મંખ સુખી કરાઈ દ્વીતીય સખ દરીદ્ર કે ભાઈ ૩
 તતીય મખ નીર્ગુણ વખાણે ચારી સખતે ગુણ બહુ જાને
 પચ્ચ સખ તે નીર્ધન હોઈ છઠ્ઠા સખ જાને મખ કોઈ ૪
 માન આદી અટચત દશ ઇતને ગખ ને થાય
 રાત કહીયે દાસકો ચાલે નીશાન બજાય ૫
 એક શીપ ગુણવતણુ હોદી દુહી શીપ વક્તા જગ મોહી
 તીન શીપ ધન સચહ કરે ચાર શીપ ચથ ગુણ બહુ ધરે ૬
 ચાર શીપ તે આધક ને દગ પર્યત યત્રી હોય
 કદિ મીઢિઓ સુખ કરે મહા પુરુષ જગ નેવ ૭
 પહુચે રેખા ઇત યત્રી હોવે રાજ્યલોગ સુખ શેહાલ મોવે
 રેખા પહુચે દુર્ધ યત્રી જાનો વક્તા ગુણી ધનવત વખાણે ૮
 તીન રેખા ને પહુચે ને દેખો મહા સુખકર્તા જગ લેખો
 ચારી રેખા પહુચે કે ભાઈ બંડે કષ્ટ દુખી જમ જાઈ ૯

પુરં સુખ ક્યાં છે.

ગઝલ

સુખી થાવા કહી તારૂં રાખે જો ઉર ઈ છે તો
 જરા પણ વાસના કરજે ટદી સારા નકારાથી. ૧
 હવામાં એકલો રહેજે રદ્ય દષ્ટિ કરી ખુલ્લી;
 જગત પડદો બધો દેખીશ તું ત્યાં શાંત વૃત્તિથી ૨
 હવા આ ઉણુ વહતી જે જગતના પ્રાણીઓ માટે
 રદ્ય તારૂં નહીં સહશે બન્યું જો કુમળુ પ્રેમે ૩
 ઘણાં ઝેરી અને તીણાં ભર્યાં છે કંટકો તેમાં
 ભુલ્યો તો વાગશે ઊંડા પછી શું થાશે તારાથી ૪
 પ્રભુય ન એ કહી સાચો થતો જે દૃષ્ટિના પડમાં
 ખરેખર ઝેરના ઝરણાં વખત જાતાં વહી રહેશે ૫
 ગરીબ કે રાંક ન થાતો કદી સંયોગ ના મળતા
 પ્રભુના ખ્યારમાં સઘળુ અહો અદૃષ્ય સીધું છે ૬
 અહો શાંતી તાણી મુતી ખડી એકાદી ત્યાં થાશે
 નહીં પરવા જરી રહેશે જગતના દૃષ્ય જોવાને, ૭

૭૧

દગો

ગજલ

અયે કાતિલ અરે જાલીમ બૂલાવી પ્રેમના પથે
 ખરાબી તો કીધી માહરી રહી નહી કાય મને માલુમ ૨
 ગણી મહુખુઅમે મહારા બધી શુદ્ધ તો કહી જીગરે
 ખરે પૂરા બખીલ હોશો રહી નહી કાય મને માલુમ ૨
 ખુદાની શુક્ર કરનારા તણા લેખાસમા લાળી
 જીગરને સોપવા અહાતા પડી નહી કાય મને માલુમ ૩
 છુપુ આવેશમા ખંજર હશે રાખ્યુ ધરી હસ્તે
 કદમ ખોસી અરે કરતા પડી નહી કાય મને માલુમ ૪
 અમીના આભર્યા ખ્યાલા હશે શુ (જહર) ની જરૂરી
 ઉઠાવી દસ્ત એ પીતા પડી નહી કાય મને માલુમ ૫
 અરે ખૂની અરે જાલીમ તમે શુ જૂઠ્ઠમના અગાર
 અરેરે રેહ્યો મો પર પડી નહી કાય મને માલુમ ૬
 હવે પરવા નથી રહેતી લલે આહો કરો તવુ
 રહી ગરદન કરો ટુકડા ઝહી લ્યો જીવનું બહેતર ૭
 હમારા એશનો પડે પ્રભુના ખ્યારમા જુક્યો
 નથી કંઈ જીરમનીજ નફસ કરી લે જો અહો તેવુ ૮

સહન કરતાં શીખો.

ગાઝલ

- પરમ શાન્તી અને ધીરજ તણાં પહેરી અરે બખ્તર,
સહા એ કે સહાયે ના ખરેખર ઇષ્ટ સહેવું તે. ૧
- ભલે ભાલા કદી તીખા મૂળોમાં પહોચી ભોંકાતા
સહન કરતાં પડે અશ્રુ પરંતુ ઇષ્ટ સહેવું તે. ૨
- રહ્યમાં ખાર રેડાતો જગત કે કર્મના યોગે,
બળી જતી બધી ખાલા પરંતુ ઇષ્ટ સહેવું તે. ૩
- ભૂલા એ કે રૂઝાએ ના જીગરના મર્મ આઘાતો
પીડા દેતા ઘડી ભંડી પરંતુ ઇષ્ટ સહેવું તે. ૪
- રહ્યમાં ઊભરા આવે રહ્યને કતલ કરનારા,
બિન્હાં આંસુ પડે તુટી પરંતુ ઇષ્ટ સહેવું તે. ૫
- ગમે તેવું થતું ભરે ગમે તેવું ભલે આવે,
પરંતુ એ ગણી ખ્યાર રહ્યથી ઇષ્ટ સહેવું તે. ૬
- અરે એતો, કસોટી છે જગતની પાર જાવાને
રહ્ય થાકી જશે જોતો પછી જયશ્રી નહી મળશે. ૭
- થઈ બહાદુર થવું સહાસુ રહ્યની રૂબી મા નીને,
થતાં પાછા જશે પાછા હમેશાં બસ પછી પાછા. ૮

૭૩

ભોળા ભૂંગને.

...

ગઝલ

અરે રે ભૂંગ ઓ ભોળા ચમનમાં ગીફ જવા ચુકાડે
 ખીલ્યું તું પુષ્પ કાલે ને ગયું ઠરમાઈ તે આને ૧
 પ્રસરતીતી સુખધી ને હવે તે તો નથી તેમા
 દીલાઓ લે હવે ભરથી કદી નીરાશ થાઓ તો ૨
 થવું ને ભાવીનું છે તે નથી તે હાથ તારામાં
 પ્રભુની મહેર ને હોઓ હવે લે હર્ષ ખીલમાં ૩
 ઘણો આનંદ દે તું તું પરતું ના હવે તે છે
 ઉઠાવી લે બધી ઈચ્છા જીગરને હા ઠરી જુદું ૪

૭૪

ભૂંગને સદ્બોધ.

ગઝલ

અરેરે ભૂંગ આ ફૂલડું નથી સાડું નથી સાડું
 ફૂલું તે લે હવે ધારી ભૂલે છે હો ભૂલેછે હો
 હતા તત્વો દીકાં સારા પરતું ના હવે તેમા

૧

હતું તે આદ્યુ ચૂસાઈ અરેરે ભૂંગ ખીજથી	૨
નીરાશા થઈ કદી દીલમાં અરે નીશ્વાસ નાંખીશમા	
અરે જો ખલક છે મોટી ખુદાની મહોરવાળી આ	૩
રહ્યા પુખ્તો ઘણાં એ છે સુગંધી કુંજ વાડીમાં	
હમેશાં વાસના આપે રહેલી ઊચ્ચ ખુશખોથી	૪
અરેરે ભૂંગ જા ઉડી કહેલા સ્થાનમાં આને	
રદયના તાપ સા ખૂંચી કરેલા પાપ ન જાશે	૫
હમેશાં સ્થાન એ સુખી હમેશાં એ બધુ પુરૂ.	
હમેશાં લહેર ત્યાં મીઠી સુખડ તરવો તાણી આવે	૬
અરે જો ભૂંગ મારારે ફકત આ બહાલાના માટે	
સુખી થાવા ઈષત કીધુ વડો આનંદ જા મળશે	૭

૭૫

નીલાવી લેવુ.

મઝલ.

પડયુ પાનુ નીલાવી લે રદય ધ્રુજે કદી તોએ
 છૂટા એ તો છુટી જાવુ કરી બહેતર કીસ્મતનું ૧
 અરે જાહીલ આહીલ છે કરે ખીદમત તોપણ શું
 તપાવે જીદમ એ તારૂ બકાથી રોજ બરો જેએ ૨
 બસર એ જીદગી તારે અરેરે શું ઈહાં કરવી
 નથી મ્વાપ્રીક કે કલમા નથી લાઝીમ તુને પણ હાં ૩

ભયાનક આ કતલખાને, અરે ખૂન રેડાતુ
 જીગર તારૂ કતલ થાશે પછી ફરીયાદ કરવી ત્યાં ૪
 હકાનો. ખોદ કયા છેહયા ખદાં પણ કયા અહીં લેવી
 ઉઠાવ્યું દસ્તે એ ખજર ગહી ગરદન તો બે ઢકડા ૫
 ધરી ખામોશ રહે જિરલો ગણી ખવાળના નખરા
 છકરના કર હવે જીગરે પરેશાનીથી લે મહોખત ૬
 નહીં તો તું ઉઠાવી લે અરે દીલખર તે બીસ્તર
 હકાનો. પ્રેમ બ્યા દેખે બીછાવી ત્યા હવે દેને ૭

૭૬

પસ્તાવો.

ગઝલ

ચુનેહગારી હમાની છે ક્યો સહેવાસ તમ સાથે,
 ખખર ના, અમોને થમ, દગાબાજ તમો કરશે ૧
 હતા બહાલા ઘણા સ્નેહી, પગલુ તે બધા છોડ્યા
 ક્યું અત્તા જીગર મ્હારું, થયા સંગદીલ તમો ક્યાંથી ૨
 જીગર હા, એ છકર કરતું, બીચારું તે રડી પડતું
 દગીને ચાહ પડ્યું માહી, રહ્યું બાકી ચૂડી મરવું. ૩
 મયુ દીલદાર હવે ખજર થશે ઢકડા અરે ગરદન,
 ગણ બહેતર તો પણ એ પગલુ ના બીજે મરવું. ૪
 હતી રહમત તણી રાહત, તે અસાએશ હતી લેવી,
 હવે આ ઉર પગડાતું અયે એ લુતુફ કયા લેશે. ૫

૭૭

તમન્ના એ રહી છેલ્લી.

ગઝલ.

શું ખીસમીલ્લાડુ પઢાવો છો   જીગરને કે જલાવો   છો
 દીવાનુ આ જીગર લોળુ   અયી સમજે નહી દીલસર.   ૧
 ઉલ્કતનું રસીલું આ, અને   મહોબત તાણું જવાહી
 નશે ચકચૂર બન્યુંજી સુમ   ખખર ના ખલકની કંઈ છે   ૨
 સિતમગારો અને ગાલીમ   સિતમ ગુજરવા રાજી
 સિતમ કરશે મને એ ખોફ   જીગર ના મગર આવ્યો   ૩
 નશાની મસ્તીમાં ખ્યાલી   જહુરની હા ભરી પાઇ
 અયે ઉલ્કત મગર લાઝીમ   તને સહવું હમેશાં છે   ૪
 અરેરે ખલકની ખલકત   હમેશાં એ હયા કાતીલ
 ધરી તલવાર કે ખંજર   ખફા સાથે ખડી રહે છે   ૫
 મગર લહેજત મને મળતી   શરાબોની મીઠાસોમાં
 જથી પરવા ખલકની કાંઈ   હવે હુમ દહીં આ દીલને   ૬
 ગજલમાં જાંઘી બહાલી   થશે પૂરી અયે પૂરી
 પ્રભુ હાપ્રીઝ થસે કે નો   તમન્ના એ રહી છેલ્લી.   ૭

૭૮

દોસ્ત કે દુશ્મન:

ગઝલ

હમારા બાગના શુલો હવામા એશ કરતાતા
 મગર ત્રોડયા તમે દસ્તે કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૧
 હમેને મોજ મળતીતી અહો મોઘા શુલાબોની
 તમેએ ધુળમાં નાખી કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૨
 શુલાખી લેજતે મસ્તી હમે કરતા ખુદાઈથી
 શકયા ના તે તમે બેઠ કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૩
 કીતાબો કંઈ પઢાવીને સખક કાઈ શીખાવ્યા છે
 છતા અફમે કરે ઇપ્યાં કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૪
 હમેશા દીલ રહાતુતુ અને કોડા દુઆ દેતુ
 અહા અખમી કર્યું તેને કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૫
 જીગગની કયા હયા ખોઈ અને અહેસાન કયા ભૂલ્યા
 ખુદાનો ખોફ પણ નીહીહા કહો છો દોસ્ત કે દુશ્મન ૬
 હતુ કાંતલ ળગર આવુ કરત ખુલ્લી સીના મારી
 પડી ખજર હતુ દેવ ખુશીથી એ સહત વ્હાલુ ૭
 પર નતુ આ અચાનક ઘા કર્યો મુજ દીલપર બીડા
 સહાશે કે ભલાશે શુ જીગર એવી જીદર કરતુ ૮
 બધુ એ હા ભૂલી બાશુ અને છટા થવા રહાશું
 ધરીશુ દીલ મસ્તીમા ભલે હો દોસ્ત કે દુશ્મન ૯

૭૬

મીત્ર જેવા દેખાતા વિષે.

ગઝલ

અરે દોસ્ત કહેતા આ જીગરમાં આગ વરસે છે
 નહિ દોસ્તો અરે દુશ્મન નીખાલસ આંખ દેખે છે ૧
 અમીની મેં ગણી ઝારી ઉરે પીવા લખે મૂકી
 અરેરે ઊર તરસ્યા તેં જરરી એ જહેરની પીધી ૨
 ગણી કુલીન કરી મોહખત અને ખાણું ચહયું લેવા
 હીધા મીઠાઈમાં કંકર અરે શયતાન પૂરા છો ૩
 અમે દુશ્મન બબુચકઓ ખરેખર બેકદર પૂરા
 નથી શું કયા જીગરતાંહી ખરે કાતીલ જાહીલ છો ૪
 હુમારા ખાગના શુલે કદી ના ખારા ઘોંચ્યા છે
 તમોને ને તમારાને હમેશાં પ્રેમથી જોતાં ૫
 તમારૂં દીલ પૂરૂં ખુની અને છે ખૂનતું તરસ્યું
 હમે તે તો હવે બેયું બેઉ ખુલ્લા કરી અશમે ૬
 હુમારા જીસમના માટે નહીં પરવા હવે કરશે
 પ્રભુ હાપીજ થશે મહારો અને સૌચે હવે કરશે ૭
 જશે કબ્રેકે રાજાશે અરે આ મુઠ્ઠું મીટ્ટીમાં
 નથી પરવા હવે કાંઈ બદકનો ખાલીક સા કરશે ૮

૮૦

ખુદાઈના રાહ.

ગઝલ

જળાં ખોલી અયે આશક
અહો નો મુજથી મહોખત
ધરો આ જામ એ લખ પર
તણ જહાગીરની પરવા
ખુદાઈ હયાં અમાઈ છે
ખલક પરવા નહી કશો
નથી જહન્મ નથી બિન્નત
નિખટ એ વફાઈ છે—

૮૧

ઈતના કરો તુમ સ્વામી.

ગઝલ

ઈતના કરો તુમ સ્વામી જળ પ્રાણુ તનમે નીકલે (૨)
હારે જળ પ્રાણુ તનમે નીકલે (૨) ઈતના કરો તુમ સ્વામી ૧
કહે ગોવીંદ કાયાકુ મેરી જાન તનમે નીકલે (૨) ઈતના
કરો. ૨

આહુય ગંગાજી કો ત્રટ હો આહુય યમુનાજીકો ખટ હો
એહી મામગ નીકટ હો જળ પ્રાણુ તનમે નીકલે ૩

શીરપે મોર મુગટ હો કાનુમે કુંડળ પીત્ત પટ હો.
 એ ધ્યાન મેરે ઘટહો જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૪
 ઇસ વખત જલદીઆના દીયા કોલ નહી ભૂલ જાના
 ભીતર કી ધુન સુણાના જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૫
 મેઘ પ્રાણ નીકલે તનસે. તેરા નામ નીકલા મુખસે.
 જગ્ગ જાઉ મેં ઘોર દુખસે જળ પ્રાણ તનસે નીકલે ૬

૮૨

કવિ હીરો કાવ્ય છે,

મનહર

ઝવેરીનો હીરો હીરો તરુણીનું તન હીરો
 પદમણી પાવન હીરો કવિ હીરો કાવ્ય છે ૧
 અગન અરણ્ય હીરો નીશા રતન શશી હીરો
 ભૂવન દ્વિપક હીરો કવિ હીરો કાવ્ય છે ૨
 મહાંતનો ક્ષમા હીરો પુરુષને સત્ય હીરો
 યુવતીનું શીયળ હીરો, કાવ હીરો કાવ્ય છે. ૩
 કુળમાં સપુત હીરો, ધર્મ શ્રેષ્ઠ જૈન હીરો;
 સાગર સયંભુ હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૪
 સંયમમાં તપ હીરો, સભામાં પંડિત હીરો,
 સંતનો સંતોષ હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૫
 સરીતામાં ગંગા હીરો, વૃતમાં આચાર હીરો:
 સાધુમાં તપસ્વી હીરો, કવિ હીરો કાવ્ય છે. ૬

૮૩

હીત શીક્ષા.

મનહર.

જગતમા યૂવતીનું જોર તો, જમ્યુ છે ઘણું,
 જોળન જૂલમ જોરે પુરૂષ દસાય છે ૧
 બ્રહ્મદી તણા બાણોથી, ભામીનીયો તીર ભારે,
 સખળા સહારે નામ, અગા કહેવાય છે ૨
 ભો,વીનાની ભામીનીયો ભૂખ ભમારી નાખે,
 શોકને મતાપ મદ, સુ ગીતી થાય છે ૩
 લપટ લખાડ લોભે, દેખી રૂપ લલણામા,
 જરને જોળન રમ, જોના જોતા જાય છે ૪
 યોવનનો રંગ જાતા, ગરીર કરૂપ થાય;
 અગુચીનું તન હોય, પુતંગી લેણાય છે ૫
 મુખ ગલે પમ ભર્યું, શ્યામ તો ગધાતો હોય
 તેને શર્દ ચક્ર, ઉપમા અપાય છે ૬
 હોઠમા અમૃત ભર્યું, ઉપમાઓ આપે ઝવી;
 હુણહુણ ઝેર એના, ઉરે ઝળકાય છે ૭
 તરૂણી તન રંગ, સગના દસાય ટેક-
 રૂપ બળ વિર્ય યાગી, ક વા એ આણ છે ૮
 મધુર વચન વદી, માનનીયો કરે મુઠ,
 ગદસી રામાઓની, ઝથને નચાવીયા ૯
 ડોલિફની કામનીએ, હાર હાથી લેવા માટે:
 એડ કોડ એંગી લાખ, મનુષ્ય સહારીયા. ૧૦

હારત ભૂમિ ને નીર, વીર કરી રામાઓએ;
 ચોટા મોટા યોધા ચમ, પુરમાં પોચાડીયા. ૧૧
 લખસ્યાઓ લાંગ કરી, વેરાળી સંસારી થયા;
 એકલ શ્રંગી રૂપિને, રામાએ લમાવીયા. ૧૨
 લાનુમતી લોજ અશ્વ, કરી ચાળકાઓ માયાં;
 માનાવતી માન તુંગ, ચરણ ચટાડીયા. ૧૩
 અનેક દષ્ટાંત એવા, બુઓ તમે વાંચી વાંગી;
 રતન કોઈ ચપળાને જીતી નથી ખાટીયા. ૧૪

૮૪

મનહર.

નારીના વિલાસી લહેરી, લાલા વાત સુણો તમે;
 કુળવતી કામનીને, નીતી જોધ આપશે. ૧૫
 રવાંગ ધરો છો સલુણા, જૂલપ્રીયો ઝોલા ખાતી;
 શરીરને શણગારી, રામા ન લોભાવશે.
 શીક્ર ધીક્ર વ્યભીચારી, વૃત્તી તલ્લે ને નઠારી;
 અપંચ જાળ ખીછાવી, નવોઢા મીલાવો છો. ૧૭
 ભૂજ કુળની આચારી, લીધી બેહોરી બ્રહ્માચારી;
 સ્વર્મ લલ નીવારીને, નામને કુળાવો છો. ૧૮
 ચર રામાઓ ખીચારી, તેનું શીયળ સંહારી;
 લાલચની આપી ચારી, લોળીને ફસાવો છો. ૧૯
 તલ્લે દાનત હરામ, નીંદાઓ તમે તમામ;
 કુટુમ્બિત થાશે નામ, ઇજત ગુમાવો છો. ૨૦

ટળે માનને શુભાન, કેવાશે તમે નાદાન;
 મળે નહી સન્માન, અપમાન પામીયે. ૨૧
 જીવાનીમા આદ્યો જાય, કિન્ની એ નીર્ધન થાય;
 એ ગુન્હાનો એજ ન્યાય, શાસ્ત્રથી પ્રમાણીએ. ૨૨
 મનથી તો નહી પણ, લલથી જો શીળ પાળે;
 જ્ઞાનીનું વચન નકકી, દેવતાએ થાય છે. ૨૩
 સર્પ કૂલ માલ થાય, અગ્ની શીતળ થાય;
 શશી રક્ષાટીક ગ્રીયળનો મહીમા ગવાય છે ૨૪

૮૫

નારી છે રત્નની ખાણ.

મનહર.

નારી છે રત્નની ખાણ, મળે છે ઘણા પ્રમાણ;
 ઘણા પાક્યા ગુણવાન, રત્ન ધારી કુખમા. ૨૫
 ઘણી મા' સતીઓ થઈ, સ્વર્ગે મોક્ષમાં ગઈ;
 ગુણ ગદ્યા છે ગવાઈ, જન વૃદ્ધ મુખમા. ૨૬
 દુષ્ટા તુષ્ટા માનો નહી, અવગુણ આણો નહી;
 પાપ પુષ્ટ અનિષ્ટનો કુગળમાં વાસ છે. ૨૭
 પામ્યા ઘણો ખેદ છેદ, કુશીળનો જાણી લેદ,
 આધુનીક કાળે ઘણા નારીયોના દાસ છે ૨૮

મળે સારી નારી તેણે, જનમ સફળ ગણું;
 કુલારજાઓ મળવાથી કંઠાસ તો થાય છે. ૨૮
 સતી મીઠા બોલ બોલી, પતિને પમાડે ધર્મ;
 ભૂંડી લામા પાસે પતી, પીંજણે પીંજાય છે. ૩૦
 વચ્ચી સતી અવનીમાં, પ્રખ્યાતી પામીને ગઈ,
 મેષ્ટા સંતની જતુની, જુઓ નારી જાત છે. ૩૧
 ગણી કહે સુનારીથી, ધર્મ અર્થ સિદ્ધ થાય;
 સોનામાં કુંદન તણી, શોભતી એ લાત છે. ૩૨

૮૬

ધાર્યુ ધણીનું થાય છે.

ગમક

હું કર્યું મેં આ કર્યું એમ, લોક ખોટું બોલતા;
 કોઈથી ના થતું કશું. પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૧
 દશનથરાય બોલતા કે રાજ્ય રામને આપવું;
 એક સૌ હેઠા પડ્યા, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૨
 રાજા નળ ને બંધુ પુષ્કર, સાથમાં જીગદું રમ્યા;
 નળ જહોતા બળતા હે રશું, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૩
 ચાણક સીતાને લાવ્યો તો, બહુ બાહુમાં બળ ધરી;
 એ ગળ સૌ હેઠું પડ્યું પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૪
 પૃથુ ચહુઆણ લાવ્યો સંયુક્તા, દીલ અલીમાન આઢરી;
 દોસ્ત દુશ્મન થઈ ગયા, પણ ધાર્યુ ધણીનું થાય છે. ૫

મુછ વાઢી રાખી ખરેખર, કરના જગનમા જોરથી;
 કુદરતને પોચે ન કોઈ, પણ ધાર્યું ધણીનું થાય છે ૬
 વચન આપ્યું રાજવી, હરીશ્વરે ત્યારે પ્રેમથી;
 ખગર નહીં પળી શુ થયે, ધાર્યું ધણીનું થાય છે ૭
 વસ્ત્રાદ પડતો જોસથી, ત્યાં લોક ખુલી ગહુ થતા,
 પણ મંડેર નહીં કુદરત તણી, ધાર્યું ધણીનું થાય છે ૮
 શરીર બળવાન ચોલતું, હાથી હલે હાથે ઠગી;
 એ દેશરી હેઠા પડ્યા, ધાર્યું ધણીનું થાય છે. ૯
 મતો બની માથા જગતમા, નયમને ખુશ કેળવી;
 પણ એકમા પલટાઈ જતા, ધાર્યું ધણીનું થાય છે ૧૦
 દહે લોગીલાલ પ્રેમથી, ભક્તિ દુન્યમા ધાગ્ને;
 ભક્તિ વશ ભગવાન છે, ધાર્યું ધણીનું થાય છે ૧૧

૮૭

શોખામણના દોહરા.

દોહરા

સપત્ત ગર્ભ તે સાપડે, ગયા વળે છે વહાલુ
 ગત અવગર આવે નહીં, ગયા ન આવે પ્રાણ ૧
 ભૂંડ્યા ત્યારી ફરી ગણે, ત્યાં ત્યારી મગર,
 જો જન જાણે ગેટલુ, તો હનરે ભવપાર. ૨
 તુજને પુત્રું હે સખા, હવન કર્યું ન મગય;
 જો સુવા પીટે ગીલે, નો જનન દયુ ન પમાય. ૩
 કાતો તલ કાચા ભલા, કાતો તેલ કડાપુ
 અધકચરી ચાલી ભુરી, બેઠું વાતવી બંધ ૪

અતી લલા નહી ઘરસના અતી લલા નહી ચૂપ.
 અતી લલા નહી બોલના, અતી લલા નહી ધુપ. ૫
 છોટે નરકે પેટમે, રહે ન મોટી ખાત,
 પાશેરીકા પાત્રમે, કહાંસે શેર સમાન. ૬
 દુર્જન મુખમાં દુર્વચન, સજન મુખ મીઠાશ,
 હોય મુગધી બાગમાં ગંધાતો સંડાશ. ૭
 ઉધાડવો સંડાશ તો, તો ઠાંકો નાક નીકાન,
 બોલાવો નીચને, કરો બંધ નિજ કાન. ૮
 દુષ્ટ તજે નહી દુષ્ટતા કદી કરીયે સત્કાર,
 નીત્ય દુધ પાઓ નાગને, પણ કરડે કો વાર. ૯
 કૃતધ્નીને જો ગુણ ક્યાં, ધરી ધૂળમાં ધૂળ
 બાવળીયો બળીઓ બની, સદાય આપે શૂળ. ૧૦
 સાડ કરતા વાર બહુ. નરસુ તરતજ થાય
 સાકર ગંધક તેલથી, તરત કોયલો કરાય, ૧૧
 નીંદા રતુતી નવ ગણો, હૈડે રાખી હામ,
 સર્વત્ર શુભ ચાહીને, કર તું તારં કામ. ૧૨
 જેવા તેવા મનુષ્યને, કરશે કદિ ન બોધ
 માળો વીખયો મુગરીનો, કર્યો વાનરે ક્રોધ. ૧૩
 જેની જ્યાં સરજી ગતી, તેને ત્યાંજ જવાય,
 ધરણીમાં હરણી ફરે, જળમાં મચ્છી જાય. ૧૪
 કતાં એ કાયા કરી, તેવું કામ કરાય,
 અળમાં ગાડીની પેઠે, નાવે નહી ચલાય. ૧૫

મુરખ બાલે મુજ વીના, ચાલે નહીં વ્યવહાર.
 ગયા યુધીઠીર રામ નળ, પણ ચાલે સંસાર ૧૬
 તુજ ઘર પાણી પડે, પરઠવ ત્યા પરનાળ,
 નક્ક સઘળું ઢકાય નહીં, તુ તારૂં સલાળ ૧૭
 કંઠણ કામ પણ આવડે, કરતા નીત્ય અભ્યાસ,
 નટ ચાલે છે દોરડે, શીખે વરસ છ માસ ૧૮

૮૮

શીખામણના કાવ્યો.

મનહર છંદ.

કાયાની શી માયા, કાયા વાદળીની છાયા,
 રેતીના રચાયા પાયા, એવી કાચી કાયા છે ૧
 દહેન થતા દેખાયા, રાક અને રાણી જાયા,
 માય મેટી મુએલામા, ગણાયામા ગણાયા છે ૨
 ધન માટે ધાયાને કમાયા, ન કમાયા કામ,
 બધને બધાયા, કાળ જાળમા જલાયા છે ૩
 લાલચે લોભાયા પણ, રથીર ન થોભાયા ભામ,
 અહીં સૈ શમાયા, એવી ઇશ્વર સમાયા છે. ૪

૮૯

મનહર.

સાઈં કામ કરે તેની ખામીઓ ના ખોળી જોવી,
 સાસા સારા ગુણ જોઈ, કહેવું કે આ સાઈં છે. ૫
 શાણપણે શાણા જનો, સજે કામ તો એ તંમાં,
 નકકી જાણે તંમાં કશું, કહેવાનું રહેનારું છે. ૬
 ઇશ્વરના કામમાં અનેક, રીતે ખામી ભારે,
 મણિમાં મીઠાશ નહી, નિધિજળ ખાડ છે. ૭
 કહે કવિજન કોઠી, ભાનુનો આસાસ છતાં,
 આશમાની રંગ આ આકાશમાં અંધારું છે. ૮

૯૦

દોહરો.

કોઈ કરે છે ઝેર અતી, વીંછી તણા એ આંકડે
 કહે કહે છે ઝેર ઝાઝુ સર્જનું તેથી ચઢે.
 ઝેર ઝાઝુ તે થકી, શ્વાન હડકાયાની મહીં
 એથી ઝેર ઝાઝુજ દેખ્યું, વેરીતણા વચનોની મહીં
 પણ કોઈ કહે છે ઝેર ઝાઝુ શોભે રત્નાસાગરે,
 એથી વધારે ઝેર ઝાઝુ, વન કેરા ઝાડવે.
 સુણો સહુ વીદ્યાન જણાવે, શ્રોતાઓ સાચુ માનજો
 પણ ઝેર ઝાઝુ મનુષ્યમા, એ ઝેર સરવે ત્યાગજો.

૬૧

જીને આપકો જોયા નહી.

રાગ-તીલક કામોદ તાલ પીમ્તો

- જીને આપકો જોયા નહી, તન મૈવકો જોબ નહી,
મન મૈવકો ધોયા નહી, અશુભ કીયા મો ક્યા હુવા. ૧
- ગઠા હુવા ધન માલક, ધધા કરે જલલકા,
જા આયા નિચી ઠાનીકા, છાપા લીયા સો ક્યા હુવા. ૨
- જોગી મો જગલ મેવતે, લાલ કપડે પહેનકે,
ઉસ ગંગે જાના નહી, જોગી હુવા સો ક્યા હુવા ૩
- પોથી પુગાળી ગીજક, શ્રીરતા શ્રીર ઘર ઘરકો,
પરીજલ કો પરખ્યા નહી, જમન હુવા મો ક્યા હુવા ૪
- કોક દીનખી પલખત પ્રેમને, પખુમ લગન કરના નહી
જાના મો સારી મેન લગ દીર્ઘ કીયા મો ક્યા હુવા ૫
- કાજ કીતાબ જોલકે, નગીરન દલે મળ લોગકો,
આપકી અદલ અદલ નહી, કાજ હુવા મો ક્યા હુવા ૬
- કપીએ આપકીયા જોલક, ગઠા રહે જાનક મો,
કુજ દાન પુન કરના નહી, પાસા મીસા મો ક્યા હુવા. ૭

૯૨

કહો દુઃખ કાપશો ક્યારે.

(રાગ-ભેરવી ત્રીતાલ (થવાનું ન થવાનું કે)

- ઝરે ધનવાન નીર્ધનના, કહો દુખ કાપશો ક્યારે;
પ્રીતે પરમાર્થમ પૈસા, તમારા આપશો ક્યારે. ૧
- નિરાશ્રીતને અનાથોની, હૃદયમાંહી દયા લાવી;
જગોજગ ધર્મશાળાને, અન્નાશ્રમ ખોલસો ક્યારે. ૨
- ખિચારા ખાળકો માટે, શું વિદ્યા દાન દેવાને;
શાળે પાઠશાળાઓ, તમે બંધાવશો ક્યારે. ૩
- હબ્બરો મોજ મેળવવા, ધુમાડો દ્રવ્યનો થાએ;
અપંગો આંસુ પાડે છે, ઝરે અવલોક શો ક્યારે. ૪
- તમે દરરોજ મોટરમાં, પ્રીતે પેટ્રોલ પુરો છો;
ભુખ્યા ના પેટના ખાડા, ખુશીથી પુર સો ક્યારે. ૫
- તમારી પાન ખીડીમાં, સુખે જન એક પોષાએ;
વિવેકે તે વીચારીને, દયા દીલ રાખશો ક્યારે. ૬
- ભમે છે મર્જુ તો માથે, ન આવે સંપત્તિ સાથે;
સુતા શું સોડ તાણીને, ગૃહસ્થો જાગશો ક્યારે. ૭

૯૩

કલી ભૂલાના ના ન ચહીએ.

રાગ-કાફી (ત્રીતાળ) (રીષભજણ) વીમળગીરીમહાન

- પ્રભુકા નામ સુમર નર પ્યારે, કલી ભૂલાના ના ચહીએ,
 પાકર માતુષ તન દુનીયામે, મુક્ત ગુમાનાના ચહીએ ૧
- જૂઠ કપટ ઔર પાપ કર્મસેં ધનકો કમાના ના ચહીએ,
 પરનારીમે કલી ભૂલકર, પ્રીત લગાના ના ચહીએ ૨
- દે કરકે વિશ્વાસ કીસીકો, પ્રીર હઠભના ના ચહીએ,
 દુર્જન નરકો અપને પાપમે, કલી બીઠાના ના ચહીએ ૩
- સચ્ચે મીત્રસે દીલકી કોઇ, ખાત છીપાના ના ચહીએ,
 અપને ઘરકા લેદ કળી, દુશ્મનકો બતાના ના ચહીએ. ૪
- આમદસે પૈસેકો બ્યાદા, ખર્ચ ગઢાના ના ચહીએ,
 લોક બઢાઇ મે કરજા કરકે, ધનકો ઉડાના ના ચહીએ ૫
- પુન્ય કર્મ કરકે પીછે, મનમે પછતાના ના ચહીએ,
 પાપ કર્મકી તરફ કલી, દીલકો લલચાના ના ચહીએ ૬
- જહા ન આદર હોય કલી, ઉસ ઘરમેંજના ના ચહીએ,
 અપને આંચે જનકે દીલકો દુખના ના ચહીએ. ૭
- બીના હુકમ માલીક કીસીકી, ચીજ ઉઠાના ના ચહીએ,
 ઘરકે છગડે કારન રાજ સલામે, જાના ન ચહીએ ૮
- બીન જાને પરીણામ કીસી, કારજકા બના ના ચહીએ
 અપના કરના ભરના દોષ, દુજેકો લગાના ના ચહીએ ૯

રણભૂમીમેં જાકર, મરનેસેં ડરપાના ના ચહીએ;
 ધીપત્ત પડે જો આય કલિ, દીલમેં ગભરાના ના ચહીએ; ૧૦
 ઈહ ઈદ્રય દુશ્મન હંચતેરે, ઘસમેં આના ના ચહીએ;
 જ્ઞાન વિવેક યોગ મારગસેં, દીલકો હઠના ના ચહીએ. ૧૧
 સ્વપ્ન જગ મીથ્યા જનન, ધરો પ્રભુ ધ્યાન હુલાના ના ચહીએ;
 અજ્ઞાનંદકો પાકર પ્રીત ભવમેં, ભરમાના ના ચહીએ. ૧૨

૯૪

પત્ની-પતની.

પતની--અહો નાથ આજે સાથી ઉદાસ,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ પ્યાર;
 કહો સ્વામી આજે શરીર બગડયું,
 કહો પીયુ કયુ હુખ નડયું.
 જોલો સ્વામી માહારા દીલના આધાર,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ પ્યાર. ૧
 ખરેખર મુખડું દેખી તમારું,
 વીંધાયે દીલડું પીયુ જો મારું;
 દીયો ખુલાસો હૃદય આધાર,
 પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ પ્યાર. ૨
 કહો સ્વામી વેપારમાં નાણાં જોયા,
 કહો કોઈ દુશ્મનો એ દીલજોયા;

આપો ખુલાંચો અતરથી ઓ નાથ,
પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર ૩

પીયો ભરી જળ પાત્ર હું લાવી,
મુજ દીલડાનો દો તાપ સમાવી,
કટમા સ્હાય સરજનહાર,
પુછે તમ બહાલી ધગે દીલ ખ્યાર, ૪

છેવટ સ્નામી એટલું જોલું,
અતઃ પટનો પડદો જોલું,
મને નહી કહો તો કહેશો કેને નાથ,
પુછે તમ બહાલી ધરી દીલ ખ્યાર ૫

૫ ત--જોઈ બહાલી હઠ વાદ તમારો,
આપુ ખુલાંચો હું સાલળ મહારો,
કહું છું હું દીલડાની વાત,
શુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર ૬

અણ ચીંતવું મે કાર જ કીધું,
દણુ નુકશાન ખમી દીલ દીધું,
પણ હવે નથી એકે આધાર,
શુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર ૭

નીચ મીત્રોની સોળતે ચડીયો,
ઈજત શુભાવી હેઠા પડીયો,
જયો તો રમવા બહાલી લુગાર,
શુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર ૮

રમત રમવા બેઠા જે વાર,
 ખોયા રૂપીયા ત્રણ હબાર;
 નીચ સોળતે બન્યો ખુવાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૬
 છેવટ વાત બહાર જ પડતી,
 આવી પોલીસ ત્યાં અમને પકડતી;
 દંડ કંચો બે હબાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૦
 કહેતાં કલેબુ ખ્યારી કંપે છે,
 મુખ બતાવતાં શર્મ છુટે છે;
 હવે છે ફકત તારો આધાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૧
 ભુલ તણી હું માણી માગુ છું,
 સત્ય વચન હું ઉચર છું;
 સાચું કહું છું દીલદાર,
 ગુસ્સે ન થાશે ખ્યારી લગાર. ૧૨

પત્ની--વાત મુણીને પીયુ તમારી,
 હૃદય છાતી ચીરાણી મારી;
 સહાય થશે કીરતાર,
 પીયુજી ચીંતા કરો ન લગાર. ૧૩
 પાપ પસ્તાવો જ્યારે થાતો,
 તેથી જીવ મારો હરખાતો;
 શાંતી ધરોને દીલની સાથ,
 પીયુજી ચીંતા કરો ન લગાર. ૧૪

હુખ પડે નાથ ધીરજ ધરવી,
 પ્રભુ સગાયે પ્રીતડી કરવી,
 ઉતારે એ ભવ પાર,
 પીયુષ ચીંતા કરો ન લગાર ૧૫

આપનુ હુખ મે વીચારી લીધુ,
 શું કરવુ એ નક્કી મે કીધુ,
 કહું છું હું દીલની વાત,
 પીયુષ ચીંતા કરો ન લગાર ૧૬

દાગીનો પીયુ મારો વટાવો,
 રૂપીયા વેચી રોકડો લાવો,
 કરો ન ચીંતા લગાર,
 પીયુષ ચીંતા તજો આ વાર ૧૭

આવેલુ હુખડુ તરત વીદારો,
 અતર પટને હવે સુધારો,
 ધરી બહાલી પર પ્યાર,
 પીયુષ ચીંતા તજો આ વાર. ૧૮

હુખ દારીદ્ર દૂર જ લાશે,
 ધરણી ધરની કૃપા થાશે
 ધરો ભક્તિ પર પાર
 પીયુષ ચીંતા તજો આ વાર. ૧૯

દુખ પડે છે મદોના માથે,
 શાને કરે છે ખાલી ઉચાટે,
 થાય ધાયું ધીરતાર,
 પીયુષ ચીંતા તને આ વાર. ૨૦
 માટે રહ્યના હાર એ મારા,
 આપું સ્વામી દાગીના ખ્યારા,
 વેચી લાવો કલહાર,
 પીયુષ ચીંતા તને આ વાર. ૨૧

પતિ— દોહરો.

ધન્ય બહાલી તુજને, ધન્ય તારી ટેક છે
 ભક્તી ધરી સાચી હૃદયમાં, તુમાં પ્રભુનો નેક છે. ૨૨
 જ્યાં આશા નહોતી પ્રેમની, ત્યાં પ્રેમસાગર ઉછળે
 સદ્ભાગ્યથી મુજને ખરેખર તુજ જેવી રામા મળે. ૨૩
 દાગીના ના જોઈએ તાહરા, લેતા દીલકુ બહુ બળે
 જે થવાનું હશે તે થાશે, મુજ પૂાપની શીક્ષા મળે ૨૪
 માટે કહું છું પ્રેમદા, મુજને તમે ભુલશે નહી,
 શુદ્ધ પ્રેમની સરિતામાં ખ્યારી જીગર જીદુ કરશે નહી ૨૫
 જોઈ કસોટી સુંદરી, જેમ દમયંતી શોભતી,
 સાચી સતી સીતા, ખરાખર ભાવના તુજ ઓપતી. ૨૬
 માટે કહું છું લામીની મુજ ભૂલની ક્ષમા કરો,
 જે થવાનું હશે તે થાશે, શુદ્ધ પ્રેમને હૈયે ધરો. ૨૭

પત્ની—

ગઝલ

ખરેખર સ્વામી જો માહરા, તમે શુ આમ જોલોછે
 અમાગી ભક્તિની કસોટી તમે શુ આમ તો લ્યો છે. રૂદ
 નથી જીગર જરા જુદું, ધખાવો ખુબ અગ્નીને,
 કરોને પારખુ સ્વામી, તપાવી ખુબ તો અમને રૂદ
 ઠહો તો ઝેરનો ખાલો, પીયુજ પીને જાતલાવું,
 ઠહો તો ભટ્ટીમા ખારા, ખરેખર દેહ અંપલાવું રૂદ
 જતાવુ તાર જીગરના, હવે શુ જવામ તો દો છે,
 પરાયુ કા તમે સમજો, તમે શુ પારખુ જુઓ છો રૂદ

પતિ—

હરીગીત

ગાહબાથ બહાલી માહગી,
 તુજ ભક્તિ અપર પાઠ છે,
 તારા જેવી મળી સુદરી,
 મુજ સુખી તો સસાર છે ૩૨
 પણ પદ્મ લેવા ખારી મારી,
 તુજ પતિ લાચાર છે,
 વેચુ દાગીના તાહરા તે,
 ધીકક મુજ અવતાર છે ૩૩

પત્ની—

ગીતી

જોલો સ્વામી આ શુ,
 પરાયુ કા ભણો પીયુ માહગ,

પીયરની નથી સત્તા,
સત્ય કહું છું બોલ પીયુ માહરા. ૩૪

પદિ—

ચોપાઠ

પ્રેમ જોયો રસીલી ઓ માહરી,
હવે ધીરજ રહે ન લગારી;
પતિ ભક્તિમાં અચળ રહી તું,
સત્ય મારગમાં ન કળી તું. ૩૫

ઢાહરો

ધન્ય ખ્યારી તુજને,
શીક્ષણ તેં લીધું ખરે;
ભાગ્યવીન ઓ પ્રેમદા,
તુજ જેવી નાર નહીં મળે. ૩૬

ગજલ

મળે જો પ્રેમદા સાચી, સૌ ત્યાં સુખનું સાધન,
અરેખર ભાગ્યશાળી એ, મળે જો પ્રેમદા સાચી. ૧
અનેક કષ્ટો સહન કરતી, કેળવણી ઉચ્ચ જે ધરતી;
સદા પતિ પ્રેમમાં રમતી, મળે જો પ્રેમદા સાચી. ૨
પતિ આવક સદા ભેતી, સંતોષમય જીવન એ કરતી;
જેહી દુખ દીલમાં ધરતી, મળે જો પ્રેમદા સાચી. ૩

એવી તુ તો મળી નારી, ખરેખર લાગ્ય જલ્દીહારીઃ
 સદા મુજ મુખી મસારી, મળે ને પ્રેમદા સાચી ૪
 સદા શુદ્ધલક્ષિતમા પ્યારી, અહરનીશ પ્રભુ લાજનારીઃ
 કુટુંબીનું લલુ ચાહતી, મળે ને પ્રેમદા સાચી ૫
 નહીં લુગાર હું રમીયો, નહીં સદો કદી કરીયોઃ
 નહીં અનીતીમા ચડીયો, કહું પ્યારી વાત હું સાચી ૬
 નેવાને ખારખુ તારૂ, બન્યુ બહીવલ મન મારૂઃ
 દુખાળુ દીલ મે તારૂ, કહું પ્યારી વાત હું સાચી ૭
 અનુભવથી પડી સાચી, ન ચાલી મુજ જૂઠ બાજીઃ
 ઠર્યું મુજ દીલ તે રાત્રી, કહું પ્યારી વાત હું સાચી ૮
 ગુન્હો પ્યાગી માફતુ કરજે, અલૌકીક પ્રેમમા રમજેઃ
 સદા નિજ પતી પ્રભુ ગણજે, કહું પ્યારી વાત
 હું સાચી ૯

ખરેખર પ્રેમ સાચામા સદા શુદ્ધ પ્રેમ સમન્યુ છુ
 દુખાળુ દીલ મે તારૂ રદયથી માફ ચાહુ છુ ૧૦

ગ્રી—

લાવણી

દરજ ગલની મે તો પીયુ,
 ઝાઝુ અમે એમા શું જ ઠર્યું,
 પતી પન્તિની દરજ જગતમા,
 એથી ઝાઝુ શું જ ઠર્યું. ૧

હુકમ નાથનો થાય કદાપી,
આમ ઉતારી તો દધએ,
નાથ કદાપિ માગે શીર તો,
ઉતારતા નવ દીલ કરીયે. ૨

ખરી ભક્તિ જે કીધી શાસ્ત્રમાં,
તેને મન અનુસરીએ;
સ્નેહ ધરી સદા ભક્તિમાં,
પતિ તણુ રટણુ કરીયે. ૩

સંતોષ મય તો જીવન કરીને,
પતિ પરાયણુ તો રહીયે;
પતિ અમારો દેવ દીલનો;
જરી જુદાર્ધ નહી ધરીયે. ૪

આર્ય રમણીનું સાચું ભુષણુ,
શણુગાર શીયળનો સજીએ;
અનેક કબો આવે તો પણુ,
જરૂર પાછા નહી પડીયે. ૫

એથી વધારે કીધું ન સ્વામી
આવું પારખુ જોશે નહી;
કહે ભોગીલાલ આર્ય રમણીને,
પતિ ભક્તિને જોશો નહી. ૬

પતિ—

ધન્ય રમણી ધન્ય સહુણી,
 ધન્ય શીખામણુ તે દીધી,
 આર્ય ગમણીમા ઉચ્ચકોટીની,
 શુદ્ધ ભાવના તે લીધી ૭

મળી સુદર્શી તાગ લેવી,
 પ્રભુનો પાડ હું માનુ છું,
 સ્નેહ સરીતાની તું દેવી,
 મુજ અતરથી વધાવુ છું. ૮

લીધુ પારખુ જોડુ લાગ્યુ તો,
 નરેર સહુણી માફ કરતે,
 મળે પદમણી સૈને આવી,
 એવી ભાવના દીલ ભરતે ૯

હી હુ સ્તા ન ની રમણીઓ મા,
 શુદ્ધ પ્રેમ તણુ મી થન કરતે,
 દહે ભોગીલાલ અતરથી,
 આવી શશીવદની સૈને મળતે. ૧૦

દોહરો

- પ્રેમના એ પાઠ પૂરા,
પણ એકમાં સમન્વય ગયા; ૧
- પ્રેમના વહેવારમાં,
દીલ શુદ્ધ એક જ થઈ ગયા.
જુઓ સનેહુ એવું કે,
જ્યાં દીલ તો જુદા નહી;
સંસાર જેનો સુખમય છે,
દીલની ભીન્નતા નહી. ૨
- આવાં સનેહાં ઘેર ઘેર,
પ્રભુ નીત્ય ગટાવળે;
હોન્દના સંતાન સાચા,
પ્રેમ પાઠ પઢાવળે. ૩
- જ્ય પ્રેમમય જીવન નથી,
ત્યાં સંસાર આખો શુન્ય છે,
જ્યાં પ્રેમથી ભક્તિ નહી.
તેનાથી ભગવાન દુર છે. ૪
- સાચું જગતમાં સુખ શું,
પણ સુખ પ્રેમનું મુળ છે;
કહે ભોગીલાલ પ્રેમ વીના,
જીવ્યું જગતમાં ધૂળ છે. ૫

સ્ત્રી—

લાવણી

આ શુ બોલો છો નાથ,
વદો શુ વાણી (૨)

સમજી છું બહાલા નાથ
કહે તમ શાણી
મેં ધર્મ બળવ્યો નાથ
વધુ નવ કીધુ (૨)
જે હવું રહ્યની સાથ
ચોખી મેં દીધુ

૨

દીન દારા તમારી નાથ, રહેમતો કરશે (૨)
કરજોડી કહું છું નાથ, હૃદયસ્થાન દેશેવ

પતિ—

ચોપાઈ

મળી મુજ ભાગ્યથી પ્યારી ખરે,
પ્રભુ જીવન શુદ્ધ કરે,
હુલાવી કીધી મેં હુખી પ્યારી,
ક્ષમા માગુ દીલોબન તારી. ૧
હૃદયમા રાખજે મુજને સદા,
અહરનીશ નામ જપુ સર્વદા,
પણ એક વીજોગ તારો પ્યારી,
હુખી સ્થીતી થશે નીત્ય માહરી ૨
દીધો મેં તુજને ઘણો આગાધ,
સદા કરજે બહાલી મુને માફ,
સદા શુદ્ધ પ્રેમ જીવન બનજો,
સદા પ્રભુ મુને સહાય કરજો ૩

છેવટ—ઉપસંહાર.

લાવણી.

શુદ્ધ જ્ઞાનને શુદ્ધજ નીતિ, નહીજ ગયાં છાની રહે છે;
 જેવી સોખત તેવી અસર, કહેવત નહી ખોટી કહે છે. ૧
 અજલ પ્રેમની વહેતી સરિતા, સુંદર જીવન એ કરતી;
 સંસાર સુમુદ્રે નાવડી તેણી, નહી કઠી લાગી જતી. ૨
 એ જીવનમાં પ્રેમ નીશાની, સાચી સેવા તે શું છે;
 પતિવૃતા જે ધર્મ સ્વીકારે, ખરી સેવા તે તેમાં છે. ૩
 વીકાર વહી જાયે કોશ, ખરી કસોટી તેમાં છે;
 શુદ્ધ જીવનની શુદ્ધ વૃત્તિઓ, શ્રીખવાની ખૂબી એમાં છે. ૪
 કરી કસોટી નીજ નારની, છતાં જરી નહી તે ચળતી;
 કેળવણીના સુ સંયોગે, નહી લાવના બદલાતી. ૫
 ખોટું બોલીને નીજ પતિએ, પરીક્ષા સ્ત્રીની તો કીધી;
 છતાં પતિવૃતા શુદ્ધ લાભિવી, નહી ટેક જવા દીધી. ૬
 હીન્દ તણી સાચી રમણી, જો, પ્રેમ પતિનો બહેલાવે;
 સતિ સુકન્યા સાવીત્રી પેઠે, અમરનામ તે દીપાવે.
 અર્ધ કસોટી પૂરી ત્યાં તો, પતિ પ્રેમદા હરખાતાં;
 અનેક સંકટ આવે છતાં પણ, નહી જુદા દીલ દેખાતાં. ૮
 કહે લોગીલાલ પ્રેમે જગતમાં, જરૂર પ્રેમ શુદ્ધ કેળવજો;
 નિજ જનુની કુખ દીપાવી, અમર નામના મેળવજો. ૯

૯૫

ગરીબાઈનો સંસાર.

અને

(સાદાઈનો શણધાર.)

અને

વિધવાનો વહેવાર.

હરીગીત.

રળિયામણુ સુવર્ણ પુર, લબ્યનગર સોભતુ,
નગરજનો વસતા ગહુ, ઇદ્રપુરી સમ ઝોપતુ ૧
વેપાર મજનો ચાલતો, બ્યા દાનશાળાઓ ઘણી;
શુદ્ધ અતર પુર જનોના, વસ્તીની શોભા ખરી ૨
વહેવારીયો એક-શોભતો, જેનુ મોખદત નામ છે,
ચતિવૃતા શુદ્ધ સાધ્વી, (ધીરજ) દીલ આરામ છે ૩
પુત્ર સુદર શોભતો, આજાકારી ને વનીત છે,
પ્રીયક્રાન્ત જેનુ નામ, જેની ધર્મ ઉપર પ્રીત છે. ૪
પુત્ર વધુ છે શાન્તા દેવી, સતીત્વનુ બ્યા નુર છે,
પણ ભાગ્યહીણુજ એટલા કે લક્ષ્મી જેનાથી દુર છે. ૫
એક દીવસ શેઠજી, એકાન્તમા વીચાગતા,
નીજ સ્થિતી દેખીને, દીલમા ઘણુ સતાપતા ૬
વીચાર દીલમા લાવીને, નીજ પત્નીને બોલાવતા,
અતર તણી અર્ધાગનાને, ગ્રેમે ખુલાસો આપતા. ૭

દોહરા

શાને પિતાજી આપ આજે કેમ કહે ઉદાત્ત છો
સૌગંધ આપું છું માહરા જલ્દી ખુલાસો પ્રકાશશે,

શેઠ—

સુજ કુળ નો તું કુળ દીપક આપુ ખુલાસો સુણજે
ઠીક લાગે તા બેટા તુ માહરા મારી સંગે-ઓ ચાલજે

શેઠ પુત્ર પ્રત્યે કહે છે રાગ ખીલુ

સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી
જવા પરદેશે કરી તૈયારી: સાંભળ પુત્ર
લવિષ્યતું સુખ પ્રાપ્તજ કરવા
દુખદારીદ્ર સઘળું હરવા
મનમાં ટેક મેં દીધી વિચારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી ૧
મૂડી વગર બેટા ધંધો ક્યાં કરેવો
આશરો બેટા કોનો જઈ લેવો
મનમાં શુભામણ આવતી ભારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી ૨
તુજ જનુનીએ સહાયતા દીધી
જણસો પદ્માની આપી દીધી
કહે વેચીને લાવો કલદારી
સાંભળ પુત્ર તું વાતજ માહરી ૩

નેથી બેટા જરી હીમત આવી
 લક્ષ્મી વગરની નકામી આવી
 કરશે સહાય શ્રી ડીરતાગી -
 સાંભળ પુત્ર તુ વાતજ મહારી ૪
 લક્ષ્મી કમાવવા આડું જો-બેટા
 જઈ પરદેશે ચાલો છેટા
 હોય વીચાર તો કરોને તૈયારી,
 સાંભળ પુત્ર તું વાતજ મહારી ૫

પુત્ર દોહરો

આપનો આજ્ઞા પિતાજી ચાલવા તૈયાર છું
 પરદેશે આવું માથાના ઉપરનો ધીનેનર છું

ગાંભીરવી— લાવણી

યુ દીધી પીયુષ વાન તમે તો છાની (૨)
 કઈ જગા વિચાર પરદેશ વાત મે લાણી
 કન્નેટી કહું છું નાથ જીવના દેશે (૨)
 તમ દાસીની કઈ વાત જ્યમા ધરશે
 તમ માતૃનીએ પતી સદ્ગતી બહુ દીધી (૨)
 માહરી છે ઈન્છા કઈ કહું ધર્મ પ્રીતી

પ્રીયશીલા—

મું છે ગ્મીલી બોલો મધ્ય મુજ પ્યાગી (૨)
 ઈન્છા છે મું તમ દીવ બોલોને વ્હાલી

શાન્તાદેવી—

રાગ માઠ (વીરા વેસ્યાના યારી)

કહુ નાથજી ખ્યારા નયન તારા સુણોને પીયુ વાત
 છો દીલ આધારાઃ રદય ખ્યારા સુણોને પીયુ વાત
 પતીલક્તીમાં ખામીજ માહરી તેથી હું માગુ માફ
 અંતરથી દો સ્વામી આશીર્વાદ ટળી જાએ મુજ પાપ
 બોલે દીન દારા વહે અશ્રધારા સુણો ને પીયુવાત
 આપ માતુશ્રીએ પલ્લુજ દીધું તો લીયો તમે મુજ નાથ
 પલ્લુ વટાવી રોકડા લાવો જાઓ ધંધા માટ
 એ ઇચ્છા છે ખ્યારા રદયકીનારા સુણોને પીયુવાત

દોહરો

ઇચ્છા આ માહરી મુજ વીનતડી સ્વીકારશે
 સુખે દાગીના આપ લઈ પરદેશમાં સીધાવજો

ગઝલ

રસીલી બોલે છે આ વાત પીયુજ હા તમે પાડો
 રસીલા ન હુલાવો નાર પ્રીતમજી હા તમે પાડો
 તમારા દુખમાં પીયુ સદા અમ શીર તૈયાર છે
 અહો એ લાગ્ય ક્યાંથી અમ પીયુજ હા તમે પાડો
 કરી જેણે પતી સેવા નમે જેણે દેવના દેવા
 અમર જે નામ આને છે પીયુજ હા તમે પાડો
 લઈ પકલુ તમે પ્રેમે નથી મુજ હક્ક પીયરનો
 વટાવી જાઓ પરદેશે પીયુજ હા તમે પાડો

પ્રીયકાન્તા—

દોહરો

વાણી તમારી સુણીને મુજ દીલડું હરખાય છે
હમ્મણ કરો પુરી તમે મુજ દીલ શાક્ષી થાય છે
કવિ—

થવા તૈયાર પરદેશ જવા પીતા પુત્રની નેહલી
પાછા વહેલા 'આવને ઘણું જીવો એ નેહલી

ધીરજ-શાન્તા—

લલીત

મુખે સીધાવો હે પ્રેમથી પ્રભુ સદા સાહ્યતોએ કરો બીભુ
દીન દાસીને રદય ધારશો અતરથી પીયુનવ વીસારસો ૧
રદય ભાવના સાચીએ પીયુ રહો સદા સુખી દીલ એ ચહુ
ધરીશ ધ્યાન હું આપ નામનું રાખી હમેશ હું ધ્યાન પુણ્યનું ર
જીગરથી નહીં વીસરું જરી સદા સુખી રહો કહું ફરી ફરી
રદ્યનાથ મુજ વહેલા આવેને ઇજતરૂપી ધન ખુબ લાવને ઠ

(આગવજી સદેશો)

મુખ કહું - સસારમાં સતીને પતી તણ
પતી વગરની જીદગી જાણ નકામીને
પતીની મેવા તેજ સતીનું ભાગ્ય
સતીનું શીયળ સાચો એ શણગારને ૧

હું તો દાસી આપ ચરણની નાથ છું
 સુખે સીધાવો વહેલા પીયુ આવળે
 સતીતુ સાચુ ધન પતીતુ માન છે
 અંતરપટના સ્વામી મુજ આધારળે ર
 પરદેશ જઇ શુભ કમાણી આદરો
 વધળે લક્ષ્મી વધળે ઇજત માનળે
 સદા પીયુજ ધ્યાન પ્રભુતુ ધારશો
 તમ કીંકરીને નવ ભુલશો પ્રાણાધારળે ૩

દાહરો

સુખે સીધાવો નાથ નહી ચીંતા જરા દીલ લાવશો
 દીલની મુરાદ પુરી કરી જલ્દી નીજ ઘર આવશો ૧
 શુભ કામના શુભ વાંછના શુભ ભાવના પુરી થળે
 શુભ કાર્ય કરવામાં પીયુ તંન મન ધન સૌ અર્પળે ૨
 છેવટ-કહે છું પ્રેમથી આ દાસીને ભુલશો નહી
 પરદેશથી વહેલા આવવા પીયુ તમે ચુકશો નહી ૩
 માહ શુકલની પંચમીતું મહારત લલેર કાઢીયું
 શુભ શુકન શીર ધરી નીજ વહાણને હંકારીયું ૪
 ભરદરીયે વહાણ ચાલીયુ દષ્ટી હવે છુટી પડી
 કહે છે કવીવર પ્રેમથી ત્યાં કર્મની દશા નહી ૫

ગઝલ

થયું તોફાન દરીયામાં ચડયું છે બહાણ વટોળે
 વાવાઝોડું ઘણું ચાલે ચડયું છે બહાણ વટોળે
 પાણીના મોજા ઉછળે છે ઉતારૂઓ મુઠાએ છે
 પ્રભુનું ધ્યાન સ ધ્યાવે ચડયું છે બહાણ વટોળે
 થયો કંઈ કોપ દૈવીનો પલકમાં શું અરે થાતું
 હવે-તારો-હવે તારો ચડયું છે વહાણ વટોળે
 મુઝાણા નર અને નારી ખલાસીઓ જ મુઝાતા
 સૂઝે ન દીશ કોઈને ત્યાં ચડયું છે વહાણ વટોળે
 વહેવારીયો શેઠ મોમદત પણ પુત્રને ગોદમાં લઈને
 બચાવ શી રીતથી કરવો ચડયું છે વહાણ વટોળે

દોહરો.

તોફાન દરીયા મહી વધ્યું શેઠ બહુ મુઝાય છે
 પુત્રને લીધો ગોદમાં ધાર્યું ધણીનું ચાય છે
 દેશત્યગી પરદેશ ચાડ્યા એલાચનીલાઈ વાત છે
 તૂટી તેણી છુટી નથી ધાર્યું ધણીનું ચાય છે

શેઠ પુત્ર—

ગઝલ

કરમ ઘટના નસીબોની નહી કો-નું ત્યા ચાલે છે
 નાના મોટા સહ સરખા નહી કો-નું ત્યાં ચાલે છે ૧
 ભલે હોય મનો કે શાણો ભલે હોય રાજવી રાણો
 જેવી કસબી તેવી શરણી નહી કો-નું ત્યાં ચાલે છે. ૨

ઘણા મોટા થયા દુખી તગદીરના ખેલ ન્યારા છે;
 જેવી પ્રેમ તણી મરણ, નહીં કો-નું ત્યાં ચાલે છે. ૩
 કરો મહેનત ભલે બાપુ, મળે નહીં ભાગ્ય વીન કોડી;
 કહે ભોગી સુણો સજ્જન, વીધીના લેખ ન્યારા છે. ૪

લક્ષીત.

અરર ઓ પ્રભુ, સાહય તો કરો;
 દીન બાળકનું, દુઃખ પરહરો.
 ઘણી આશથી, નીકળ્યા અમે;
 અરર ભાગ્ય શું, આમ તો દમે.
 નથી કયો ગુન્હો, લેશ એ પ્રભુ;
 અરર તારલો, નાથ હે વીલુ.
 ઘર કુટુંબને, છોડી આવીયો,
 પુત્ર એકને સાથ લાવીયો.
 દયા કરી પ્રભુ પ્રેમે બચાવો,
 રંક કુટુંબ પર, રહેમ તો લાવો,
 અરર નાથ ઓ, વાહાણ ભાગશે.
 આશા ભરી મુજ નૌકા ડુબે.
 દયાનીધિ હવે, શરણ માગતો,
 આશા ભર્યો રંક, આજ ડુબતો.

દોહરો.

તોફાની દરીયો થઈ જતા, વહાણ ડુળી જાય છે,
સોમદત્ત અને પ્રીયકાન્ત, પરલોકે ચાડ્યા જાય છે.

સ્થળ — સુવર્ણપુરમાં, એકાતવાસમાં સાસુ અને
પુત્રવધુ બન્ને જણ પતિની ચીતામાં.

રાગ—શુ કહું કથની મારી રાજ.

સુણો વીભૂ મુજ અરણ આજ. સુણો.

પતી સમાચાર આપો આજ. સુણો પ્રભુ મુજ અરણ

ત્રણ ત્રણ વરસો વીતી ગયાને મળે નહીં સમાચાર.

પતી પગયણ સદા સતી રહેતી. હવે કોનો આધારજ

રાજ. સુણો વીભૂ. ૧

શાન્ત કવલાવી પતીજ માહારા. વળી પુત્ર સાથ

હાય હાય હવે ક્યારે મળશે. દીલમાં એજ ઉચાટ રાજ.

સુણો વીભૂ. ૨

રાગ—શાન્તા દેવી.

શાને કરો કપ્પાત સાસુજી માહારા, (શાને કરો કપ્પાત)

દુખ પડે ધીરજ ધરતી સાસુજી કરોને મન - જરી શાન્ત

સાસુજી ૧

ભાગ્યહીણ આપણી પુત્રાઈ. તેમાં કોનો વાક.

દૈન્ય રૂઠ્યો ત્યા કોને દોષ દેવો. ખાંડી મીઠ્યા છોડો

બ્રાંત, 'સાસુજી. ૨

જાની જણો પણ શું શું વદતા, જે વીધીના લખાયા આંક.
 દેવ પણ સમર્થ છે નહીં સાસુજી; મારવા લેખપર ટાંક.
 સાસુજી. ૩

આવી પછી જે શીરપર આકૃત. વીયોગ મુજ પ્રીય કાંનન.
 રોહિ સરીતા ક્યાં હવે જોશું. પણ તજવું ન દીલ સત્ય. ૪

દોહરા.

આવા વીચારમાં ખરે. દીન ઝાઝા તો વહી જાય છે.
 પત્ની પતીના વીયોગે, દીન દીન સુકાઈ જાય છે,
 ક્યારે મળે ક્યારે મળે. એ ભાવના દીલ ભાવતી.
 આળ્યા કોઈ પરદેશથી, પીયુ સમાચાર પૂછતી,
 પુછતાં સમાચાર એ મળ્યા, તમ પીયુ પુત્ર કુખી ગયા,
 આ જગતની જાંતળથી, કાયમ વીખુટા થઈ ગયા;
 વાત આવી સુણતાં. દીલનો દીવાનું થઈ ગયું.
 નાથના વિયોગમાં સર્વસ મુજ હુંટાઈ ગયું.

ધીરજ—

ગજલ.

અરે આ કાળ ગોઝારા; ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો,
 અમારો દીનનો સંસાર. અરે શું તુને ન ગમીયે,
 ગયા ત્યારે હુતી આશા થઈ તે આજ નીરાશ.
 અમારા ભાગ્ય તો વાંકા, ગરીબને ક્યાં જઈ દમીયો,

મળે નહીં પાસમાં પસા, મળે નહીં અન્ન દાણા તો,
 પુર ક્યાં પેટનું કરવું, ગરીબને ક્યા જઈ દમીયો
 હેતુ જે પાસમાં ધન કઈ, સઉ તે નાથને દીધું,
 છતાં નહીં રહેમ લાખ્યો તું, ગરીબને ક્યા જઈ દમીયો
 ગરીબાઈ મીટાવવાને, ગયાતા પત્ની પરદેશે,
 એવી આશા હતી મોટી, ગરીબને ક્યા જઈ દમીયો.
 અરેરે શું હવે કરવું, જઈ ક્યાં પેટ તો ભરવું,
 લક્ષ્મી વીના ક્યા જઈ રહેવું ગરીબને ક્યા જઈ દમીયો
 અરેરે નાથ ઓ માહાર, બહાલી તમ વીના શું છે,
 દયા ન આવી ચમરાજને, ગરીબને ક્યા જઈ દમીયો.

શાન્તાદેવી— (શાને કરે અશીમાન)

સાસુજી માહરા, શાને તમે ગભરાઓ (૨)

પત્ની વીધોગ જે બન્ને પડીયો,

દુખ દારીદ્રનો જીઓને દરીયો

કલેશ ન દીલમાં લાવો,

સાસુજી મહારા, ૧

મોટા મોટા પણ જીઓ તે ચાલ્યા

કાળ અપાડે સૌને સુવાડયા,

માટે દીલને સમજાવો

સાસુ. માહરા. ૨

ઉદમ કરીને પેટજ ભરશું,

પત્નીના નામને નહીં લજવીશું.

માટે હામત દીલ લાવો,

સાસુજી માહારા, ૩

ઉધમ સાર કહો શું કરવું.
 ધનજત રાખી પેટજ ભરવું.
 જેવી સલાહ બતલાવો, સાસુજી માહરા.
 નીજ ધર્મમાં મસ્તજ રહીશું,
 અનેક કપ્પે નીતી ધરીશું.
 હવે તમે ન મુઝાઓ, સાંસુજી માહરા.
 આ પ્રમાણે પુત્ર વધુ પોતાની સાસુને આશ્વાસન આપી
 રહી છે તેવે વખત સામુ બીચારીએ જીંદગીમાં નહીં અનુ-
 ભવેલું એવું દુખ આવવાથી પોતેજ.

ગઝલ

કીધુ તે પુત્ર વધુ માહરી, શીખામણ હીત કરનારી
 સમયની બાંધણી ભુલી, સમય આધીન નરનારી.
 નથી કંઈ આપની પાસે, ઉદર પોષણ ક્યમ કરવું,
 પતીની આબરૂ સાચવી, કહો કામ શું હવે કરવું,
 નીતીમય જીંદગી ધારી, શીયળની રક્ષા તો કરવી.
 પરંતુ પુત્ર વધુ માહારી, દુનીયાને કંઈ રીતથી જીતવી,
 ધણું હું મન વાળું છું, છતાં ઉદ્વેગ બહુ કરતું,
 પતીને પુત્રના વીરોગે સદા મુજ મનડું રડતું,
 પ્રભુનો શો ક્યો શુન્હો, સમજ કાંઈ તેની નવ પડતી
 અરેરે શું થશે ભાવી, કંઈ ભીતી પાપની નડતી.

દેખી પુત્ર વધુ સુને, ચીરાતી છાતી તો માહરી,
અરેરે બાળવીધવા તું, -દશા તું- ચર્મજ લાચારી.
હવે તુ કહે એમ કરવું, નીતી નીયમને અનુસરવું
પતીની આખરૂં સાચવી, ઉદરનું પોપણું તો કંવું.

શાન્તા—

(જરી બોલોછ-બોલો.)

સુણો! સુણોને સુજ વાતલડી (૨) સુજ વાતલડી-(૨)
- ક્નેહ ધરીને હુખજ સહેવું,
પાત્ર વીના, હુખ કોઈને ન કહેવું;
- વીતે, તે જાણે નીજ આતરડી, સુણો! સુણો. ૧
; ગમે તેવું થાય સારાને માટે,
હુનીયામા આવવું નીતીની વાટે,
અંતરપટ શું લાવ, ધરી, સુણો સુણો. ૨
ધંધો કરી નીજ પેટને, ભરવું,
પ્રભુ ચરણમા ચીતડું, ધરવું,
શુદ્ધ નિષ્ઠાએ સુખની ઘડી, સુણો સુણો. ૩
માહાન પુરૂષોને હુખો પડીયા,
ઘણી સતીઓએ હુખ લોગવીયા,
- તોએ છોડી નહીં નેકી, જરી, સુણો સુણો.
માટે વીચારો સાસુઓ માહરાં, ૪
સ્વાર્થના સહુ સગા, યનારાં,
કર્મને આધાન હુનીયા પડી, સુણો સુણો. ૫

હૃદયે સ્વાશ્રયી જીવન ગુજારવું અને પેટનું પોષણ કરી પ્રભુમય
જીવન કરવું. એજ નીશ્ચય.

ઊઘમ વીના આ સંસારે, જીવન નકાસુ ગણવાનું,
ઊઘમ વીના જગમાં ખાપુ, કદી ન ખીરદ વધવાનું;
ઊઘમ વીના જગમાં ખાપુ, વીશ્વાસ કો નહીં કરવાનું,
ઊઘમે વધતી લક્ષ્મી બાણી, જરૂર આગળ વધવાનું
ઊઘમે તો જન સમાજે, જરૂર પૂછણું થવાનું,
ઊઘમ વીણુ આ જીવન જગમાં, પશુતુલ્ય ગણવાનું.
માટે ઊઘમ પ્રેમે કરવો, જીવંતી સાધન તરવાનું,
કહે ભોગીલાલ ઊઘમ વીના, કશું ભલું નહીં થવાનું.

ગાઝલ.

રાસુજ શોધીયો) ઊઘમ, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે
ખરું એ સુખનું સાધન, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
નીતીની શીખ દેનારો, દુખીનો આશરો સાચો,
દયાળુ દુખ હરનારો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
સમયને માન દેનારો, ભવીષ્યનો સુખ કીનારો;
ખરેખર દેવ સમ ખ્યારો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
સતીની ઇજત સાચવનાર, શીયલનું રક્ષણ કરનાર;
ખરોએ સંત સાચો છે, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.
પુરુષો પેટનું કરતો, જીવન એ સાદું સુચવતો;
ભાગ્યાનો ભેરુએ ધાતો, ચલાવું રેંટીયો પ્રેમે.

દુખીનું દીલ રીઝવનારો, શીયળનું રસણું કરનારો,
અનેકા પાપ હરનારો ચલાવું રે ટાયો પ્રેમો.
ઉઘમ-શોધ્યો ખરે સાસુ, વરસાવો હર્ષના આસુ,
ખનાવે જીવન એ શાહુ, ચલાવું રે ટાયો પ્રેમ.

દોહરો

અછલ 'ખુળ તો 'વાપરી, 'હરી વીચારી દીલ,
સુખે ઉઘમ શોધી પોતે. હવે ન જરૂરી ઢાલ.
ખરીદવા એ રે ટાયો, નથીજ લક્ષ્મી પાસ.
ક્યાથી લાવું રે ટાયો, મન તેથી ઉદાસ,

ગઝલ

સુઝામણુ એથી જાહુ થાતી, અરેરે છાતી ગભરાતી,
વહે છે અશ્રુની ધારા, સાલણ પુત્ર વધુ માહરી
ઘણો ધરૂ દીલમા સતોષ, છતાં દેખુ ભાવીનો દોષ,
જેવી કરણી તેવી ભરણી, સાલણ પુત્ર વધુ માહરી.
ખરીદી રે ટાયો લેવો, કલદારને ક્યાં થકી દેવો,
સુઝામણુ એ ઘણી થાતી, માલણ પુત્ર વધુ માહરી

લાવણી ('નરસીંહ મહેતા લક્ષ્મી')

સાસુ માહરી 'વાત તમારી, સુણીને ચીત્તા હરતી,
અનેક આપત્તી આવે તોંએ, ધર્મથી હું નવ ચળતી.
પતી પરાયણુ સદા પ્રેમદા, કેમ રહેવું એ હું 'શીખી'
નથી પાસમા પછસા વોએ પંથુ ટેક જરી નવ સુકી,

તાંબા પીતળના (વાસણ, વેચીને કલદાર લ.વો.
ઉદર તાણુ તો પોષણ કરવા, જરૂર રેંટીયો મંગાવો,
ખુદાસો મેં દીધો, સાસુ, જરૂર ઉઘમ એ કરશો-
પુત્ર વધુ તમ બોલે સાચુ, ભવિષ્ય વીચાર ધરશો,
કપટ પડતાં ધીરજ ધરવા. એ સીદ્ધાંતને દીલ કરશો.
સત્ય નીતીને વ્યહવાર સાચવી, જીવનમાં નીતી અનુસરશો,

આ પ્રમાણે વીચાર કરી છેવટે નીશ્ચય ઉપર આવી
અને રેંટીયો કાંતવો નક્કી કર્યો હવે તે પ્રમાણે દીવસો
કાઢે છે નવી ખુબી એ ગોઠવી કે કહેવત પ્રમાણે વાત ન કરીયે
રાતે અને વાત ન કરીયે વાટે આમ વીચાર કરી પોતાના ઘરમાં કોઈ
ચીજ ન હોય તો તેની ભાષા બદલીને બોલવું તેથી પાડોશી.
કોઈ બાણે નહીં અને પોતાના પતિની આખરૂં ઘટે નહીં. સારી
કે દુનીયાની કહેવત પ્રમાણે પોતે પોતાનો મોલો જેટલો
વધારવો ધારે તે વધારી શકાય. તેવી રીતે સાસુ અને પુત્ર
વધુ અને જણ પોતાની શક્તિથી ઉઘમ કરવો શરૂ કર્યો એમ
કરતાં ઘણા દીવસ વહી ગયા ત્યારે એક દિવસના વખતે
રાતના ખાર વાગ્યા તે વખતે સાસુ અને પુત્ર વધુ બન્ને
જણ રેંટીયો કાંતવો શરૂ કર્યો તે વખતે સાસુનું (શીર) દુખવા
આવ્યાથી સાસુ મુઠ રહી અને પુત્ર વધુ રેંટીયો કાંતતી હતી તે
વખતમાં પોતાના પતિની હલકાઈ ન પડે તેના ખાતર
દરેક ચીજની ભાષા બદલી નાંખવી તે સારી તેથી (વાત ન
કરીયે વાટે) અને વાત ન કરીયે રાતે તે મુજબ.

રાતના એક વાગે નગરચર્ચા જોવા સારૂ રાજા પોતે એકલો નગરમાં આવવાથી જે જગ્યા ઉપર સાસુ અને વહુ બન્ને રેડીયો કાતતી વળતે સાસુનું શીર દુખવા આંખાથી સાસુ સુધ રહે છે તે વળતે રાજાને આવવું. અને વધુને જોવું.

(વોહ. હરી વોહ જાય છે) સાસુ જોલે છે ' (વોહ જાય તો જાણુ દે) (ઘરમાં વોહ નહી હે) આ શબ્દોની વાક્ય ચાતુર્ય રાજા સમજી શક્યો નહી તેથી રાજા પોતે ખોટા વહેમમાં પડી જવાથી રાજા પોતે

દોહરા

નગરમાં ચર્ચા જોવા સ્વારી રાજાની આવતી
 દુખી સુખી પ્રજા છે દેવી જોવાની ઇચ્છા ઉર થતી,
 રેડીયો કાંતે સતી સાસુનું શીર દુખાય છે,
 સુતી સાસુ પ્રીતે કરી ત્યાતો પછી શુ થાય છે,
 શુ શુ થવાનું ભાવીમાં ખબર કોઈને ન પડે
 રાજા આંખે એ બારણે સતી શુ શું ઉચરે,
 સાસુ જ મારી સુણજે વોહ હરી વોહ ચાલ્યો જાય છે
 જતો હોય તો જાવા દે નહી વોહ શીલીક દેખાય છે,
 ભાષા અટપટી સુણવા રાજા ઘણો વહેમાય છે
 છે કોઈ કુલટાજ નારી એવું રાજા વીચારે છે,

નીશાની રાખી ઘર તણી રાજા જ આદ્યો જાય છે.

સતી પવિત્ર પોતે પછીથી ઉઘમાં ઘેરાય છે.

ઘરની નીશાની રાખી પોતાના રાજ મહેલમાં આદ્યો જાય છે. ખીજા દીવસે સવારે સતીઓ પોતાનું ધર્મ કેમ નીત્ય નીયમ પ્રમાણે કરવાની તૈયારી કરતી તેવેજ વખતે ત્યાં રાજાના સ્ત્રીપાઈઓ સતીને પકડવા આવે છે. ત્યારે સતીઓ ચમકી થર થર ધ્રુજે છે કે આવી અણુધારી આકૃત સ્ત્રીપાઈ:—

(ક્ષત્રી કલંક)

સુણ સુણ અલી તું નાર. (હુકમ તમપર થયો રે)

જલ્દી જોલાવે રાજા ધીરાજ, ”

ન આવે તો બાંધો મુસ્કેટાટ. ”

માટે ચાલો તમ છોડી દો વીચાર, ”

નહી કાલાવાલા ચાલશે લગાર. ”

માટે લગાડો ન હુવે તમે વાર, ”

નહી આવો તો પડશે ચાણુક માર. ”

પહેરો કપડાં ને થાઓ તૈયાર, ”

આવો અચાનક હુકમ સાંભળી સતીઓ ગભરાઈ ગઈ. પણ લાચાર રાજાનું અપમાન કેમ થાય ખેર જેવી ભાવીની મરણ નીકર થઈ પોતે રાજસભામાં જવા તૈયાર થઈ તે વખતે પ્રભુની સ્તુતી ગાવાં માંડી.

સાજન,

બરે પધારો નાથ . ..મમ શીરતાજ.

દાસી દુખમાં,

ચુકી ન પતી ધર્મ ...આવે .શર્મ.

દાસી દુખમાં,

કંઈ કરોને વીચાર દયા ધરો લગાર.

દાસી દુખમાં,

ન કીધો દુરાચાર... ન હોળ્યો-વ્યભીચાર.

દાસી દુખમાં,

આનંદમાં રહેતાં અમે . કોયા પાપ ભગ્યાં કર્મે.

દાસી દુખમાં,

પતી સક્તી સાચી હોય તો .

સાહુકરને આજ તો.

નહી તો ભથે દાસી દુખમાં,

ભેડુ છુ પ્રભુ હાથ ... ભવા બેઠી લાજ.

ઝાલો હાથ . દાસી દુખમાં . .

કી કરી દુખમાં વહારે,

આ પ્રમાણે બોલતાં લાજ અને મર્યાદાની છાથે
ચાસુ અને પુત્રવધુ બંને જણ સાથેજ કચેરીમાં જવા તૈયાર
અમાં કચેરીમાં જતાની સાથેજ.

દોર.

તેડુ ન હોય તમાસા તે સમજાવે દીલ સાથ.

વાત વાતે પોચતાં 'વાત થઈ, થડેર મોઝાઈ,

જેવાનો ત્યાં ઠાઠ વાતો એવી થાય છે
હજારોની સંખ્યામાં લોક ચાલ્યા છે,

આ પ્રમાણે વાત વાતમાં હજારો માણસની મેદની
કચેરીમાં ભરાઈ ગઈ. તમાસાને તેડું ન હોય તેથીજ અ-
ત્યારે કોઈને આમંત્રણ નહોતું પણ તમાસો ધારી હજારો
લોક કચેરીમાં ભેળું થયું, લોકો પોતાની મરજીમાં આવે.
તેમ વાતો કરે. પણ આખર સત્યનો બેલી પ્રભુ.

રાજા પધાર્યા સીંહાસને ત્યાં ન્યાય બેનો થાય છે.
ત્યાં વહુ સાસુને શું કહે નહી કોઈથી સમજાય છે,
સાસુ માહરી સુણજો આજ (વોહ) તો દેખાય છે.
સાસુજ બોલે (વોહ) નહી પણ (વોહ) મને સમજાય છે.
આવો સ્વાલ જ્યાં સાંભળી રાજાજ ગુસ્સે બહુ થયો.
શું બોલો છો રંડા તમે શું ગાંડો તો મુજને ગણ્યો,

જે વખતે રાજા કચેરીમાં સીંહાસન ઉપર બીરાજ્યા ત્યારે
સાસુ અને પુત્રવધુ પણ કચેરીમાં હાજર થઈ ગયાં હતાં
તમાસો જેવાસારે હજારો સ્ત્રી પુરૂષો પણ હાજર હતા.
તે વખતે પુત્રવધુ બોલી સાસુજ આ રાજા તો (વોહ)
છે, ત્યારે સાસુ બોલી છે તો (વોહ) પણ, [વોહ નહી]
આ શબ્દો સાંભળતાં રાજા એકદમ ક્રોધે ખરાઈ ગયા અને
ન બોલવાના શબ્દોનો પ્રહાર વાપરવા માંડ્યા, પણ આપણી
વાતોની નાથક બંને પવિત્ર સતીયો પોતે રાજાની સામે

બહુજ શાન્ત અને ગભીર પછે પોતે જવાબ આપવા માડ્યો.

ગજલ

પરમ પવીત્ર પ્રભાના પીતા આપ વાત સભળજો.
બોલાવ્યા ક્રીયા શુન્હેથી ખુલાસો તે જરા દેશો,
નથી કંઈ શુન્હો મે ક્રીધો છતા પકડી મગાવો છો,
ન બોલાય તેવા શબ્દોથી અમારૂં દીલ વીધો છો,
જતાવો પુત્રીના પીતા શાને કાજ અહીં બોલાવ્યાં છે.
સતી તો હાથ બેડીને શુન્હાની વાત પુછે છે

આ પ્રમાણે જ્યારે રાજાને જવાબ આપ્યો ત્યારે રાજા જગ સાત થયો ત્યારે રાજાએ પુછ્યું કે, ગઈ કાલ રાત્રીને વખતે બાર વગાના સુમારે તમારા બેજલુ વચ્ચે શું શું વાતચીત થઈ હતી તેનો જવાબ આપો તે વખતે સતી બોલી પ્રભાપિતા આપનું સમજવું ભુલ ભરેલું છે રાત્રીના મારી સાસુજીનું માથું દુખવા આવેલું તે વખતે મારી સાસુ સુઈ ગયા હતા તે વખતે આપની સ્વારી કઢાચ આવી હોય તો પ્રભુને ખબર-પણ તે વખતે હું નીચેના શબ્દો બોલી હતી તે શબ્દો પણ અમો અમુક ભાષા તરીકે વાપર્યાં હતા

પુત્રવધુ. વોહરો વોહ જાય છે:હ સાસુજી દીવો જાય છે
સાસુ:-વોહ જાય તો જાણેદે ઘરમા વોહ નહી હે -દીવો
જાય તો જવાદે પણ ઘરમા તેલ નથી.

આ જવાબમાં તમે ઊધું સમજીને અમને કચેરીમાં બોલાવ્યા કયા ગુન્હાથી કયા અપરાધથી, આ વાત રાજ સાંભળી રાજ દીગમૂઠ બની ગયો પુછ્યું કે આવી ભાષા બદલવી કેમ પડી અને તમારે સારા કુટુંબમાં રેટીયો કેમ ઠાંતવો પડ્યો ? વળતે પોતાના પર જે જે વાતો વીતી હતી, જેવું બન્યું હતું, તેવું સંક્ષીપ્તમાં કહી બતાવ્યું : ત્યારે રાજ ઘણો ખુશ થયોઅને સતીઓનું ઘણું રહસ્ય અને ઘણીજ સાદાઇથી પોતે ધન્યવાદ આપવામાં કયાશ રાખી નહી.

પછી રાજ બોલ્યો કે, તમારી વાત સાંભળી હું ઘણું સંતોષ પામ્યો છું. પણ જ્યારે તમને કચેરીએ પકડી મંગાવ્યા ત્યારે તમારી પુત્રવધુ શું બોલી તેનો અર્થ સમજાવશે ત્યારે તમે પાછું જે કીધું તેનો પણ ખુલાસો સમજાવવા કૃપા કરશે.

દોહરો

શાન્તા:—કીધું વચન મેં જે અહીં તેનો ખુલાસો આપું છું,
 ગુસ્સો નલાવો દીલથી એવું વચન હું ઇચ્છું છું;
 બોલો એ સાસુ માહરા વોહરી આતો વોહ સહી,
 મેં કીધું પેણ હીમતથકી વોહ-તો છે પણ વોહ નહી.
 તેનો અરથ સમજાવીને સંદેહ આપનો ભાગું છું,
 અક્ષર બોટો હોય તો શીક્ષા તેની ઉઠાવું છું.

રાજા સામળો-મારી પુત્રવધુબાલી કે વોહરી આ તો વોહ હે
મેં કીધુઃ— વોહ તોહિ પણ વોહ નહી

અર્થાત વોહરા આતો વોહ છે: હે સાસુજી આતો રાજા છે.
વોહ તોહિ પણ વોહ નહી છેતો રાજાજી પણમાથે શીંગડા નથી

આ વચન સામળતા રાજના શુભસાને પાર રહ્યો
નહી પણ, લાચાર કે વચન-આપી હીધુ તેટલે કંઈ ન
કરતા બંને સતીયોની હીમત ચાલુય તથા પતીશક્તિ
સપુર્ણ ભક્તીવાળી બની તેથી ચોતે નીચેના વચન સતી-
ઓએ સમજાવ્યા

દોહરો

બને બેની છો માહરી હું તો તમારો ભાઈ હું
કીધી છોકર મત મેં ઘણી તેની માણી માણું છું,
સરપાવ આપુ પ્રિતથી તે કૃપા કરી સ્વીકારશે,
આપુ વચન હું પ્રેમથી કામ પડે સભારશે
શ્રોતાજનો સૌ સમજીને આ દાખલો મનન કરે.
બેનોજ સરવે સમજીને પતીશક્તીપર પ્રીતી ધરે;
હ.ખ પડે કમોટી યના લેથી નહી ગભરાઓ ને,
સોનું કમોટી પર ચઢે કીમત તેની થાય ને;
રેટીયામા શીયજ, અને ચાન્તી અને કામા રહી.
વીધવા સ્ત્રીઓની લાજ પણ રેટીયામા તો ઢહી,

એવો સાધુ સન્યાસી રેંટીયાને તો લજે
લોગીલાલ બોલે શાંતીથી સ્મરણ તો તેનું કરો.

આ વાર્તાનો ટુંક સાર સ્ત્રીઓએ પોતાનું સાદું જીવન
કેમ કરવું પત્ની તરફ કેવો પ્રેમ અને લક્ષ્મી બતાવવી.
પત્નીના દુઃખ વખતે પોતાની દેહાલી ચીજની પણ દરકાર
ન કરવી. પરાઈ ચીંતા-નીંદા કુથળી મુકી પોતાનું આત્મ
કલ્યાણ કરવું તે દરેક સાર્થક દ્વક્ત રેંટીયામાંજ છે માટે
ધ્યાનમાં રાખી પત્નીલક્ષિત એજ મોક્ષનું પવિત્ર સાધન છે.

ગજલ.

આખરે સત્ય તો તરતું. નગર જણ ખુશ બહુ થાતાં.
શીયળવંતી સતી નારી દેખીને સ કો હરખાતાં;
થયો ત્યાં રાજવી ખુશી વખાસન ત્યાં કરણી બાંધે.
સાદાઈમાં જીવન ગુજરે આશીર્વાદ ત્યાં કરણી આપે,
સદા જો હિન્દની નારી પવિત્ર પ્રેમ જો ધારે.
સદા કુળની શોભા સારી વધારી દીનને તારે,
વળી જે પ્રેમ સાસુનો સદા જો હિંયામાં ધારે.
સદા કલેશ પણ દૂર થાય સદા સુખી તે સંસારે,
સાદાઈ જીવનનું વૃત્તાંત બુદ્ધીથી તો પુરૂ થાતું.
લોગીલાલ અદ્ય બુદ્ધીથી બોલે સતીત્વ સતીઓનું ઝળકતું.

આવી પવિત્ર હિન્દની રમણી પવિત્ર પત્ની પ્રેમ મેળવી
સંસાર સાગર ન નૌકા પાર પાડે અને શુદ્ધ નીતી ચારીત્ર
વતી પોતાની પ્રજા પર પણ સારા સંસ્કાર પાડે.

એજ વીનંતી.

પ્રેમ પુષ્પાંજલી.

સત્વ ગુણુમાં જેનું અત કરણ કુળી ગયું છે તે મહાત્મા સાધુ અને વીર છે તે લોકો પોતાનું કુદ્ર જીવન ત્યાગ કરી એવું ઈશ્વરી જીવન પામે છે કે તેના માટે સંસારના કુલ અગમ્ય માર્ગો સાફ થઈ જાય છે આકાશ એમના ઉપર વાદળની છાયા કરે છે પ્રકૃતી એની મનોહર માયા ઉપર રાજ્ય તિલક કરે છે આ અમારા આગળના રાજા સાધુ ત્યા મહાત્માઓ આજે હીરા અને લાલ પત્તા જુડેલા સોના ચાદીના સીંહાસન પર બેસવું અને ગરીબોના ગળા દેસી મેળવેલી મીઠકત પર તાગડ ધીન્ના કરવું અને પોતે મુર્ખના નાવિર થવું એ જરી મલમલ અને ઝવેરાતથી લાદેલ મામના પૂતળાઓ હરદમ કપતા રહે છે. મૂળે છે, હરે છે, શુ' કરે, બીચારા પરોપકારનો રસ્તો જતા વખતે પોતાની ઐશ્વર્યતા નષ્ટ થશે, માની હરે છે બીજું સરકારી રાજ્ય દરબારી સત્તા માણસોના શરીર લગી પહોંચે છે પણ તેમના ઉંડા અતઃકરણને ડારવા તેનામાં શક્તી નથી

લેખક વસત.

કલ્યાણ મંત્ર.

સન્મીત્ર બાળ ગાંધર્વ રા. રા.

સંગીત ભારકર માસ્તર વસંત.

(ભાવે નહીં ભગવાન ભજ્યા)

ભાવે નહીં ભગવાન ભજ્યા તો

ભૂતળ જન્મ ધર્યો ન ધર્યો છે.

દાન દયા વિનતા વિણુ :તિથે

દ્રોહક કુલી કર્યો ન કર્યો છે. ૧

દેશવ કિર્તન કાર્ય કર્યા વીના

દર્મનો કોટ કર્યો ન કર્યો છે

તૃપ્ત થયા વીના તૃષ્ણા તૃપ્યા ધરી

જડ જળમાં હે તર્યો ન તર્યો છે. ૨

માયા મોહ મદને મત્સરથી

મનમાં મોહ ભર્યો ન ભર્યો છે

વસંત ઓળખ અવિનાશીને

અન્યથી અથ સર્યો ન સર્યો છે ૩

જગ માન દામને કીર્તિ

(નટ કેદાર તેવરો)

જગ માન દામને કીર્તિ માટે સંકટો કઇ કઇ સહ્યા,
 નિજ પુત્ર મીત્ર કલત્ર તો પાર્થે અસહ્ય વારે વહ્યા
 ત્વરીતે તિમિર એ નાસતા છાનુ રહ્યુ કે રખાયના,
 પ્રભુ પ્રેમ પથે ભરાવ પગલુ એક પાછું ફરાયના. ટેકો
 માનવેની નગરી દ્રોણે દેખાય પણ પળ એક ના,
 છેલ્લય લેલ્લય અવદસા એજ કાચા ટેકના,
 અસહાત્મભાવ સર્દેવ તદવત પારો અન લે ધરાય ના,
 પ્રભુ પ્રેમ પથે પળાય પગલુ એક પાછું ફરાય ના,
 જનમ્યા જગતમાં તેને મરણ માનજો અવસ્ય છે,
 કાયમ કૃતિ કરી જાતા કહોને ભાર્થ કા આલસ્ય છે,
 વસત આ મોઘુ મનુષ્ય જીવન પુણ્ય વિના પમાય ના,
 પ્રભુ પ્રેમ પથે પળાય, પગલુ પાછું ભરાય ના.

જેને માત તાત તણી પ્રાર્થના નથી તે ગાર્ધ,
 પ્રભુ કેરી પ્રાર્થનાને ગાર્ધ તે ના ગાર્ધ છે
 આહિ નહિ માત તાત તણી પુજા ચિત્ત માહી,
 પ્રભુ તણી પુજા ચિત્ત આહી તે ન આહી છે.

જેને માત તાત તણી આંતરડી ઠારી નહો,
 અન્ય તણી આંતરડી ઠારી ન ઠારી છે.
 આમીન પ્રસાદી માત તાત તણી મન કરી,
 પ્રભુની પ્રસાદી ગણી ખ્યારી તે ના ખ્યારી છે.

(૨)

માત તણાં ઉપકાર ધરાધર, અન્ય નહી ઉપકાર એકે,
 માત તણી મમતાની ધરાધર, અન્ય તણી મમતા કુણ લેખે;
 માત તણા ઉપકારની કીમત, રાજ્ય તણી રીઢીથી અધકીછે,
 માત તણી મમતાની કીમતથી, અવધી અવધી અવધી છે.

સંગ્રાહક—મારતર વસંત.

નાણાં વડે નાચરંગ, નાટક, તમાસા નવા,
 નાણાં વડે નારીનાં ચરિત્ર ચિતરાણાં છે.
 નાણાં વડે ગાડી લાડી વાડી પણ પાળી શકે
 નાણાં વડે નામ ઠામ છાપામાં છપાણાં છે.
 નાણાં વડે શરીરના સારા શણગાર હોય,
 નાણાં વડે ખાનપાન અખૂટ અથાણાં છે.
 કેશવ કહે છે ગાદી તકીયા, હીંડોળા ખાટ,
 આરીયો અટારીયોમાં નાણાં છવરાણાં છે.

સંગ્રાહક—મારતર વસંત.

સુધાગ માહે લખેલી પેલી દેશનની ઘેલી છટેલી,
છખેલી મચેલી પુરી ખહારમા ૧

સાડી અર્ધ હાડેલી, કટી પોલકે કસેલી,
ઘડી ખીમે લટકેલી, બેઠેલી રહે ખનરમા. ૨

રૂમાલે ખાધેલી વેણી, ચશ્મા ચડેલી,
આખો છત્ર ખૂટથી છકેલી, છાટેલી શૂગારમા ૩

ખંદેલી વાળી કેલી ઉધરેલી ને ખનેલી,
ખગડેલી ખાતુ ગહો, મુધરેલી આ સસારમાં ૪

(૨)

લાજ કીધી ત્યાજ આજ કાલ જાણે મળ્યું રાજ,
કામકાજ કરવાની ના ઉચ્ચારાય છે,
ખાજ જેવી ગાજછી, અવાજ પાજ તણે સાજ,
ખામુ ખાજ સાજ પ્રતિ હવાજ ખવાય છે
પાજ સતિત્વની તોડે, અદાજ ન ઉપજતો,
દાજ દીનની ન ખાજ હોટલે લેવાય છે.
છાજતુ નથી ઈલાજ લેવા નર છે નાગજ,
તાજ અનીતીનો અજ સુધારો મનાય છે

આર્ય મન્નારી.

(૩)

ઉછરતી બાળા પ્રતિવૃત્ત પાળવામાં મતી,
 પ્રથમથી રાખી વૃત્તિ સખળ સુધારશે.
 સીતા સતી દમયંતી, દ્રૌપદી આદિની કૃતિ,
 પવિત્ર પ્રતિમા રૂપ, ઉરમાં ઉતારશે.
 કિર્તી થશે તો છતી, સુધરશે સંતતી,
 ને સંપત્તી સંસૃતી સુખ શતધા વધારશે.
 જાતે ઉત્તમ ગતિ ને ઉન્નતિ ઉન્નવળ અતિ,
 પતિ ચરણમાં સતી, તરશે ને તારશે.

સંગ્રાહક—બાળગાંધર્વ માસ્તર વસન્ત.

(મીત્ર પ્રેમ-પુષ્પાંજલી પુરી.)

શ્રીયુત પાદરાકર. કૃત.

અમે ભોગીઓના બાળ. એ રાહ
 અમે ભોગીઓના બાળ,
     વિશ્વતાપ તાપીને તપાવશુ.
 દહને સિંહ સમી ફાળ
     પ્રેમયોગ સાધશુ સધાવશુ
 અમે પશુતાના કાળ
     પ્રમયોગ એકજ આરાધશુ
 અ વીરના સતાન
     કર્મવીર બનીને બતાવશુ.
 અમે ખુદ આત્મારામ
     અમરપદ પામીને પીરામશુ.

તુ તને પીછાન

અળકર્તા વીજ અજવાળે પદોવી મોતી લે-લે-લી
 ચલી ચલી જો ચલી જાશે પછી તું બ્યર્થ પસ્તાશે. ૧
 ઇજત ધન માન ને મીલકત બધી તારીજ છે સરજત.
 સ્હેને બાધી એ રાખે અટ ઉડી નો ચાર ઉઠાશે. ૨
 ભણ્યો અજેજી એથી શુ વકીલ ડોક્ટર બન્યાથી શું.
 કળા કવિતા રચે શું શું જીભુ ત્હારું સફળ થાશે. ૩

લગાડી લે (અસલ) લગની મોહણત છોડ' મીટીની.
 ન હીંમત તહારી કોડીની ચિંતા ઉપર કબુલાશે. ૪
 ન થા કાજી ઘરો ઘરનો હુકમ અલખત શુરધરનો.
 લવારો સુણ પાગલનો રમત જલદી પતી જશે. ૫

શ્રી સદશુરવે નમઃ

ભજન.

આતમ જ્યોત જગાવો મસ્તો મનને મારો. આતમ
 પળપળ પારખ લાંબની જાએ જ્ઞાન વિવેક વધારો
 સહજ સમાધિ પામી સત ચીટી આનંદ અપરંપારો
 મસ્તીનો ચોરજ લહાવો. આતમ. ૧.

ઈકા પીંગળા નદીઓ લહેરે સુખમણી સહધારો
 ત્રીવેણી ત્રટ પર આસન મારી આતમ કાજ સુધારો
 સમાધીનો ચોર સીતારો આતમ. ૨.

ધ્યાન ધારણા ધરી સમાધિ સ્વાનુભવે ઉજ્યારો.
 ઘટ ઘટ પરઘટ પરખાશે રગ રગ અમૃત ધારો.
 આનાહંત નાદના તારો. આતમ. ૩.

હું તું લેદ બધાય વિસાયા અલેદ માર્ગ હુમારો.
 આતમાનંદની ચોર ખુમારી મસ્તી મજાની વિસ્તારો.
 બુવો પ્રભુ પરઘટ ખ્યારો. આતમ. ૪.

તુન તુન બળવત રસીયા રગરગ રસ રણુંકારો
 સુણે ઓલિયા મસ્ત ફકિરો પામરનો નહિ આરો
 મનુ સમજે શુ બિચારો આતમ ૫
 મરી બાણને છવતા વીરલા તણ પિધય વિકારો
 બહેરા મુગા પગુ બનતાં પાગલ પામે પારો
 દાટયા ગણાય ગમારો આતમ ૬
 સદગુરુ સેવે શાણા મળશે જ્ઞાન તણા અલકારો
 પરમયોગ પ્રકટાવે પ્રભુરામ ગુરુ ભવતારણ હારો
 જ્યોતી ઝગમગશે ચારો આતમ. ૭
 સત્ય જ્ઞાન આત્માનું થાતા વાગે આનંદ તારો.
 બજવૈયો કોઈ મસ્ત ફકિર અને પામે કો ઘેલા ગમારો.
 મણીમય ગુરુ ગમ ધારો ત્યાતમ. ૮

સ્વાનુભવનો બહાર.

(આગા) (ક્યા માગુ ગુલુ હીપા એ ગગ)

આનંદ અનહદ થાય સ્વાનુભવે આનંદ અનહદ થાય.
 અપુર્વ યોગ સમાધિ પામતા સ્વરૂપ નિજ સમજાય.
 ઝંકારે કોઈ અદ્ભુત જ્યોતિ પ્રકટ પરાત્પર થાય.
 સ્વાનુભવે. ૧

નાદ અનાદૃત થાય અંતરે તું તું તું સંભળાય.
ભૂલી વિશ્વને સોહમ સાથે અપૂર્વ આનંદ થાય.

સ્વાનુભવે. ૨

હું ને હું વિસરી તું સ્થાપું સર્વ અભેદ જણાય.
અજળ અવિરલ રસ મસ્તીમાં આજ હૃદય તો ન્હાય.

સ્વાનુભવે. ૩

સત્ય જ્ઞાન આત્માનું થાતાં જડ ઐતન્ય જણાય.
થર વસ્તુ ત્યાગી સંવિવેકે નિજનું તું તે ગ્રાહ્ય.

સ્વાનુભવે. ૪

હું-કર્તા હું લોકતા મહારા કર્મ તણો મહીમાય.
મુજ આત્મના અપૂર્વ બળથી પ્રભુપદ સહજ પમાય.

સ્વાનુભવે. ૫

લેક્ષ અલેક્ષ અમોઘતત્વ એ આત્મ તણુ પ્રમળય.
સહજ સમાધિ પામી સત્યચીત્ત આનંદ દિવ્ય પમાય.

સ્વાનુભવે ૫

અપૂર્વ ભાવે કર્મ તોડતાં જ્ઞાન સ્વરૂપ થવાય,
રાગ દવેષ જોતાં સમજાએ પરમ તત્વ પણ માંહય.

સ્વાનુભવે ૭

તદા મળે અદ્ભૂત અનેરો આનંદ અંગ ન માય,
મણીમય મૂકતી મળે પલકમાં જાગી શુરૂની કૃપાય.

સ્વાનુભવે ૮

(ગુરુનામકી ગોળી)

ગોળી હય ગુરુ નામકી ચોટ હય આસમાનકી

તાકલુ નીશાન સતો ગોળી હય ૧

પરિપૂર્ણ તજ દટા સને ધર ધ્યાન અલખા રાહકી
સુખમણામા તું જી ત્રીવેણી ગંગા પારકી. ગોળી હય ૨
અલખ લ્યોત જગાવી જેણે નાદ નીરખ્યો નેહથા,
ચીત્યો ચીદાનંદ તેણે રાહ એહ લવ પારકી. ગોળી હય ૩
આલખ નાથ નીરજ નીરખી લ્યોતી બુઝો બ્રહ્માડકી
દેહ કુંગરમા વમે સરમાઓના બ્રહ્મા ઘડી ગોળી હય ૪
શ્રદ્ધા સને મો થાય છે. કર દાખ તું આ નેકથી,
આગમ તણ કર અઇકકતા મણી સુખ નિદ્રા લગકા.
ગોળી હય. ૫

છવતા મરો.

પ્રદાક નર ને ચહાતા હય, છતા સુદા હો જાતા હય
મરે ના આપ આપોમે કદન કરતો એ સુખસિં,
કદન દે મન ત્રીદીમે અપન અંમર હો જાતા હય. પ્રદાક ૧
પલકમે શબ્દ હોતી હય અલકમે પલક જાતી હે,
અલખ ગજન ન ઇન્દ્રે હય મણીએ દુર જાતા હય. પ્રદાક ૨

અલખ ધૂન.

(રાગ એક તાળાનો)

અલખ શું અવિહત સૂરતા ચઢી જઈ નિશ્ચયના મહેલે,
 જોહમ સોહમ સાધે મુનીવર શુન્ય શીખરપર ચઢી. અલખ ૧
 અગમ નિગમ શું ભાન કરીને વગર શલાટે ઘડી. અલખ ૦ ૨
 ત્રીવેણીના તટપર એ શોભે જુમાનાદની ઝંડી. અલખ ૦ ૩
 દવાર દઢાસન રાખ્યું તેહનું ધ્યાન યોગ લાકડી. અલખ ૦ ૪
 પ્રાણાયમ પસ સાદ કરીને મણી નીશામાં પડી. અલખ ૦ ૫

શું કરવું.

મરવું ધર્મ શરીરી સૌનો.

એમાં તે શું કરવું,
 પટકુળ બદલી પીયુને મળવું,
 ગગન ઉપર ઘર કરવું. બાબા એમાં તે શું કરવું. ૧
 પીર પેગંબર અવતારિ ને,
 પડે શરીર બદલવું;
 એવું મરવું સંતોવું ભાઈ,
 મહાજળે જળ મળવું. બાબા એમાં તે શું કરવું. ૨

ધણીની ચાપણુ ધણીને મોપી,

મટો ગરુ સાચવવું,

આતમશામ ન ફરરા થઈને,

વાયુ લહરવત્ ફરવું. બાળાએમાં તે શુ ડરવું. ૨

જીવતાને ભય મરવાનો ભાઈ,

પગ પગ નામ સમરવું;

સાગર મુવો ગુરુને હાથે,

ફરી ફરી નથી મરવું બાળાએમાં તે શુ ડરવું. ૪

દર્દના સત્કાર.

જ્યમ જ્યમ દર્દ આવ્યા કરે, ખૂબ ખૂબ ખુશી ત્યા માનવી,

સમજી જવું કે દિલ્લરે કમ્મ લેટ આપી નવી નવી. જ્યમ ૧

મુખ કાજ ચાને આપડે, મુખ ફુલ બધું છે મન વડે,

મનથી ચડે મનથી પડે, મનથી બન્યું છે માનવી. જ્યમ ૨

આપડે ચવું નથી મરફરી, દીઠાડુની ખરી દીઠગરી,

આ ખટકને ખાલી કરી, મદીનગી બતલાવવી. જ્યમ ૩

શ્રીમંત ચીજ અહો બડી, ન ટકે બીજી ક્યા વાતડી,

ખપ હોય તેજે અજ પડી, સારી જહાને પી જવી. જ્યમ ૪

દુનીયાના ઉંધા ચશ્મા.

ગઝલ

- દુનીયાના ઉંધાં ચશ્મા, દાહ્યા દિવાના લાગે,
 નરસીંહ હતો દીવાનો, સીરાં હતી દીવાની,
 ભક્તિ સુધા પીનારાં, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૧
 જે પ્રેમના સુપંથી, નિજ પ્રાણને વીસાર્યા,
 ફરહાદને એ મજનુ, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૨
 જે કર્મવીર ગાંધી, જઈ જેલમાં વીરાળ્યા;
 તે પણ જગતની આંખે, દાહ્યા દીવાના લાગે. ૩
 મણિ મસ્ત એય ઘેલો, પાગલ માંહિ પહેલો;
 લાલન બધાંની નજરે: દાહ્યા દિવાના લાગે, ૪
 કમળાનો રોગ જગને, પીણુ તમામ ભાસે;
 પાગલ તો જગથી ત્રાશે, દાહ્યા દિવાના લાગે. ૫
 જગને જરૂર જરની, આત્માની ના ના પરવા;
 મણિને જરૂર ધરની, દાહ્યા દિવાના લાગે. ૬

કાગા ચુન ચુન ખાઈ ઓ,

સખ ચહ તનકા માંસ.

મત ખાઈ ઓ દો આખીયા

ભારે પીયુ દર્શનકી આશ.

કામ છોડે તો, રામ થવાય.

રતી છોડે તો, સતી થવાય.

૧

૨

કોઈ જ્ઞાની જોનત જ્ઞાન હય, જીને લક્ષ લીયા વજાર
 પલક એકમાં પલટે અખા, પછી કાપચી મરે સસાર. ૩
 પ્રીતમ પતીયા તમ લીધુ જળ તુમ હો બીદેશ.
 તનમે મનમે નેનમે વાકો કયા સંદેશ. ૪
 જેને જેથુ પ્રીત તે તે અર્થે મરી મટે.
 છે એ જગતનીરીત. વિહલ વિષય તણ પ્રભુ રટે ૫
 સ્વપ્ના કેરી સુન્દરી દીએ કુપમાં ડાર
 વે તુલસી કપ સેજવે જીને મીલી તત્કાળ ૬
 દર્શન દર્શન સૌ કરે દર્શન આતમ રૂપ. ૭
 કરતા શિવ સુખ સંપને. પડે ન ભવ જળ કુપ ૭
 આશ્રમ સાષે ધર્મ જ્યા ત્યાં જનનું શું કામ.
 જન મન રંજન ધર્મનું મૂલ ન એક બદામ. ૮
 હોવે તન મન અલપતા જનકે સંગ નિમીત
 જન સગી હોવે નહી તાતે મનિ જગ મીત, ૯
 દેવળ આતમ બોધરે પરમાર્થ શીવ પથ,
 તામે જીનક મગનતા સોહી લાવન થય ૧૦
 પડી પાળ કયા પાવનો મીટયો ન મનકો ચાર,
 જયુ કે લોકો ધરહી. કોસ હજાર. ૧૧
 જ્ઞાન જીન વ્યહવારકો કયા બનાવત નામ,
 રતન કહો તો કાચકો અંત કાચકો કાચ. ૧૨

ધન જોબનકા મત કરો શુભાંન જાનો તરૂવર પાકા પાના
 લગત વાજુ અતે જડ પડતા તો તે પર એ

જન પ્રેમીયોકા કર્મ બસ નિઃસ્વાર્થ માત્ર હય
વોહી જગતકી નયોતી ઉજવળ પ્રેમકે સતપાત્ર હય

જસે ખાસ જગત હીત યો

લોક સેવા જસે હૈ,

સાધુ સમ્મતા અવનિ નલમેં

આત્મ ત્યાગી વહી હૈ

પ્રેમ મય હો ભયો

સખપર પ્રેમકી રખ્યો નજર

પ્રેમકી ધારા બહાદો

જીવધારી પાત્રપર

પુદ્ગલસેં રાતો રહી જાણે તસ નિધાન.

તસલાજે લોસે રહો અહિતમ અભીધાન,

પુદ્ગલ ભાવ રૂચે નહી તાસેં રહે ઉદાસ

સો અંતર આતમ લહે પરમાનંદ પ્રકાશ

લીલુંકા તર રસ લયાં કાપે અંગો અંગ

બ.જે છે દે બળ કરી તોય તને નવરંગ

અલખ રસ મસ્તાન જે પ્રક્ષાનંદે પૂર

આતમજ્ઞાની દોહાલા મીલે તુરાની તુર

લેખક—

મારા બહાલા મીત્ર શ્રીચુત પાદરા કર કૃત્યની કવિતા
પૂરા કરતાં મને લખતાં આનંદ થાય છે મારા પુસ્ત-
કમાં શ્રીચુત પાદરાકરે કૃપા કરી પોતાની અલભ્ય કવિ-
તાઓનો સંગ્રહ મને છપાવવા માટે જે ઉદારતા બતાવી છે
તેના માટે લેખક તેઓશ્રીનો આભાર માને છે,

જૈન કોમના પરમહિતેચ્છુ દાનવીર વ્યતે વિદ્યાવિલાસી
શ્રીમાન્ શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કોટાવાલા.

— વ ત ન પાટણ —

એઓ સાહેબ પાટણના હોઈ લેખકના ખરા મુરખી છે અને લેખક પ્રત્યે સંપૂર્ણ
વાત્સલ્ય બતાવે છે. આ પુસ્તક છપાવવામાં અગાઉથી સારામાં સારી મદદ આપી
નકલો ખરીદી લેખકને ઉત્તમ આપ્યું છે-લેખક તેમનો સદા માટે આભારી છે.

શેઠ પુનમચંદ કુરમચંદ કોટાવાળા .

હરિગીત છંદ,

શ્રી સુતને સન્માનિ જનમાં દીન દુખિના દાનમાં
 પ્રિયવાણિ વદન વિહારિણિ, ગુણવત છે શ્રી માન્યમાં
 દુષ્કાળ દુખ નિવારવા નિજ અન્ન ગૃહ વિધાડિયું
 અથગ પામર મનુષ્યને દર્ષ, સાહય નામ ઉઝળિયું ૧
 નિજ ધર્મશાળા ચોકમાં, ગિરિરાજની રચના કરી
 મેરૂ ગિરી સમતસિખરની તુલ્ય શોભા આદરી
 પહાડ મહા વીશાળનો, દેખાવ પ્રણ્ણ આપતો
 ભારે ભેઠા પટાધારિયો દર્શન મેળો જામતો ૨
 ઈચ્છાએ હૃદય જગાવિયું, અખીલ પાટણ શહેરને
 જમાડવું ભલિ ભુકતીથી, રેળાવું લલિમી નહેરને
 તમામ વસ્તિ એક દહાડે, પ્રેમથી લોજન જમે
 એક દિન એવો ઠરાવવો નર નારિ આનંદે ધુમે ૩
 એ યોજના મુકી અમલમાં, સાંસિક કામ ઉપાડિયું
 સહસ્ત્રો વરણમાં ન થયું તે, કામ કરિ દેખાડિયું
 નથ પાટણ ન્હોતરી ઉર, ઉમીં લોજન આપિયું
 નહિ જવાનું તે થયું નિજ, નામ અમ્મર રાખિયું ૪
 સમગ્ર પાટણ શહેરની, તમામ વસ્તિ ન્હોતરી
 ઓતેથી નથ જમાડીયું, ઉમંગથી ધન વાવરી

તે યાદિની પાળિ પંજાય છે, જેઠ વદ એકાદશી,
 સાળાએ અર્પિ મહાજને જન મનમાં રહિ છે વશી ૫
 નરેન્દ્ર રાજ્ય પીતા સયાણ, રાવ ગુર્જર ભુપતા
 ધાવન કીધું પધારીને, તમ ભુવનને ધરણીપતી
 ઉધાન ચંદ્રાનંદમાં, દીપોત્સવી પ્રકાશતી
 ગંગને ભેટે આતસખાણ, શોભિ રહી અલકાવતી ૬
 જન સમાર્ત કેસ ચારૂપ, ધર્મ દ્વેશ વિહારવા
 સંઘ્યસ્થ નિર્યા જાપને પુર, ઐક્યતાને વધારવા
 રાજ્ય માન્યને નથ માન્યનું, ભુષણ આપે ધાર્યું છે
 જન છોં છતાં ઉભય પક્ષનું, મહંત માત્મ વધાર્યું છે ૭
 અનેક પ્રસિધ્ધ કાર્ય આપ, મુખાર્ક હસ્તે નીવડ્યાં
 રત્નેન્દુના સમણેમાં મન, બ્રાત ભાવોથી ભળ્યાં
 પુષ્પ ગ્રંથી તુલ્ય સંપની, ગ્રંથી ગુંથી છે ખરી
 પ્રિય પુષ્પ ગ્રંથિ માળ આપની ગ્રંવામાં મા'જને ધરિ ૮
 દીવાન હસ્તે મહાજને, મોંઘુ માન પત્ર આપિયું
 એ માન તુલ્ય અવર જનોએ એવું માન ન ખાટિયું
 સદે પ્રુર્ણિમા ચંદ્ર શેઠ નિ કિર્તી કર્ણ પ્રસારતી
 નિશા પતિ ગીરી ભવીનો, હૃદય સ્નેહ સંભારતી ૯

નીશાની નાગાઈ

(કેફી શુરૂ વીધે)

ગરબી મોરઠી

(કામણ દીસે છે અવગેલા એ રાગ)

કેફી શુરૂ પોતાના સેવકને શુ તારશે રે (૨) શુ તારસેરે
 ગાળો દઈ મારસેરે કેફી શુરૂ પોતાના
 કની લજનની વાત કહે નહી મોહ માયા વળી બુઠ'તને નહી
 ધર્મ તણે ઉપદેશ નહી સંભળાવશેરે (૨) નહી સંભળાવશેરે
 મન દુખાવશે રે કેફી શુરૂ પોતાના
 લોક વાક્યનો ડર નહિ રાખે આહું અવળુ ખોલી નાખે
 સદમારગનો રસ્તો એ નહી જાણશેરે (૨) એ નહી જાણશેરે
 એ નહિ જતાવશેરે કેફી શુરૂ પોતાના
 ભોગીલાલ

નીશાની નાગાઈ

આશા ગારી

કામ છે દુષ્ટ વીકારી—એ રાહ)

કેફની ટેવ નીવારો સુઝ સબજન કેફની ટેવ નીવારો ટેક-
કેફ કયાંથી પરવશ બનશે કરશે મન ગમતો લવારો

સુઝ સબજન

ઈજત છુટશે સુખાઈ વધશે તજશે વિશ્વાસ તમારો સુઝ-
આળસુ થાશે લહેરી કહેવાસો એ ભુત છે જરહરનારો સુઝ-
નીશાથી મુજે કુચ્છંદ કુબુદ્દી સુબુદ્દી તજનારો સુઝ-
ભુતનો ભાઈ ઈજજતનો શત્ર હાડ મોંસ ચુસનારો સુઝ-
કંઈકને નિરંછન કર્યા એ દુષ્ટે તેને ગણો કેમ પ્યારો સુઝ-
ખોટું ખોલાવે ભાન ભુલાવે છે પૈસાને તબીબનારો સુઝ-
કાવની વીનંતી ઉર ધરીને કેફ તજે મુજ પ્યારો સુઝ-
લોગીલાલ.

કેશીની સ્થિતી

લાવણી

નીહાળ્યા જ નજરે મેં કેશી કરે છે નીશામાં શેખી
 ડરે છે એને સૌ દેખી દ્રવ્યનો નાશ કરે પેખી.
 મગજથી બાથ ઘણા ખેંકી કીરતી કુવામાં દે નાખી
 નીહાળ્યા નજરે મેં કેશી કરે છે નીશામાં શેખી

સાખી

કેદ કરવી રહેલ છે, છુરવવી મુશ્કેલ
 બાણ પડે જો કાઢને કરશે તેનો ખેલ
 ફેલથી કરશે એ નાગો દેખીને સઘળા કહે ભાગો
 નીશાની હોર ઠેર કરશે હામને દામ સૌ હરશે નિહાળ્યા

સાખી

કામ કહાલી લે કેદમાં ઠગ મીત્રો મળી આથ
 કેદ કરી ગાઠો બને રમશે લાતમલાત
 વાતમાં મશ્કેરીઓ કરશે લોકથી વણ વાંકે લડશે
 વચનુ લાન નહીં રહેશે મોઢામાં આંખું બકશે

નિહાળ્યા

સાખી

સારી છુરી સર્વની હોય રાય કે રંક
 દુનીઆ વાત કરે ખરી જેના જેવા ઢંગ
 મોટાની વાત પુઠે કરશે ગરીબની સુખ આગળ ધરશે
 પછી જો લાજથી નહીં ડરશે લોકના મહોઠાએ ચઢશે
 નિહાળ્યા

સાખી

લોક ખભાવની કેફનો કરો કેમ તમે સંગ
 ઢંગ રંગ ઉડી જશે. થશે ઇજ્જતનો સંગ
 સંગત કાય નહીં કરશે જીવતર નજીવું કરશે.
 કવિની સીખ ઉરે ધરશે લોકમાં શાખાશી મળશે નિહા

લોગીલાલ

લોક-ગીત

સાયબાની શીખ

સૈયર મોરી ગરબા કાચા ચાર ને
 ગરબડીએ રમે રે તેવ તેવડીરે લોલ
 સૈયર મોરી શરદ પુનમની રાતને,
 અજવાળા પડેરે માણેકચોકમાં રે લોલ
 હું ઉભી માહરા ઓરડીયાની બા'રને
 સૈયર આવેરે મુજને તેડવારે લોલ
 સૈયર મોરી સસરાને જગાડોને
 સસરાના મોકલીયા રમવા આનથુ
 સૈયર મોરી સામુને જગાડો ને
 સામુના મોકલીયા રમવા આવથુરે લોલ
 સૈયર મોરી સાયબાને જગાડો ને
 સાયબાના મોકલીયા રમવા અવથુરેલોલ
 ગોરી મોરા આછા સાળુ ઓઢને
 પરખતડી લીડો તો દીસો પાતળારેલોલ
 ગોરી મોરી હળવે તાળી પાડો ને
 હાથડીયા સમ મનશે રે ખંભા હુખશેરે લોલ
 ગોરા મોરી હળવે કુફડી ફરને ને
 ફેરડીયા ચડશેતો થાશે આકળારેલોલ
 ગોરી મોરી ઝીણું રાગે ગાને ને
 જશેદાનાં જીવણુ નેવા આવશેરે લોલ

આપઘેલોકંથ

સામા મંદીરીયામાં નાગજી પોઢયા

નાગણી ઢોળે વાય મારા વાલાં
હાથ ઝંઝેડી નાગ જગાડયા

મેલો તો રમવા જાય મારા વાલાં
ધુણુતાં બોલાય છે.

આપણા મંદીરીયામાં સોળસેં સાહેલી

પારકે મંદિર શીદ જાય મારા વહાલા
નવાતે નગરના માળી તેડાવું

કુલ વોડીયુ રચાવુ મારા વાલાં
આસો પાલવડાન. ઝાડ રોપાવું

ત્યાં તારા હીંચોળા બંધાવું મારાવાલં
હુરે હીંચોળુ સૈયર હીંચોળે

હીંચતાં તુટયો હાર મારા વાલાં
હુરે વીણુંને મારી સૈયરો વીણુ

હીરલો નાંચો હાથ મારા વાલાં
નખે વીણું ને હાથે સાંતરૂ રે
હૈડે પરોવીશ હાર મારા વાલાં

શ્રુતસ્થાશ્રમર્માં સહચારનો આદર્શ

મારા વાડામા વાલોળીઓ ત્યાં બાંધી કવળી ગાય
 કીણીએ ખીલા ખોડીયા ને કીણીએ બાંધી આય
 રામે ખીલા ખોડીયા ને સીતાએ બાંધી ગાય
 ખડ બાએ ને પાણી પીયે ને એનું દુધ કમોળે જાય
 કીણીએ વાછરૂ છોડીયા ને અને કીણીએ દોહી ગાય
 રામે વાછરૂ છોડીયા ને સીતાએ દોહી ગાય
 કીણીએ દુધ કઢીયાં ને કીણીએ મેળવ્યા મહી
 રામે દુધ જ કઢીયા ને સીતાએ મેળવ્યા મહી
 કીણીએ ગોરસ રેડીયા ને કીણીએ ધૂમ્યાં મહી
 રામે ગોરસ રેડીયા ને સીતાએ ધૂમ્યાં મહી
 કીણીએ માખણ તાવીયાં ને કીણીએ ભરીયા ધી
 રામે માખણ તવાયાં ને સીતાએ ભરીયા ધી

કયાં રમી આઠ્યા

સાંભળરે મારી સજનીનાર રજમાં કયાં રમીઆઠ્યા
 હમણાં ચીર પેચેતાં ને ચીર કયાં ચોળાણા
 વનરા વનને મારગ જતાં સામા મળી ચાર સૈયર
 સૈયર દેખી હમચી ખુદી ચીરત્યાં ચોળાણા
 સાંભળરે મારી સજની નાર રજમાં કયાં રમી આઠ્યા
 હમણાં કાજળ આંજ્યાતાં ને કાજળ કયાં રોળાણા
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળ્યાં માખાપ
 માખાપ દેખી આંસુ આઠ્યા કાજળ ત્યાં રોળાણા
 સાંભળરે મારી સજની નાર રજની કયાં રમી આઠ્યા
 હમણાં વેણી વાળીતીને વેણીકયાં વીખાણી
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળ્યો મન ભમરો
 ભમરો મારી વેણીખ ખેઠો વેણી ત્યાં વીખાણી
 સાંભળીરે મારી સજની નાર રજમાં કયાં રમી આઠ્યા
 હમણાં ટીલી ચોડીતી ને ટીલી કયાં ખોવાણી
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળ્યા મા' દેવ
 મા' દેવ દેખી પગડે પડીને ટીલી ત્યાં ખોવાણી
 સાંભળરે મારી સજની નાર રજમાં કયાં રમી આઠ્યા
 હમણાં ચુડી પહેરીતીને ચુડી કયાં નંદવાણી
 વનરાવનને મારગ જતાં સામા મળ્યાં ગોધન
 ગોધન દેખી દોવા ખેડી ચુડી ત્યાં નંદવાણી

પરદેશમે

ઉતરતો દેશમાં આ ગીત ગવાયાં પણ તેમા શુદ્ધ
 પતિ પ્રેમની ઝગઝગ હોવાથી શ્રોતા આગળ રમ્મ કડે છુ
 આજ મારી ચોળી લીલાણી રંગ રસમે
 આજ મેરા પીયુ ગયા પરદેશમાં   આજમેરા
 દોરી હોડીમે દહીડા જમાયા,
 આજ મેરા ખાને વાળા પરદેશમે   આજમેરા
 દોરે તે કુજેમે ચાવલ પકાયા
 આજ મેરા ખાને વાલે પરદેશમે   આજમેરા
 દોરી તે મટકીમે ઠંડા જલ પાણી
 આજ મેગ પીને વાલે પરદેશમે   આજમેરા
 દોરાતે પતેમે લવીંગ મોપાંગી
 આજ મેગ ચાવણુ વાલા પરદેશમે   આજમેગ
 દોરાતે પલગમે ખીછાના લગાયા
 આજ મેરા પોઢણુ વાલા પરદેશમાં   આજમેરા
 (મળેણુ)

કેર કાંટો વાગ્યો.

સવાસો થી દોઢસો વરસનું આ જુનું ગીત - જેની
 સવિધ્ય વાણી તરીકે પહેલાં બોલાતું ન હોય તેવી ભાવના
 અત્યારના જમાનામાં લાગવાથી આ ગીતમાં કંઈક સંસારી
 રહસ્ય સમાએલું છે, કંઈ જાતના આજના કાંટા વાગ્યા તે
 કાંટાઓનું હીંગ દર્શન રૂપી આ લોક ગીત શબ્દોની કીમત
 ન કરતાં તેના ભાવની કીમત જરૂર આંકળે,

લોક ગીત.

પેલા વડોદરાના વધદડા બોલાવો
 આડા પડદલા બંધાવો
 આ'રે ઢોલીયા ઢલાવો,
 મારા કાંટડીયા કઢાવો, પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો
 ૧ ઘરમાંથી રાંધણીયા ને કાઢો ધુમાડે આંશ્યું હુએ
 પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો
 ૨ ઘરમાંથી ઘાંટડીયુને કાઢો દળતાં બાવડાં હુએ
 પીયુ અરરર હાય કેર કાંટો વાગ્યો

- ૩ ઘરમાથી સાબેલાને કાઢો ધગકારે ખલા હુએ
પીયુ અરરર હાય કેર કાટો વાગ્યે
- ૪ ઘરમાથી હુઝણીયાને કાઢો વલોવતા કેડો ફાટે
પીયુ અરરર હાય કેર કાટો વાગ્યે
- ૫ મારી સામુજી બહુ લડતી વાતોમા કજીઓ કરતી
તેથી જુદુ ગહેવા ગહાતી પીયુ અરરર હાય કેર કાટો વાગ્યે
વળી મીનસી મુજ જેઠાણી થઈ ફરતા એ શેઠાણી
ન ભરત લોટો પાણી પીયુ અરરર હાય કેર કાટો વાગ્યે
વળી નણદલી બહુ મોલે મને ગણતી તણખલાની તોલે
એના બસકલા બધાવે એને સાસરીયે વળાવે
પીયુ અરરર હાય કેર કાટો વાગ્યે

લોકગીત

ગામડાંનું સ્વાગત.

- ઝીણું મોર ટહુકે છે : લીલી ના ઘેરમાં
લીલી ના ઘેરમાં હરીવનરાયમાં. ઝીણું. ૧
- ઉતારા દેશુ લીલી ના ઘેરમાં
દેશુ મેઢીયુને મહોલ લાલ. ઝીણું. ૨
- ઢાતણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,
દેશુ કઢીએલાં દુધ લાલ. ઝીણું. ૩
- નહાવણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,
દેશુ નદીયુનાં નીર લાલ. ઝીણું. ૪
- લોજન દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,
દેશુ વેળરીયો કંસાર લાલ. ઝીણું ૫
- મુખવાસ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,
દેશુ ચોરવાડી પાન લાલ. ઝીણું. ૬
- ચોઠણ દેશુ લીલી ના ઘેરમાં,
દેશુ હીંડોળા ખાટ લાલ. ઝીણું. ૭

(શારદા

સાક્ષર ડાહ્યાભાઈ ધોળશાળ કૃત.

રાગ માઠ તાલ દાદરા

તારું જીવતર જોલાં ખાય, ઝો હંસા નિદ ના ગઈ,
 તારૂં આયુષ્ય એળે જાય, ઝો હંસા નિદ ના ગઈ. ટેક.
 જોખન ધન જાશે જરૂર, ઉડે જેમ કપૂર,
 ભગવત લજ લાવથી, શું હંસા ચાટે ધુળ. તારું ૧
 કાળે આંખો કાળજ ખાશે, મનમા જરી એ ચેત,
 કાળ ઉંદરડો કરડે તારૂં ઉત્તમ આયુષ્ય ક્ષેત્ર તારું ૨

પીડે છે પ્રાણ લોકોના.

(થવાનું ના થવાનું કહે નજીમી કોણ-એ રાહ)

અપચી પાપનાં પુતળા પીડે છે પ્રાણ લોકોના,
 હૃદયના કુર ને કાળા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના ટેક,
 બીછાવી જાળ મતલબની, ભલા બગલા બની જોસે,
 દયાળુ નામ ધરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના ૧
 પ્રથમ પૈસાથી મીત્રાઈ, ભલે હોય પુત્ર કે ભાઈ,
 દગાબાજીથી ઠગનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૨

ગરજ વેળા ગરીબ ગોલા, ફસાવી કંઈક મનુષ્ય લોળા,
 સમય સાધી પટકનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૩
 ઇન્તરો સત્યનો રાખે, વચન મીથ્યા મુખે ભાખે,
 અઘટતા ઘાટ ઘડનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૪
 હુમેશાં સ્વાર્થને દેખે, ન્યાય અન્યાય ના લેખે,
 દૈવથી તહીં ડરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૫
 અહંપદમાં બની અંધા, કરે ઉંઘા કંઈક ધંધા,
 જગતને દોષ દેનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૬
 સુખી કોઈ અન્ય દેખાએ, જવાસા જેમ ખીજવાએ
 બળીને આપ મરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૭
 સત્યનો અંશ ના જેને, જગતની લાજ શું તેને,
 ભુંડાપે ભાર ભરનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૮
 ઉચારે વેણ મુખ ઝેરી, બનાવે વિશ્વને વેરી,
 ન ધાર્યે પ્રાણ તજનારા, પીડે છે પ્રાણ લોકોના. ૯

(પ્રાણ પ્રેમ પુણ્યમાળા.)

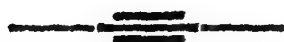
નમ્ને સુકતે નગર આતે.

(સીતા પ્રહુ પાસે ડેરે સે-રાજ)

યે દુનિયાકે તમાચેમેં. નમ્ને સુકતે નગર આતે,
 સીતા સમડે સીતા ચોચે, કપ્પ હીચાને લન ભાતે. યે ટેક,
 બીછાકર ભલ મતલબકી, ડોર્ષ વચ નામકો અહાતે.
 બને સરદાર બડે હમમાર, આપ હુશીયાર, સહિતાતે. યે હુકી,
 હીયા પરમાર્થકા જડા, ઠેર પરમાર્થકી ભાતે,
 બાહુય કપ્પુ ઔર અંદર કુછ સૌર, અપના હોર દખેલાતે.
 યે દુ. ૬

ન જાને આપની લયાકતકો, ખામખાં પું બઢે જાતે.
 બને નેતા બઢે વેતા, આપ આલમકો બહિકારો. યે દુ. ૭
 સીતા પુરપત્ન જ્ઞાનકા તત્વ, કોઈ નહી કામ બન ખાતે
 કહાતે વો ન ગાયક જો, જો લાલો જો ગુરે જાતે. યે દુ. ૮,
 પકડ કપ્પ હીપ અધે આપ, મળકો શલ ખામખાતે,
 જો ચારે યું હી યું અલતે, બકેમે ગાબુ બીધવાતે. યે દુ. ૯
 (ગાબુ મેમ પુખનાળા)

હશે એવો વીરલ કોઈ !

ગજલ.

(બીના પ્રભુ પાસ કે દેખે મેરા દીલ-એ રાગ)

દયા રાખે ગરીબો પર, હશે એવો વીરલ કોઈ ?
 સુણે જે વાત દુખીઆની, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દેક.
 કરે પાલન અનાથોનું, ચહે કદયાણુ સહુ જનનું,
 કરે નિર્મુળ દુઃખોનું, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૧
 પડે કોઈ મુશીબતમાં, વળી ઘેરાય આફતમાં;
 બળવે એ બધા હરથી, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૨
 ન હોય માનનો ભૂખ્યો, ખુશામતથી રહે અળગો
 નિરાલીમાની ને સાચો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૩
 વ્યસનથી વેગળો રહીને, સદાચારી ગણાઈને,
 બળવે ધર્મનો ડંકો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૪
 તણ સંસાર માયાને, કરી કુરબાન કાયાને,
 સ્વામીની સેવ કરનારો, હશે એવો વીરલ કોઈ ? દયા ૦ ૫
 પ્રાણ પ્રેમ પુષ્પમાળા.

ચોવીસ તીથકરનો કુટુંબ વિસ્તાર,

ગરબો.

રાગ—ગાઓ આન દે સૌ આજના પ્રભુના મહીમાને—
(સાડે સાડે સુરત શહેર, મુંબઈ અલખેલી—એ ઢાળ)
વીસ્તાઈ જૈન પરીવાર, આનદ ધરી અગે,
કરો પઠન ભવિક નરનાર, તનમન ઉમંગે.
ચોવીસ જૈનોનું કુટુંબ વખાણું, યથોના આધારે રે
સતાન મોહમાયાતણ નીકળ્યા, વીહારે અણુગારે
તન મન ઉમંગે ટેક

સાખી

ખે પુત્રી રૂપભદ્રેવને, ભગ્તાદિક સૌ પુત્ર,
સઘળા એ સજમ ગ્રહી, મોક્ષ ગયા સુહુ સુત
અજીતનાથને પુત્ર નહી પ્રભુ, ત્રણ લોકના નેતારે,
પુત્રની ઇચ્છા મનથી ઠરી નહી, મોહ કરમને જીત્યા.
તન મન ઉમંગે ૧

સાખી

સભવ અણીનં સુમતી, તૃયને ત્રણ ત્રણ સુત,
તૃયો દશ તન પ્રભુ પન્નને, રાજ્ય લીધા અદ્ભુત
સત્તર સુત સુત સુપારશ્વને જૈનને, ચદ્રપ્રભુને અઢારે,
સુબુદ્ધિનાથને ઝોગણીસ પુત્રો, ભવધી તારણહાર.
તન મન ઉમંગે ૨

સાખી

સીતલ શ્રેયાંસ ધાર, નળાણું વાસુ-પુજ્ય,
 વિમળનાથને તન નહિ, કીધું કર્મથી યુક્ત.
 અષ્ટ એશીં શ્રી અનંત પ્રભુને, ધર્મનાથનેઓ ગણીસરે,
 ભવ સંસારે પાર પામીઆ, ત્રણ જગતના ઇશ.

તન મન ઉમંગે. ૩

સાખી

દોઢ કોડ સુત શાન્તીજન, ભુકત લોગી ભગવંત,
 ચક્રવૃત્તી પદ તણ વીભુ, પછી થયા અરિહંત.
 દોઢ કરોડ સુત કુંથુનાથને, સવા કરોડ અરનાથરે,
 ત્રણ તિર્થંકર હતાં ચક્રવૃત્તી, નથી આશ્ચર્ય વાત.

તન મન ઉમંગે. ૪

સાખી

મદ્ધિ જન કુંવારીકા, ભગવતી બ્રહ્મચર્ય વંત
 મુની સુવ્રત સ્વામીને, એકાદશ ગુણુવંત.
 નમીનાથને સુત નહી બલીહારી, નેમકુમારરે,
 તોરણથી રથ ફેરવી આદ્યા, ચડી ગયા ગીરનાર.

તન મન ઉમંગે. ૫

સાખી

સુતન પારશ સ્વામીને, મહાવિર પુત્ર એક,
 કુલ સવાચાર કરોડને, ચારસે સપ્ત વશેક,
 કુટુંબ વખાણે ભવદ્ધી તરશે, પુન્ય બળણે પામેરે;
 રત્નચંદ્ર ભકિતના બળમાં, પ્રભુચરણે શીરનામે.

તન મન ઉમંગે. ૬

તીર્થ કરોતું બળ

હરીગીત છ દ

બળવાન બાર પુરુષ તણુ બળ, બળદ એકમા જાણવું
 નિર્માણુ છે દશ બળદ બળ એક, ઘોડામા પરમાણુવું
 દ્વાદશ બળ ઘોડા તણુ એક, લેસમા સમાય છે
 એક હાથી બળમા પાચમે, પાડાઓનુ મપાય છે ૧
 એક સિંહમાં બળ પાચ સેહ, ગજેદ્ર તણુ જાણીએ
 એવા મળે બેસેસ સીહ એક, અષ્ટાપદ બળ માનીએ
 દશ લાખ અષ્ટાપદ તણુ બળ, એક રામમા થાય છે
 બે રામનુ બળ કૃષ્ણ શ્રી વસુ, દેવમાં અઠાય છે ૧
 બળ માપ બે વસુ દેવનું એક, ચક્રવર્તીમા માનવુ
 લેશુ કરે કોડ ચક્ર બળ એક, ઇંદ્રમા લેખાય છે
 કરોડ ઇંદ્રનુ બળ મળે અરીહતનુ, વધી જાય છે ૩
 અનંતા ઇંદ્રને ચક્રીઓનુ, બળ બધુ લેશુ મળે
 તીર્થ કરોના બળ તણી અક, લિત કોણુ ગણના કળે
 અનંત બળના ધારીએ નીજ, શક્તિ ફેળવે ન કદી
 રચી રત્ન ત્રય આધારથી, કલિપત આ કવિતા નથી. ૪

સમાપ્ત.

અગાઉથી પુસ્તક ખરીદનાર ગ્રહસ્થાના

મુખ્યારક નામ

—૦—

- ૩૦૧ નેકનામદાર શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ શ્રી વીજયદેવજી
ખહાદુર ધરમપુર
- ૨૫૧ નામદાર ઠાકોર સાહેબ જયવંતસિંહજી ખહાદુર
સાણુંદ અને કોઠ રોટ
- ૨૦૧ શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કોટાવાળા પોટણ
- ૧૦૧ શેઠ દેવકરણ મુલજી ”
- ૧૦૧ શેઠ લલુભાઈ ગુલાબચંદ ઝવેરી (હાબ મુંબઈ) વલસાડ
- ૧૦૧ ,, રાયચંદભાઈ મોતીચંદની કું. મુંબઈ
- ૧૦૧ લલુભાઈ કરમચંદ દલાલ ”
- ૧૦૧ કેસરીચંદ ભાણુભાઈ ”
- ૧૫૧ શેઠ માણેકલાલ બેચરદાસ ગાંધી ”
- ૫૧ શેઠ વાડીલાલ પુનમચંદ રાધનપુરવાળા ”
- ૫૧ શેઠ મોતીલાલ મુળજી ,, ”
- ૫૧ શેઠ જીવાભાઈ પ્રતાપ ,, ”
- ૫૧ શેઠ હરજીવનદાસ વાલજી ,, ”
- ૫૧ શેઠ મેઘજીભાઈ થોભણ ”
- ૫૧ શેઠ નગીનચંદ કપુરચંદ ઝવેરી ”
- ૫૧ શેઠ પાનાચંદ માવજી [જેતપુર] ”
- ૫૧ શેઠ બાલાભાઈ નાથાભાઈ રામપુરા સુરત

૫૧ શેઠ ઠાઠ્યાલાઈ ધનજી	સુરત
૫૧ શેઠ નેમચંદ નાથાલાઈ	,,
૫૧ શેઠ સારાલાઈ ભોગીલાલ ઝવેરી	
૪૧ શેઠ હીરાલાલ વાડીલાલ ઝવેરી	મુંબઈ
૨૫ શેઠ ચુનીલાલ વીરચંદ રાધનપુર	,,
૨૫ શેઠ ગીરધરલાલ તીકમલાલ રાધનપુર	,,
૨૫ શેઠ દલીચંદ વીરચંદ નવાપુરા	સુરત
૨૫ શેઠ નરસી હલાલ માણેકલાલ	મુંબઈ
૨૫ શેઠ છગનલાલ પરમાનંદ નાણાવટી	મુંબઈ
૨૫ શેઠ કચનલાલ મામાવાળા	સુરત
૨૧ શેઠ મોતીલાલ નાનચંદ વિલ્લપુર	મુંબઈ
૨૫ શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ ઝવેરી	
૧૫ શેઠ અમરતલાલ ગયચંદ ઝવેરી	,,
૧૫ શેઠ કકલભાઈ ભુધરભાઈ વડીલ રાધનપુર	,,
૨૫ શેઠ મોતીચંદ ગીરધર મોલીસીટર	,,
૨૫ શેઠ ગોવીંદજી ખુગાલ	,,
૨૫ શેઠ લલુભાઈ ભીખાલાઈ ચુનાવાલા	સુરત
૧૧ શેઠ હરગોવિન્દદાસ હકીવનદાસ રાધનપુર	મુંબઈ
૧૧ ઝવેરી માણેચંદ પાનાચંદ	,,
૧૧ નગીનદાસ કશવચંદ	,
૧૧ બાણુ ધરમદાસ નાગરદાસ પાટણુ	,,
૧૧ શેઠ દાલભાઈ મગનભાઈ અમદાવાદ	,,
૧૧ શેઠ રણછોડદાસ તેજજી	સુરત

૧૦ ચોકસી માણેકચંદ ડાહ્યાભાઈ	નવાપુરા	સુરત
૧૫ શેઠ કલ્યાણચંદ દેવચંદ		
૧૦ તીકમલાલ	પાટણવાળા	મુંબાઈ
૧૧ શેઠ મગનલાલ મુળચંદ.	નાનપરા	સુરત
૧૦ શેઠ રંગીલદાસ વૃજલાલ	ખાંડવાળા	„
૫ કાન્તીલાલ ભુખણદાસ	પરીખ	„
૫ મુકતીલાલ મણીલાલ રાધનપુરવાળા		મુંબાઈ
૫ ગોતમભાઈ લખમીચંદ		„
૧૦ શેઠ મોતીલાલ ડાહ્યાભાઈ		„
૧ રાયચંદ વાડીલાલ શાહ		ધિભોજ
૧ શેઠ નાથાભાઈ ઝવેરચંદ		જેતપુર-કાઠી
૧ હુકમચંદજી જવાનમલજી		શીરોઈ
૧ અચરમલજી ખુબચંદજી		„
૧ વરધીચંદજી માણેકચંદજી		„
૧ સરેમલજી પુનમચંદજી		„
૧ કુંદનલાલ રતનચંદજી		„
૧ શા. કેશરીમલ કપુરચંદ		„
૧ શા. નેનમલ દલીચંદજી		„
૧ શા. હીરાજી આશાજી		સુરત
૩ રા. રા. જમશેદજી		„

જૈનો જાગો !   ધર્મને ખાતર !   સ્વમાન સાચવો.

શ્રી શેત્રુજયનો વીરહ.

રાગ લક્ષ્મીત.

વીરહ તીર્થનો ઉર વ્યાપીયો, પ્રજાના ભાવીએ કલેશ સ્થાપીયો,
સમય શોચતા ધૈર્ય જાય છે રહ્યમા ઘણો શોક થાય છે   ૧
(ગરથ) લોભીયો રાજવી થયો, સરવ જૈનથી દ્રોહ આદર્યો,
કદી થયું નથી તે થઈ ગયું, તીરથ દારને બધ રે કર્યું.   ૨
અધિષ્ઠ દેવતા સાહ્યતા કરો, સકળ સધના હુ ખને હરો,
ધરમ લાજની બહારમા ચડો. તીરથ બધના દ્રાગ ઉવડો.   ૩
સમય પ્રાચીને સૂરીઆ હતા, ધર્મ સાચવી પુર્ણ રાખતા,
ધરમ આક્રતોને નીવારતા, ધરમ સકટો શરૂ ટાળતા.   ૪
ઉર્જનીના સ્થળે પાર્શ્વ નીકળ્યા, સીદ્ધ દીવાડરે રાય બુઝવ્યા,
મુની પ્રભાકરા માનતુ ગણ, મુગલ રાજ્ય તો રે નમે ગીઝી   ૫
અગ્રણ્ય સૂરીયો જૈનમા હતા, અણી પ્રસંગમા મોખરે રે'તા,
સૂરી પદા હતા સીદ્ધી ધારકો, રહી ગયા અરે નામ સમારકો.   ૬
ગમન તે થયા રે સીધીશ્વરા, વળત વહી ગયો કોઈ ન રહ્યા
સૂરીશ્રી હેમની કીર્તિ મહાલની, વીજ્ય ઘોષણા અથે ગાજતી.   ૭

પુર્ણિમા કરી રે અમાશ્યની રજની ચંદ્રની રે પ્રકાશતી
 અમરીનો પડો રે વગાડીયો, અભયદાનનો સ્થંભ ઘાડીયો, ૮
 અલીત શું થયા તે આરાધનો, ગલીત થૈ ગયા ઈષ્ટ સાધનો
 ધરમ જ્યોતની હુંટ થાય છે, સહન ઉરમાં કેમ થાય છે. ૯
 વખત પ્રાચીને ગુરુ હતા, ધરમ રક્ષણે તે થતાં છતાં
 વીર જતુનીના પુત જાગશે, ધરમ માનની લાજ રાખશે. ૧૦
 ગુંથણી ગ્રંથના સ્થાનમાં થશે, કનક શાહીથી નામ આંકશે
 પદવી ધારકો નીંદને હરે, તીરથ રાજને આપનો કરે. ૧૧
 પુણ્ય ચક્રેશ્વરી વિદ્યુત ટાળજે, હિર અગ્રેસરોના ઊઘાડશે
 જીનની જ્યોતિઓ જાગજે હવે, સંઘનો કીંકર (ભોગી) વીનવે. ૧૨

(કવી. ભોગીલાલ) પાટણવાળા.

શ્રી જૈન સ્વયંસેવક મંડળ અમદાવાદ.

